T. C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANONİM ORTAKLIKLARDA İBRA

Nihan AVCI

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet TÜRK

2007

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum " **Anonim Ortaklıklarda İbra** " adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Nihan AVCI

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : **Nihan Avcı**
Anabilim Dalı : **Özel Hukuk**
Programı :
Tez Konusu : **Anonim Ortaklıklarda İbra**
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün …….. tarih ve ……. sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini ……. dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	O	OY BİRLİĞİ ile	O
DÜZELTME	O*	OY ÇOKLUĞU	O
RED edilmesine	O**	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

	Evet
Tez, burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbrightht vb.) aday olabilir.	O
Tez, mevcut hali ile basılabilir.	O
Tez, gözden geçirildikten sonra basılabilir.	O
Tezin basımı gerekliliği yoktur.	O

JÜRİ ÜYELERİ				İMZA
……	□ Başarılı	□ Düzeltme	□ Red	……..
……	□ Başarılı	□ Düzeltme	□ Red	…….....
……	□ Başarılı	□ Düzeltme	□ Red	…..……

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Anonim Ortaklıklarda İbra

Nihan AVCI

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

İbra, anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren nedenlerden biridir.

Anonim ortaklık genel kurulunun aldığı geçerli bir ibra kararı ile bir yandan ibra edilenlerin belli bir hesap dönemi içinde gerçekleştirmiş oldukları iş, işlem ve faaliyetleri uygun bulunarak onaylanmış olurken, diğer yandan anonim ortaklık, ilgililere karşı bu iş, işlem ve faaliyetleri sebebiyle herhangi bir hak veya alacak ileri sürmeyeceğini, onları sorumlu tutmayacağını, tazminat davasını açmayacağını beyan etmiş olur.

Kuruluş dönemi bakımından ibra, Türk Ticaret Kanunu' nun 310. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin kuruluş aşamasındaki işlemlerinden doğan sorumlulukları, ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle sona erdirilemeyecektir.

Faaliyet dönemi bakımından ibra ise TTK' nın 380. maddesinde yer almaktadır. Anılan maddeye göre, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı ile kural olarak ibra gerçekleşmiş olur. Ancak, bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut bilanço, ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel teşkil eden nitelikte birtakım hususları ihtiva ediyorsa bu durumda, bilanço tasdik edilmiş olsa dahi ibra yapılmış sayılmaz.

TTK' da ibra ile ilgili temel hükümler, yukarıda belirtilen 310. ve 380. maddelerdir. Ancak, bu maddelerin, ibranın ilgilileri sorumluluktan kurtaran önemli bir müessese olmasına karşılık, yeterli düzenlemeler niteliğinde olduğunu söyleyemeyiz. Ne yazık ki Türk Ticaret Kanunu Tasarısında da ibra ile ilgili açıkta, tartışmalı kalan yetersizlikler tümüyle giderilememiştir.

Anahtar Kelimeler: 1) İbra, **2)** Sorumluluk, **3)** Genel Kurul, **4)** Bilanço, **5)** Türk Ticaret Kanunu Tasarısı.

ABSTRACT

Graduate Thesis

Acquittal in Corporations

Nihan AVCI

Dokuz Eylul University
Institute Of Social Sciences
Department of Law

Acquittal is one of the reason which terminates the liability of the member of the board of directors in corporations.

With the valid acquittal decision of the general assembly of a corporation, the works, transactions and activities of the member of the board of directors which are made in a financial period, are approved and on the other hand, the corporation, declare that not to claim a right or a credit against to them because of these works, transactions and activities; not to bring forward any right or claim; not to bring a compensation suit.

For the formation period, acquittal is prepared in the article 310 of the Turkish Commercial Code. According to this article, the liability of the founders, member of the board of directors and controllers arising from the transactions of foundation period, can not be terminated by acquittal or peace unless four years have passed from the official registration of the corporation.

Acquittal in the running period is preapared in the article 380 of the Turkish Commercial Code. According to this article, as a rule, with the decision of the general assembly relating to the approving the balance sheet, at the same time acquittal becomes fact. But, if some respects are not stated or stated but balance sheet is consisted some respects that prevents to see the real situation of the corporation, the acquittal does not becomes fact even if the balance sheet is approved.

The basis provisions about the acquittal in the Turkish Commercial Code are article 310 and 380. But, we can't say that these articles are adequate provisions despite acquittals' being of a very important instution in corporations as it saves the the founders, member of the board of directors and controllers from liability. Also, the bill of Turkish Commercial Code have couldn't complete all the necessary parts for acquittal.

Key words: 1) Acquittal, **2)** Liability, **3)** General Assembly, **4)** Balance Sheet, **5)** Bill of Turkish Commercial Code.

ANONİM ORTAKLIKLARDA İBRA

YEMİN METNİ II

TUTANAK III

ÖZET IV

ABSTRACT VI

İÇİNDEKİLER VII

KISALTMALAR XIV

GİRİŞ 1

Birinci Bölüm

İBRA KAVRAMI

§ 1. GENEL OLARAK İBRA KAVRAMI 3

I. İbranın Kaynağı ve Anlamı 3

A. İbranın Kaynağı 3

B. İbranın Anlamı 5

II. Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi 7

A. Genel Olarak 7

B. İbra Sözleşmesi Kavramı 8

C. İbra Sözleşmesinin Hukuki Temeli 8

D. İbra Sözleşmesinin Hukuki Niteliği 9

E. İbra Sözleşmesinin Unsurları 11

1. Esasa İlişkin Unsurlar 11

2. Şekle İlişkin Unsurlar 12

F. İbra Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçları 13

III. Tüzel Kişiler Hukukunda İbra 17

A. Genel Olarak 17

B. Limited Ortaklıklarda İbra 18

C. Kolektif ve Komandit Ortaklıklarda İbra 19

D. Derneklerde İbra 20

E. Sendikalarda İbra 20

F. Kooperatiflerde İbra 21

IV. Tüzel Kişiler Hukuku Anlamındaki İbra ile Borçlar Hukuku Anlamındaki İbranın Karşılaştırılması 22

§ 2. ANONİM ORTAKLIKLARDA İBRA KAVRAMI 24

I. Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunu Sona Erdiren Nedenler 24

A. Genel Olarak 24

B. Kusursuzluğun İspatı 24

1. Yönetim Kurulu Kararına Red Oyu Vererek Durumu Tutanağa Yazdırmakla Birlikte Denetçileri Haberdar Etmek 27

2. Mazeretli Olarak Yönetim Kurulu Toplantısına Katılmamak 28

3. Diğer Kusursuzluk Halleri 29

C. Sulh 29

D. Zamanaşımı 30

II. İbranın Tanımı ve Hukuki Niteliği 32

A. Genel Olarak 32

B. İbranın Tanımı 33

C. İbranın Hukuki Niteliği 34

1. Türk Hukukunda 34

a. Menfi Borç İkrarı Görüşü 35

b. İbra Sözleşmesi Görüşü 37

c. Sulh Sözleşmesi Görüşü 38

d. Makbuz Görüşü 39

2. Karşılaştırmalı Hukukta 40

a. Alman Hukukunda 40

b. Fransız Hukukunda 41

c. İsviçre Hukukunda 41

III. İbranın Özellikleri 42

A. Ortaklık İçi Bir Hukuki İşlem Olması 42

B. Yenilik Doğurucu Bir Hukuki İşlem Olması 43

C. Menfi Borç İkrarı Niteliğinde Olması 43
D. Kural Olarak Şarta Bağlanamaması 44
E. Hem Kuruluş Hem de Faaliyet Döneminde İbra Kararı Verilebilmesi 44
IV. Anonim Ortaklıklarda İbranın Düzenlenişi 45
A. 1926 Tarihli Eski Türk Ticaret Kanununda 45
B. Yürürlükteki Türk Ticaret Kanununda 46
C. Türk Ticaret Kanunu Tasarısında 48

İkinci Bölüm

İBRA KARARI, İBRA TALEBİ, İBRANIN REDDİ VE İBRA DAVASI

§ 3. İBRA KARARININ TARAFLARI 50
I.İbra Eden 50
II.İbra Edilenler 50

§ 4. İBRA KARARININ KAPSAMI 53
I. Genel Olarak 53
II. Kişi Bakımından 53
III. Konu Bakımından 54
A. Genel Olarak 54
B. İbra Kararının Kapsamın Belirlenmesinde Esas Alınan Kaynaklar 57
1. Bilanço 57
2. Kar-Zarar Hesabı 59
3. Yıllık Faaliyet Raporu 60
4. Denetçi Raporu ve Özel Denetçi Raporu 60
5. Sözlü Açıklamalar 61
IV. Süre Bakımından 62

§ 5. İBRA KARARININ TÜRLERİ 63
I. Açık İbra Kararı 63
II. Zımni İbra Kararı 63

§ 6. İBRA TALEBİ 65
I. Genel Olarak 65
II. İbra Talebinin Şartları 66
A. Kusursuz Yönetim ve Denetim 66
B. Hesapların Usulüne Uygun Olması 69

§ 7. İBRANIN REDDİ 70
I. Genel Olarak 70
II. İbranın Reddinin Sonuçları 71
A. Ortaklık Bakımından 71
1. Azil Nedeni 71
2. Sorumluluk Davası Açma İmkanı 72
B. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Denetçiler Bakımından 73
1. Kişiliğe Tecavüzün Düzeltilmesini Talep Hakkı 73
2. İptal ve İbra Davası Açma İmkanı 73
3. İstifa veya Sözleşmeden Dönme 74

§ 8. İBRA DAVASI 76
I. Genel Olarak 76
II. İbra Davasının Hukuki Niteliği 77

Üçüncü Bölüm
İBRA KARARININ ŞARTLARI, İBRANIN SAKATLIĞI VE GERİ ALINMASI, İBRA KARARININ ETKİ VE SONUÇLARI

§ 9. İBRA KARARININ ŞARTLARI 79
I. Kuruluş Dönemi 79

A. Genel Olarak 79
B. Süre Şartı 81
C. Genel Kurul Kararı 84
D. Esas Sermayenin Onda Birini Temsil Eden Pay Sahiplerinin İbra Kararına Karşı Çıkmamaları 85
II. Faaliyet Dönemi 88
A. Geçerli Bir Genel Kurul Kararının Varlığı 88
1. İbra Kararının Yetkili Organ Tarafından Alınmış Olması 88
2. Kanun ve Ana Sözleşme Hükümlerine Uygun Olarak Alınmış Bir İbra Kararının Bulunması ve Bu Anlamda Genel Kurulun Oluşumu, Toplantının Yapılması ve Gündem Bakımından İlgili Yasal Hükümlere Uyulması 88
3. İbra Kararının Şeklen Geçerli Olması 90
4. Oy Hakkına İlişkin Olarak Getirilmiş Bulunan Hükümlere, Bu Konuda Getirilen Sınırlama ve Yasaklamalara Uyulması 91
a. Genel Olarak 91
b. Oy Hakkından Yoksunluk Halleri ve Özel Durumlar 92
(aa). Yöneticilerle Olan Akrabalık İlişkisi 92
(bb). Ortaklık İşlerinin Görüşülmesine Katılma 93
(cc). Pay Senetlerinin Devri 94
(dd). Ortaklık Tarafından Devralınan Payların Genel Kurulda Temsil Edilememesi 94
(ee). Kamu Tüzel Kişilerinin Gönderdikleri Temsilcilerin Oy Hakkı 95
(ff). Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Teminat Olarak Verilen Paylara Ait Oylar 96
(gg). Oy Sözleşmeleri 96

B. Yıllık Rapor, Bilanço ve Kar-Zarar Hesabı ile Diğer Belge ve Bilgilerin Tam ve Doğru Olması, Ortaklığın Gerçek Durumunun Bilinmesi 97
C. Zımni İbra Kararları Bakımından: Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Genel Kurul Kararında Aksine Bir Kayıt Bulunmaması 98

§ 10. İBRA KARARININ SAKATLIĞI 99
I. Genel Olarak 99
II. Mutlak Hükümsüzlük 100
III. İptal Edilebilirlik 102
A. Türk Ticaret Kanununa Göre İptal Edilebilirlik 102
1. İptal Davasının Tarafları 103
2. İptal Nedenleri 104
3. İptal Davası Açma Süresi 105
4. Yetkili ve Görevli Mahkeme 105
5. İptal Kararının Hüküm ve Sonuçları 106
B. Borçlar Kanununa Göre İptal Edilebilirlik 106
IV. Türk Ticaret Kanununun 380. Maddesine Aykırılık Nedeniyle Hükümsüzlük 107

§ 11. İBRA KARARININ GERİ ALINMASI 109

§ 12. İBRA KARARININ ETKİ VE SONUÇLARI 111
I. İbra Kararının Sorumluluk Davalarına Etkisi 111
A. Ortaklığın Sorumluluk Davası Açma Hakkına Etkisi 112
B. Pay Sahiplerinin Sorumluluk Davası Açma Hakkına Etkisi 113
1. Pay Sahiplerinin Doğrudan Doğruya Uğradıkları Zararlar Nedeni ile Açacakları Davalara Etkisi 114
2. Pay Sahiplerinin Dolayısıyla Uğradıkları Zararlar Nedeni ile Açacakları Davalara Etkisi 115
C. Alacaklıların Sorumluluk Davası Açma Hakkına Etkisi 117
II. İbra Kararının Diğer Etki ve Sonuçları 117

A. Yönetici ve Denetçilerin Müteselsil Sorumluluğuna Etkisi 117
B. Teminat Olarak Yatırılan Paylar Üzerindeki Etkisi 118

SONUÇ 119
KAYNAKLAR 125

KISALTMALAR

a. g. e.	**:** Adı geçen eser
Alm.	**:** Almanca
APOK	**:** Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu
Art.	**:** Artikel
B.	**:** Baskı
b.	**:** Bent
bkz.	**:** Bakınız
Batider	**:** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	**:** Borçlar Kanunu
C.	**:** Cilt
c.	**:** Cümle
CD.	**:** Ceza Dairesi
dn.	**:** Dipnot
DernK	**:** Dernekler Kanunu
E.	**:** Esas
ETK	**:** Eski Ticaret Kanunu
f	**:** Fıkra
Fr.	**:** Fransızca
HD.	**:** Hukuk Dairesi
HGK	**:** Hukuk Genel Kurulu
HUMK	**:** Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İKİD	**:** İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi
İkt. Mal.	**:** İktisat ve Maliye Dergisi

İÜHFM	**:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	**:** Karar
karşl.	**:** Karşılaştırınız
KoopK	**:** Kooperatifler Kanunu
m.	**:** Madde
Nr.	**:** Numara
OR	**:** Obligationenrecht
S.	**:** Sayı
s.	**:** sayfa
SendK	**:** Sendikalar Kanunu
SerPK	**:** Sermaye Piyasası Kanunu
T.	**:** Tarih
tç.	**:** Türkçeye çeviren
TDK	**:** Türk Dil Kurumu
TMK	**:** Türk Medeni Kanunu
TTK	**:** Türk Ticaret Kanunu
vb.	**:** Ve benzeri
vd.	**:** Ve devamı
VUK	**:** Vergi Usul Kanunu
Y.	**:** Yargıtay
Yar. D.	**:** Yargıtay Dergisi
YKD	**:** Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Yönetim kurulu, anonim ortaklıklarda bulunması gereken üç zorunlu organdan biridir. Diğer zorunlu organlar, genel kurul ve denetim organıdır[1]. Genel kurul, anonim ortaklığın en geniş yetkilere sahip, en yüksek irade ve karar organı, denetim organı, ortaklık iş, işlem ve faaliyetlerini denetleme görevini yerine getiren organdır. Yönetim kurulu ise ortaklığın yönetim ve temsil organıdır. Bu sıfatla yönetim kurulu, ortaklık konusuna giren işleri yürütür. Bunun yanı sıra pay sahipleri ile ortaklık arasındaki ilişkileri düzenleyen yasa ve ana sözleşme hükümlerini uygular, ayrıca ortaklığı iç ve dış ilişkide temsil eder.

Yönetim kurulu üyeleri görevde kaldıkları süre içinde yönetim ve temsile ilişkin olarak tüm görev ve yetkilerini yürütürken, kanun ve esas sözleşme hükümlerine uygun hareket etmek ve gereken dikkat ve özeni göstermek zorundadırlar. Aksi halde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu söz konusu olabilir. Hukuki sorumluluğun yanı sıra, Türk Ticaret Kanunu' nun 308. maddesi uyarınca şartları varsa Türk Ceza Kanunu' nun 257/2. maddesi hükmü de tatbik edilebilecektir.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kusur karinesine dayanan, sözleşmesel ve kural olarak müteselsil bir sorumluluktur. Her bir yönetim kurulu üyesi kusursuzluğunu ispat etmedikçe (bkz. TTK m. 338) sorumlu olur. Bu şekilde bir sorumluluğun öngörülmesi gayet haklı ve yerindedir. Şöyle ki; yönetim kurulu üyeleri, ortaklığı yöneten ve temsil eden organı oluşturmaktadırlar. Özellikle halka açık anonim ortaklıklarda yönetim kurulunun işlemleri geniş kitleleri yakından ilgilendirmekte, onların ekonomik ve hukuki durumunu etkileyebilmektedir. Yönetim kurulu üyelerinin geniş yetkilerle donatılması, bu yetkilerine paralel bir biçimde iş, işlem ve faaliyetlerinden sorumlu tutulmalarını zorunlu kılmaktadır.

Ayrıca, yönetim kurulu üyelerinin bu geniş yetkilerini özenli bir biçimde kullanmamaları durumunda, ortaklığın ve ortaklık çevresindeki çıkar gruplarının yanı

[1]. Denetçi veya birden fazla olmaları halinde denetçiler kurulu (TTK m. 347).

sıra ulusal ekonomi de zarar görebilir. Bu nedenle de yönetim kurulu üyeleri iş, işlem ve faaliyetlerinden sorumlu tutulmalıdır.

İşte, yönetim kurulu üyelerinin bu sorumlulukları ile bağlantısı sebebiyle ibra, diğer denetim yollarının yanında, yönetim kurulunu denetleyen araçlardan bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira, genel kurulca alınmış geçerli bir ibra kararı, ilgillerin sorumluluklarını ortadan kaldırması ve diğer taraftan ilgililerin yaptıkları iş, işlem ve faaliyetlerinin onaylanması anlamını taşıması sebebiyle büyük öneme sahiptir.

Bu tez çalışması ile de yukarıda belirtilen önemine binaen, anonim ortaklıklar uygulamasında sık karşılaşılan bir kavram olan ibra konusu, tüm hatlarıyla, üç bölüm halinde incelenmiştir. Birinci bölümde, ilk olarak ibra, borçlar hukukundaki ibra sözleşmesinden farklarına da dayanılarak, kavram olarak, genel bir şekilde açıklanmaya çalışılmış, anonim ortaklıklar dışındaki tüzel kişiliklerde ibra konusu ele alınmış ve ibra dışında, anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren nedenlere yer verilmiştir. Daha sonra anonim ortaklıklarda ibra kavramının açıklanmasına geçilerek ibranın tanımı, hukuki niteliği, özellikleri ve mevzuatta düzenleniş biçimi incelenmiştir. İkinci bölümde, ibranın tarafları, kapsamı ve ibra kararının türleri ile ibra talebi, ibranın reddi ve ibra davası konuları ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise ibra kararının kuruş ve faaliyet dönemi bakımından şartları, ibrada sakatlık halleri, ibra kararının geri alınması ile ibranın etki ve sonuçları değerlendirilmiştir.

Birinci Bölüm
İBRA KAVRAMI

§ 1. GENEL OLARAK İBRA KAVRAMI

I. İbranın Kaynağı ve Anlamı

A. İbranın Kaynağı

Sözlük anlamı bakımından ibra, aklama, temize çıkarma, borçtan kurtarma, ber' i kılma, beraat etme anlamlarına gelmektedir[2].

İbra, Arapça kökenli ve Mecelle' den alınma bir terim olup Mecelle' de ibra, aynen, " Bir kimsenin, bir şahsı zimmetindeki bir haktan veya müteaddit haklardan veya ona müteveccih bir veya müteaddit edalardan beri kılması, ondan böyle bir şey talep etmemesidir. " şeklinde tanımlanmıştır[3].

Mecelle' ye göre ibra, ibrayı istifa ve ibrayı ıskat olmak üzere iki ayrı anlamda kullanılmıştır.

İvazlı ibra olarak da nitelendirebileceğimiz ibrayı istifa, bir kimsenin, başkasında bulunan hakkını kısmen veya tamamen almış olması nedeniyle o şahsın zimmetinin borçtan kurtulmuş olduğunu itiraf etmesidir[4]. İbrayı istifa, açıklayıcı, bildirici, beyan edici nitelikte bir irade açıklaması olup, burada bir kimsenin bir başkasında bulunan hakkını almasının karşılığı olarak, o kimseyi borcundan kurtarması ve bu durumu beyan etmesi, açıklaması söz konusu olmaktadır. Şu an yürürlükte bulunan hukuk sistemimizde bir alacağın tahsil edildiğine ilişkin olarak verilen makbuz ve ikrar senetleri, ibrayı istifa anlamındadır[5].

---

[2]. Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, S. 403, 6. Bası, Ankara 1974, s. 395; **YILMAZ**, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Ankara 1996, s. 348; **DEVELİOĞLU**, Ferit: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, 1970, s. 481.

[3]. **DOMANİÇ**, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1998, s. 398; **BERKİ**, Ali Himmet: Mecelle-i Ahkamı Adliye, Ankara 1959, s. 225.

[4]. **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 398; **BERKİ**, s. 225.

[5]. **ATAN**, Turhan: Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967, s. 59; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 398.

İbrayı ıskat bir başka deyişle ivazsız ibra ise bir kimsenin, başkasında bulunan bir hakkını tahsil etmeksizin, o şahsı borcundan kurtarması, kendi hakkını düşürmesidir[6]. İbrayı ıskat, ibrayı istifadan farklı olarak kurucu nitelikte bir irade açıklamasını içerir. Böylelikle, ibrayı ıskatta beyanda bulunan, bir başkasında bulunan hakkını tahsil etmeksizin ortadan kaldırmakla yeni bir hukuki durum yaratarak o kişiyi borcundan kurtarmış olmaktadır. Bugünkü hukuk sistemimizde de aklama, temize çıkarma, borçtan kurtarma, ber' i kılma anlamlarına gelen ve BK' nın 111/2. maddesi ile TMK' nın 603/2. ve TTK' nın 310. ve 380. maddelerinde dolayısıyla değinilen ibranın, ibrayı ıskat niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz[7]. Buna karşılık, ibrayı istifa ise ne kanunlarımızda ne de doktrinimizde yer almaktadır[8].

Borçlar Kanunu'nun 87. maddesinde düzenlenen makbuz ya da alacaklının alacağını tahsil ettiğini ikrar etmesi, günümüzde ibra kavramı dışında tutulmakta, başka bir deyişle " ibra " olarak nitelendirilmemektedir. Gerçi, uygulamada bir alacağın tahsil edildiğine ilişkin makbuza " ibraname " de denilmekte, hatta makbuz üzerinde böyle bir ibareye yer verilebilmektedir. Ancak, bu gibi hallerde ibra teknik anlamda kullanılmamaktadır.

Mecelle' de ibra, ibrayı istifa ve ibrayı ıskat ayrımından başka, alacaklının alacağının tamamından veya bir kısmından vazgeçmesi açısından da ibrayı has (özel ibra) ve ibrayı amm (genel ibra) olarak ikiye ayrılmıştır[9]. Buna göre, alacaklının alacağının tamamından vazgeçmesinin söz konusu olduğu hallerde ibrayı amm' dan, alacaklının alacağının tamamından değil de bir kısmından vazgeçmesinin söz konusu olduğu hallerde de ibrayı has' tan söz edilir.

İbra müessesesine Roma Hukukunda da yer verilmişti. Roma Hukukunda, ibra, şekil açısından yapılan ayırıma göre, acceptilatio (şekilci ibra) ve pactum de non petendo (şekilsiz ibra) olarak ikiye ayrılmaktaydı.

---

[6]. **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 398; **BERKİ**, s. 225.
[7]. **ATAN**, s. 59; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 399.
[8]. **DOMANİÇ**, Hayri: Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerin Kuruluşundan Doğan Hukuki Mesuliyet, İstanbul 1964, s. 78.
[9]. **BERKİ**, s. 225.

Roma Hukukunun eski devirlerinde kullanılan acceptilatio, hayali bir ifa olup, sözlü şekilde stipulatio yolu ile yapılırdı[10]. Pactum de non petendo ise, borcun istenmeyeceğine dair alacaklı ile borçlu arasında yapılan şekilsiz bir anlaşmayı ifade ederdi[11].

Bugünkü hukukumuzda bu iki tür ibra arasındaki fark ortadan kalkmış olup, bu ayrım artık yapılmamaktadır[12]. Gerçekten, aşağıda üçüncü bölümde " İbra Kararının Şeklen Geçerli Bulunması " başlığı altında da görüleceği üzere, asıl inceleme konumuz olan anonim ortaklıklarda ibra (gerek açık gerekse zımni ibra), genel kurulun karar şeklinde bir irade açıklaması niteliğinde olduğundan, genel kurulun ibraya ilişkin bu iradesi geçerlilik şartı olan yazılı şekil içinde belirmektedir. Yazılı şekilde alınmayan ibra kararları geçersizdir.

B. İbranın Anlamı

İbra, yukarıda da belirttiğimiz gibi sözlük anlamı bakımından aklama, temize çıkarma, borçtan kurtarma, ber' i kılma, beraat etme anlamlarına gelmektedir.

Hukuk terminolojisinde ise ibra terimi, günlük kullanıma göre daha sık kullanılan bir kavramdır ve farklı anlamlarda karşımıza çıkmaktadır.

İbra, bir taraftan Borçlar Hukukunda borcu dar anlamda sona erdiren sebeplerden biri olarak kabul edilirken, Tüzel Kişiler Hukukunda Borçlar Hukuku alanına nazaran daha farklı bir anlam ve amaç taşımaktadır. Tüzel Kişiler Hukukunda ibra, borcun sona ermesinden ziyade sorumlulukla ilgili bir kavramdır. Bu anlamda ibra, derneklerde veya ortaklıklarda veyahut diğer tüzel kişiliklerde, organları sorumluluktan kurtarma hallerinden biri olarak karşımıza çıkar.

---

[10]. Bu halde borçlu, " Sana vaat etmiş olduğumu, alınmış olarak kabul ediyor musun? " diye sorar; alacaklı da " Aldığımı kabul ediyorum. " diye cevap verirdi. Böylece de borç ödenmiş farz ediliyor ve ortadan kalkıyordu. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **RADO**, Türkan: Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku, İstanbul 1997, s. 232; **KOSCHAKER**, Paul/ **AYİTER**, Kudret: Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları, İzmir 1993, s. 283 vd.

[11]. **RADO**, s. 233; **KOSCHAKER**/ **AYİTER**, s. 283 vd.

[12]. **ARSEBÜK**, Esat: Borçlar Hukuku, C. I-II, 3. Bası, Ankara 1950, s. 861.

Görüldüğü üzere ibra, bu her iki özel hukuk dalı bakımından aynı terim ile ifade edilmesine rağmen farklı anlamlar taşımaktadır. Bu anlam farklılığı ve özellikle ibranın hukuki niteliğinin belirlenmesinde yol açtığı karışıklık, Alman ve İsviçre Hukuk sitemlerinde gözetilmiş olmasına rağmen, Türk Hukuk sisteminde bu durum dikkate alınmamıştır.

Gerçekten; İsviçre Borçlar Kanunu' nun 115. maddesinde, borcun alacaklı ile borçlu arasındaki sözleşme ile ortadan kaldırılması anlamındaki ibrayı ifade etmek üzere, " *Erlaß* " terimi kullanılmakta iken, aynı Kanunda anonim ortaklık genel kurulunun olumsuz (menfi) borç ikrarı niteliğinde kararı anlamına gelen ibrayı ifade etmek için " *Entlastung* " (Alm.) veya " decharge " (Fr.) terimleri kullanılmaktadır[13]. Benzer şekilde, Alman Hukukunda da, Borçlar Hukukundaki ibra ile Ortaklıklar Hukukundaki ibra müessesesi farklı terimlerle ifade edilmiştir. Buna göre, Alman Hukukunda ibra için " *Schulderlaß* " , Ortaklıklar Hukukundaki ibra için " *Entlastung* " terimi kullanılmaktadır[14].

Türk Hukukunda ise, gerek Borçlar Hukuku anlamında ve gerekse Tüzel Kişiler Hukuku ve bu arada Anonim Ortaklıklar Hukuku anlamında ibra, tek bir terim ile karşılanmaktadır[15]. Bu durumun yol açtığı karışıklığı önlemek amacıyla, Borçlar Hukukunda, ibranın, alacaklı ile borçlu arasında borcun ortadan kaldırılmasına yönelik bir anlaşma olması sebebiyle, ibra yerine " ibra sözleşmesi " teriminin kullanılması, Anonim Ortaklıklar Hukukunda ise ibranın, genel kurulun, ilgilileri sorumluluktan kurtaran menfi borç ikrarı niteliğinde bir kararı niteliğini taşıması sebebiyle, " ibra kararı " teriminin kullanılması kanımca daha isabetli olacaktır. Aşağıda da bundan böyle, herhangi bir kavram karmaşasına yol açmamak için Borçlar Hukuku anlamında ibradan söz edilirken " ibra sözleşmesi " , Anonim Ortaklıklar Hukuku anlamında ibradan söz edilirken de " ibra kararı " terimi kullanılacaktır.

---

[13]. **AYTAÇ**, Zühtü: Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara 1982, s. 9; **TEKİL**, Fahiman: Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993, s. 226.
[14]. **AYTAÇ**, s. 9.
[15]. Fransız Hukukunda da bizde olduğu gibi ibranın her iki anlamı için de " quitus " terimi kullanılmaktadır: **AYTAÇ**, s. 9.

İbranın bu iki özel hukuk dalı bakımından taşıdığı anlam farklılığı nedeniyle, ayrıca asıl inceleme konumuz olan anonim ortaklıklarda ibranın özelliklerinin ve hukuki niteliğinin daha iyi anlaşılması bakımından, öncelikle kısaca Borçlar Hukukundaki ibra sözleşmesi müessesesini değerlendirmek ve böylece bu iki hukuk dalındaki ibra kavramları arasındaki farklılıkları ortaya koymak gerekmektedir.

II. Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi

A. Genel Olarak

Normal şartlar altında, bir borcun en doğal sona erme sebebi, borçlu tarafından gerçekleştirilen ifadır (BK m. 67 vd.). Borçlunun, alacaklı ile olan ilişkisinde borçlandığı edimi tam ve doğru, gereği gibi ifa etmesiyle borç sona ermiş olur[16].

Ancak, bir borç ifa dışında başka sebeplerle, örneğin takas, yenileme yolu ile de sona erebilir.

İşte, ibra sözleşmesi, Borçlar Hukukunda dar anlamda borcu sona erdiren sebeplerden bir diğeri olarak karşımıza çıkar.

Yasada açıkça düzenlenmeyen ibra sözleşmesi, borcun ifa edilmeksizin sona ermesini sağlayan özel bir sona erme sebebidir[17].

İbra sözleşmesinin borcu sona erdiren nedenlerden biri olarak kabul edilmesi, ibranın borcun ifa edildiğine ilişkin bir ispat aracı olarak kabul edilip edilemeyeceği konusundaki tartışmalara da nokta koymuş olmaktadır. İbra sözleşmesi için verilen tanımlardan da görüleceği üzere ibra sözleşmesi, ifanın dışında borcu kısmen veya tamamen sona erdiren nedenlerden biri olduğundan, artık ibra sözleşmesini borcun ifa edildiğinin ispat vesikası olarak görmek doğru olmaz[18].

---

[16]. **EREN**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 2, 5. B. , İstanbul 1999, s. 899.
[17]. **AYTAÇ**, s. 10; **FEYZİOĞLU**, Feyzi N. : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, İstanbul 1977, s. 427.
[18]. http://www.yayin.adalet.gov.tr/18_sayi.htm.

B. İbra Sözleşmesi Kavramı

Borçlar Hukuku anlamında ibra sözleşmesi, tarafların, aralarında mevcut bulunan ve varlığından şüphe etmedikleri bir borcu, ifa edilmeksizin, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya ve bu suretle borçlunun borçtan kurtulmasına yönelik olarak gerçekleştirdikleri bir tasarruf sözleşmesidir[19].

Burada sözü edilen ibra sözleşmesi, İsviçre Borçlar Kanunu'nun 115. maddesinde " anlaşma ile ortadan kaldırma " başlığı altında düzenlenen bir borcu sona erdirme sebebidir[20]. Bu maddeye göre, " *Bir alacak, borcun kurulması için bir şekil gerekli olsa veya sözleşmenin taraflarınca seçilmiş bulunsa dahi, anlaşma ile şekilsiz olarak tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir.* "

Hukukumuzda ise ibra sözleşmesi, İsviçre Borçlar Kanunu' ndaki gibi yasada açıkça düzenlenmemiştir. Buna rağmen ibra sözleşmesinin dar anlamda borcu sona erdiren bir neden olduğu, sözleşme serbestisi ve Borçlar Kanunu' nun 111/3. maddesi ile Türk Medeni Kanunu' nun 603/2. maddeleri çerçevesinde Türk doktrininde[21] ve Yargıtay kararlarında[22] kabul edilmektedir.

C. İbra Sözleşmesinin Hukuki Temeli

İbra sözleşmesi müessesesinin hukuki temeli, irade özerkliği ve sözleşme serbestisi ilkelerine dayanır.

---

[19]. **EREN**, s. 1258; **TUNÇOMAĞ**, Kenan: Türk Borçlar Hukuku, C. I, Genel Hükümler, 6. B., İstanbul 1976, s. 1172; Ayrıca bu yönde bkz. Y. 4. HD. T. 31/03/1978, 11133E, 4346K. , (Kazancı).
[20]. **AYTAÇ**, s. 11.
[21]. **TUNÇOMAĞ**, s. 1171; **FEYZİOĞLU**, s. 424.
[22]. Yargıtay, pek çok kararında, ibranın alacak ve borcu doğrudan doğruya ve kesin olarak ortadan kaldırmakta ve bu şekilde borçlunun borcundan kurtulmakta olduğunu belirtmiştir, HGK, T. 26/10/2005, E. 2005/9-546, K. 2005/611; HGK, T. 29/03/2006, E. 2006/9-82, K. 2006/118, Kazancı; Yine başka bir kararında Yargıtay, ibranın alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşme ile alacaklının hakkından vazgeçmesi, borçluyu ediminden kurtarması anlamına geldiğini belirterek, BK 113 vd. maddelerinde açıkça düzenlenmemiş ise de, ibranın borcu sona erdiren nedenler arasında kabul edildiğini ifade etmiştir, Y. 11. HD. , T. 31/01/2005, E. 2004/15106, K. 2005/523, (Kazancı); Aynı yönde bkz. Y. 4. HD. , T. 31/03/1978, E. 1977/11133, K. 1978/4346, (YKD. , C. V, 1979, S. 1, s. 34).

Bilindiği gibi irade özerkliği, hukuk düzeninin fertlere kişisel ilişkilerini hür iradelerine göre diledikleri gibi düzenleme hususunda tanımış olduğu genel yetkidir[23]. Bu ilke, fertlerin kendi serbest iradeleriyle aralarında hukuki ilişkiler kurmalarına olanak sağlar.

İrade özerkliği ilkesinin bir alt ilkesi olarak karşımıza çıkan sözleşme serbestisi ilkesi ile de hukuk düzeni, kişilere sözleşmeye konu olabilecek ilişkilerini bizzat düzenlemek, ona diledikleri şekli vermek imkanını tanır.

Sözleşme serbestisi, bünyesinde herhangi bir sözleşmeyi yapıp yapmama, istenilen tip ve içerikte bir sözleşme yapma, sözleşmenin karşı tarafını seçme ve kurulmuş olan bir sözleşmeyi ortadan kaldırma serbestilerini barındırır.

İşte, ibra sözleşmesi ile taraflar, irade özerkliği ve dolayısıyla sözleşme serbestisi ilkeleri uyarınca kendilerine tanınmış olan bir borcu ortadan kaldırma serbestisini kullanırlar.

D. İbra Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

İbra sözleşmesi, her şeyden önce adı üzerinde bir sözleşme, yani iki taraflı bir hukuki işlemdir. Dolayısıyla, meydana gelmesi, hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için alacaklı ve borçlunun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarına ihtiyaç vardır. Bu nedenledir ki, alacaklının, tek taraflı bir irade beyanı ile borçlu lehine bile olsa, alacağından vazgeçmesi mümkün olmayacaktır[24]. Bir başka deyişle, alacaklının hakkından tek yanlı feragati ibra değildir.

Ayni haklarda ve yenilik doğuran haklarda ise, tam tersi söz konusu olup bu tür haklardan vazgeçme için hak sahibinin vazgeçmeye ilişkin tek taraflı irade

---

[23]. **EREN**, s. 16.

[24]. Yargıtayın ibranın herhalde bir sözleşme şeklinde gerçekleştirilmesinin zorunlu olmadığına ve bazı hallerde alacaklının ibra iradesinden tek taraflı vazgeçmesinin mümkün olduğuna dair vermiş bulunduğu kararlar da mevcuttur: Y. 4. HD. , 18/03/1957, E. 547, K. 1420; Y. 4. HD. , 14/12/1970, E. 11130, K. 9235, **RENDA**, N. / **ONURSAN**, G. , Dördüncü Hukuk Dairesinin Emsal Kararlarıyla Borçlar Hukuku, Ankara 1972, s. 380, Nr. 206 ve s. 377, Nr. 204, (**AYTAÇ**, s. 11, dn. 23' den naklen).

açıklamasında bulunması yeterlidir[25]. İbra sözleşmesi, bu yönüyle feragatten de ayrılmaktadır. Feragat de, tıpkı ayni haklarda ve yenilik doğuran haklarda olduğu gibi feragat edenin tek taraflı irade açıklamasıyla hüküm ve sonuç doğurur[26].

Malvarlığına yaptığı etki açısından değerlendirecek olursak, ibra sözleşmesi, bir tasarruf işlemidir[27]. Nitekim, ibra sözleşmesi ile alacaklının alacak hakkı, doğrudan doğruya ve kesin olarak etkilenmekte ve alacaklı, mevcut hakkından vazgeçerek alacak hakkını ortadan kaldırmaktadır[28].

Bir tasarruf işlemi niteliğinde olması, aynı zamanda alacaklının ibra sözleşmesine konu mevcut alacağı üzerinde fiil ehliyetinin yanı sıra tasarruf yetkisine sahip olmasını da gerektirir. Bu durumda, örneğin, iflas eden alacaklının borçlusunu ibra etmesi geçerli sayılmayacaktır[29]. Aynı şekilde, tasarruf yetkisine sahip olmayan temsilci tarafından düzenlenen ibra belgesi, alacaklıyı bağlayıcı nitelikte kabul edilmeyecektir[30].

Bunun gibi, bir tasarruf işlemi olması nedeniyle ibra sözleşmesi, sebebe bağlı (illi) bir hukuki işlem olarak kabul edilmektedir. Gerçekten, Türk Hukuk Sisteminde, tasarruf işlemlerinde kural olarak sebebe bağlılık ilkesi kabul edildiğinden, ibra sözleşmesini de sebebe bağlı bir işlem saymak gerekir[31]. Buna göre, bir tasarruf işlemi niteliğinde olan ibra sözleşmesinin geçerli olabilmesi için onun hukuki sebebini teşkil eden temel ilişkinin de geçerli olması gerekmektedir. Aksi halde, yani hukuki sebebi teşkil eden temel ilişkinin geçersiz olması halinde, ibra sözleşmesi de geçerli olmayacak ve sonuçlarını doğurmayacaktır. Diğer taraftan, ibra sözleşmesinin

---

[25]. **KARAHASAN**, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, İstanbul 2003, s. 1241; **EREN**, s. 63.
[26]. **KARAHASAN,** s. 1241.
[27]. **EREN**, s. 1259; Bu yönde bkz. Y. 21. HD. , T. 12/02/2004, E. 2003/11333, K. 2004/1027, (Kazancı); Y. 11. HD, T. 17/06/1974, E.1974/1916, K. 1974/1983, (YKD. , 1977, C. III, S. 10, s. 1405): Yargıtay, anılan kararlarında, ibranın, alacağın tasfiyesini içeren tasarrufi bir sözleşme olduğunu belirtmiştir.
[28]. **EREN**, s. 1259; **AYTAÇ**, s. 13; **KARAHASAN,** s. 1242.
[29]. **KARAHASAN**, s. 1241; **EREN**, s. 1259.
[30]. Y. 12. HD. , T. 20/03/1989, E. 1989/2638, K. 1989/3784, (Kazancı): Yargıtay bu kararında, BK' nın 390-391. maddelerine göre böyle bir tevkil yetkisi bulunmadıkça ve vekil icazet vermediği takdirde borçlunun dayandığı ödeme belgesinin alacaklıyı bağlamasının düşünülemeyeceğini ifade etmiştir.
[31]. **EREN**, s. 1259; Yargıtay da bir kararında, ibranamenin sınırlı biçimde yoruma tabi tutulması gerektiğini belirtmiştir: HGK, T. 04/10/2000, E. 2000/9-1204, K. 2000/1214, (Kazancı).

hukuki sebebini teşkil eden temel ilişkinin kaynağı, bir başka deyişle temel ilişkinin sözleşmeden mi, haksız fiilden mi, sebepsiz zenginleşmeden mi yahut kanundan mı doğduğu ise önem taşımamaktadır.

Malvarlığına yaptığı etki bakımından ibra sözleşmesi, aynı zamanda kazandırıcı bir işlem niteliğindedir. Nasıl ki kazandırıcı işlemlerde, bir kimsenin başka bir kimse yararına bir malvarlığı değeri sağlaması -ki bu genellikle kazananın malvarlığında bir artış meydana gelmesi şeklinde olmaktadır- söz konusu ise, ibra sözleşmesi ile de alacaklı, pasifin azalması suretiyle borçlunun malvarlığında bir artış sağlamaktadır[32].

E. İbra Sözleşmesinin Unsurları

1. Esasa İlişkin Unsurlar

İbra sözleşmesinin, tarafların aralarında mevcut bulunan ve varlığından şüphe etmedikleri bir borcu, ifa edilmeksizin, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya ve bu suretle borçlunun borçtan kurtulmasına yönelik olarak gerçekleştirdikleri bir tasarruf sözleşmesi olduğunu belirtmiştik.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, geçerli bir ibra sözleşmesinden söz edebilmemiz için öncelikle bir sözleşme olması sebebiyle, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının varlığı gereklidir. Taraf iradeleri, mevcut bir borcun sona erdirilmesi konusunda birleşmelidir[33].

Daha sonra, alacaklı ve borçlu arasında mevcut ve tarafların varlığından şüphe etmedikleri bir borcun varlığı söz konusu olmalıdır. Bu unsur, ibra sözleşmesini, Tüzel Kişiler Hukuku anlamındaki ibradan ayıran temel unsurdur. Şöyle ki, Tüzel Kişiler Hukukunda tarafların şüpheli saydıkları veya borçlunun itiraz ettiği bir alacak söz konusu olup, taraflar bu tereddütlü duruma son vermek amacıyla borcun daha doğru bir deyişle sorumluluğun bulunmadığını ikrar etmektedirler.

---

[32]. **AYTAÇ**, s. 12.

[33]. Y. 19. HD. , T. 09/04/1996, E. 1995/9287, K. 1996/3572, (Kazancı): " İbradan söz edilebilmesi için tarafların iradesinin borcu ortadan kaldırmak hususunda birleşmiş olması gerekir. "

Ayrıca, ibra edilen borç, bütün kapsamıyla açık ve kesin olarak belirtilmelidir. Tersine olarak, yani genel sözlerle geçiştirilen, içeriği tam belli olmayan ibra sözleşmeleri, ibranın borcun sona ermesi gibi önemli bir etkiye sahip olması dolayısıyladır ki dar yorumlanmakta ve geçerli sayılmamaktadır[34].

Bir başka unsur, ibra sözleşmesi ile bir borcun ifa edilmeksizin sona erdirilmesidir. Yani, ibra sözleşmesi ile alacaklı, malvarlığının aktifinde yer alan bir alacaktan kısmen veya tamamen vazgeçmekte, borçlu da buna karşılık herhangi bir ifada bulunmaksızın borçtan kurtulmakta ve böylece borç sona ermektedir[35].

Son olarak, ibra sözleşmesinin Borçlar Hukuku anlamında bir sözleşme niteliği taşıması sebebiyle, diğer bütün sözleşmelerde olduğu gibi, burada da ibra sözleşmesinin taraflarının doğal olarak sözleşme ehliyetine sahip olmaları gerektiği belirtilmelidir[36].

2. Şekle İlişkin Unsurlar

İsviçre Borçlar Kanunu' nun 115. maddesi karşısında, İsviçre Hukukunda ibranın şekle bağlı olmadığı kabul edilmektedir.

Hukukumuz bakımından ibra sözleşmesinde şekil sorununu usul hukuku ve maddi hukuk bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Usul Hukuku açısından değerlendirdiğimizde; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu' nun 288. maddesi gereğince, miktarı bu maddede öngörülen sınırı aşan alacaklara ilişkin ibra sözleşmesinin kural olarak senetle (kesin delille) ispatı gerekir[37]. Buna karşılık, maddi hukuk açısından ibra sözleşmesinin geçerliliği şekle bağlı değildir. Zira Borçlar Kanunu' nun 11. maddesi uyarınca şekil serbestisi kural olup aksi yasada öngörülmedikçe sözleşmelerin geçerliliği şekle bağlı değildir.

---

[34]. **EREN**, s. 1260; Ayrıca, iş hukukunda ibra sözleşmesinin dar yorumu ilkesi hakkında bkz. http://www.yayin.adalet.gov.tr/18_sayi.htm.
[35]. **EREN**, s. 1258.
[36]. **EREN**, s. 1260, **TUNÇOMAĞ**, s. 1177, **AYTAÇ**, s. 12.
[37]. Bu yönde bkz. HGK, T. 10/05/1985, E. 1983/4-771, K. 1985/430, (Kazancı): Bu kararı ile Yargıtay, belli miktarı geçen hukuki işlemler ve bu arada ibranın da yazılı belge ile ispatının zorunlu olup tanıkla ispatının mümkün olmadığını belirtmiştir.

Bir borcu doğuran sözleşmenin geçerliliği şekle bağlı ise, o borca ilişkin ibra sözleşmesinin geçerliliğinin şekle bağlı olup olmadığı hususu ise öğretide tartışmalıdır. Türk Hukuk doktrininde hâkim görüş[38], böyle bir durumda ibra sözleşmesinin şekle bağlı olmadığı yönünde ise de, aksi görüşte[39] olanlar da mevcuttur.

İbra sözleşmesinin şekle bağlı olduğunu savunan yazarlar, BK m. 12 hükmünden hareket etmektedirler. BK' nın 12. maddesinde, " *Kanunen tahriri olması lazım olan bir akdin tadili dahi tahriri olmak lazımdır*.... " denildiğinden, kurulması şekle bağlı olan bir sözleşmenin içeriğinin değiştirilmesi de şekle bağlı olacaktır. Bu durumda, asıl borcu doğuran sözleşmenin şekle bağlı olması durumunda, bu sözleşmeyle ilgili ibra sözleşmesinin de şekle bağlı olması gerekecektir. Ancak, hâkim görüş, ibranın sözleşmenin içeriğinin değiştirilmesi değil, borcun sona erdirilmesi niteliğinde olmasından hareket ederek, ibranın geçerliliğinin herhangi bir şekil şartına bağlı tutulamayacağını belirtmektedir[40].

Kanımca da, ibra sözleşmesinin, tarafların aralarında mevcut bulunan ve varlığından şüphe etmedikleri bir borcu ortadan kaldırmak ve borçlunun borçtan kurtulmasını sağlamak amacıyla yapılan bir sözleşme olması ve bu nedenle BK m. 12 hükmünün niteliği itibariyle ibra sözleşmelerine uygulanması mümkün olmadığından, ibranın maddi hukuk açısından şekle bağlı olmadığını kabul etmek daha yerinde olacaktır.

F. İbra Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçları

Geçerli bir ibra sözleşmesi, tam ibrada asıl alacağın tamamını, kısmi ibrada ise alacağın ibra edilen kısmını doğrudan doğruya ve kesin olarak sona erdirir.

---

[38]. SAYMEN/ ELBİR, a. g. e. , C. II, s. 855; İNAN, a. g. e. , s. 507; bkz. **TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP**, a. g. e. , C. II, s. 1324, (**KARAHASAN**, s. 1241'den naklen).

[39]. **SCHWARZ**, a. g. e. , s. 250; **TUNÇOMAĞ**, a. g. e. , C. I, s. 1173, (**KARAHASAN**, s. 1242' den naklen).

[40]. **KARAHASAN,** s. 1241.

Görüldüğü üzere, ibra sözleşmesi ile sona eren münferit bir alacak/borçtur. Bu yönüyle ibra sözleşmesini " ikale " den ayırmak gerekir. İkale, bir sözleşmenin taraflarının, karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla bir borç ilişkisini bütün hak ve borçlarıyla ortadan kaldırmaları anlamına gelir. Oysa, ibra sözleşmesi, bir borç ilişkisini değil, münferit bir borcu ortadan kaldırır. İbra sözleşmesi, bu sebepledir ki, yukarıda da belirttiğimiz üzere Borçlar Hukukunda yalnızca dar anlamda borcu sona erdiren sebeplerden biri olarak kabul edilmektedir. Bir başka deyişle, ibra sözleşmesi ile borç ilişkisi sona ermez.

Geçerli bir ibra sözleşmesi, ibra edilen asıl alacakla birlikte ona bağlı feri hakları da sona erdirir mi?

Borçlar Kanunumuzun " A. Borçların Ferilerinin Sükutu " başlığını taşıyan 113. maddesinin ilk fıkrası, taraflar arasındaki sözleşmede aksine bir hüküm olmaması halinde, asıl alacakla birlikte asıl alacağa bağlı faiz, rehin, cezai şart gibi feri hakların da sona ereceğini belirtmektedir[41].

Bu durumda, tam ibrada asıl alacağın tamamı sona erdiğine göre, bu alacağın ferilerinin de sona ereceği açıktır. Kısmi ibra ise feri hakları sona erdirmez. Ancak faiz alacağı, kalan alacak miktarı üzerinden işletileceği gibi, borçlu, fazla teminatın indirilmesini talep edebilir.

Bazı özel durumlarda ibra sözleşmesi ile feri haklar sona ermez. Yüksek Yargıtayın " ……*Davalı sigorta şirketi poliçe limitini iş bu davadan sonra ödemekle, dava açılması ihtirazi kayıt niteliğinde olduğundan, faiz ve yargılama giderlerinden de sorumludur. Bu durumda, ibra ile feri haklar düşmeyecektir*……. " şeklindeki emsal kararı, bu duruma örnek olarak verilebilir[42].

Alacaklı ve borçlu tarafında birer kişinin bulunması halinde, ibra sözleşmesinin hukuki sonuçları yukarıda belirtildiği gibidir. Ancak, alacaklı ve

[41]. **ALTAN**, Alparslan: Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları ve İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, (Yayınlanmamış) Tez, 1992, s. 75.
[42]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 02/06/2003, E. 2003/207, K. 2003/5795, (Kazancı).

borçlu tarafında birden fazla kişi varsa ve özelikle müteselsil borçluluk söz konusu ise durum biraz farklıdır.

Müteselsil borçluluğa ilişkin olarak BK' nın 145/II. maddesinde yer alan hüküm uyarınca, " *Eğer müteselsil borçlulardan biri borç tediye olunmamış iken ondan tahallüs etmiş ise, diğer borçlular ancak halin veya borcun mahiyetinin irae ettiği nisbette, bu beraatten istifade edebilirler.* " Buna göre, alacaklı, ibra sözleşmesinde aralarında müteselsil borç ilişkisi bulunan borçlulardan birini ibra ederken diğerlerini de ibra ettiğini açıkça belirtmişse, bu ibranın, diğer borçlular bakımından da geçerli olacağı, alacaklının bu yöndeki açık irade beyanı doğrultusunda muhakkaktır. Aynı şekilde alacaklı, ibra sözleşmesinde açıkça diğer borçluları ibra etmediğini belirtmişse, bu ibra, diğer borçluların borcunu ortadan kaldırmaz[43].

Alacaklı müteselsil borç ilişkisinde borçlulardan birini ibra ederken, diğerlerini de ibra ettiğini açıkça belirtmemişse, BK m. 145/II hükmü çerçevesinde, durumun veya borcun niteliğinin haklı gösterdiği ölçüde, ibra sözleşmesinin diğer müteselsil borçluları da etkilediğini kabul etmek gerekecektir[44]. O halde, durumun veya borcun niteliği, ibranın diğer borçlular bakımından da geçerli olmasını haklı gösteriyorsa, ibra sözleşmesi ile diğer borçlular da borçtan kurtulmuş olurlar. Özellikle, borçlunun şahsının değil de borcun kendisinin dikkate alındığı durumlarda ibranın bütün müteselsil borçluları kapsadığı kabul edilebilir. Örneğin alacaklı, mali yönden sıkıntıda olduğu için bir müteselsil borçluyu ibra etmişse, bu ibra diğer borçluları etkilemez. Buna karşılık alacaklı, ibra karşılığında doğrudan veya dolaylı bir menfaat elde ettiği için alacağını talep etmekten vazgeçmişse, daha doğrusu hal ve şartlara göre o alacağını gözden çıkardığı anlaşılıyorsa, ibranın bütün borçlulara

---

[43]. **GÜMÜŞ**, Mustafa Alper: " Bir Borç İlişkisinde Müteselsil Borçlulardan Birisinin İbrasının Diğer Müteselsil Borçlular Üzerindeki Etkisi " , Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay' ın Hatırasına Armağan, İstanbul 1999, s. 315; Bu yönde bkz. Y. 14. HD. , T. 27/04/1987, E. 1987/2240, K. 1987/3203, (Kazancı): Anılan Yargıtay kararında, " …. davaya konu olan ibra belgesindeki sözlerden ibranın sürücü ile ilgili olduğu ve sübjektif nitelikte bulunduğu açıkça anlaşılmaktadır. Sübjektif nitelikte bulunan bu ibranın objektif nitelikte olduğunun kabulü ile işletene de teşmil edilmesi belgenin niteliği ile bağdaşmaz…. " denilerek, alacaklının iradesine önem verilmiş ve buna göre ibranın kapsamının belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

[44]. Durumun veya borcun niteliğinden ne anlaşılması gerektiği konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **GÜMÜŞ**, s. 316.

yönelik olduğu kabul edilebilir. Uyuşmazlık durumunda bu konuda takdir yetkisi hâkime aittir.

Durumun veya borcun niteliğinden alacaklının diğer borçluları da ibra etmek isteyip istemediğinin anlaşılamadığı hallerde ise nasıl bir sonuca varılacağı tartışmalıdır. Bu konuda doktrinde iki görüş ortaya atılmıştır: ibranın sübjektif etkisi görüşü ve ibranın objektif etkisi görüşü. Birinci görüşe göre, ibra sübjektif etkili olup, ibra edilmiş olan müteselsil borçlu, borçtan kurtulur fakat diğer borçluların sorumluluğu devam eder[45]. İkinci görüşe göre ise ibra, objektif etki gösterir ve alacaklının müteselsil borçlulardan birisini ibra etmesiyle, ibra edilen borçluya diğer borçlularla arasındaki iç ilişkide düşen borç payı miktarınca, diğer borçlular da ibra edilmiş sayılır[46]. Bu ikinci görüş, Yargıtay tarafından da benimsenmektedir[47].

Kanımca, ibranın objektif etkili olduğunu kabul etmek daha doğrudur. Çünkü zaten BK' nın 145/II. maddesinde öncelikle alacaklının iradesine önem verilmiştir. Dolayısıyla, alacaklı pekala, ibranın sadece belli kişiler hakkında etkili olmasını söyleyerek ona sübjektif bir etki kazandırabilecek durumdadır. Bu seçimi yapmamışsa, borçlu lehine yorum yaparak objektif etkinin varlığını kabul etmek gerekir. Keza, kefalet sözleşmesi gereği de kefil asıl borca kefil olduğuna göre, asıl borç için yapılan ibra, kefili de kapsamalıdır. İbra sözleşmesinde alacaklı, kefilin ibra kapsamı dışında tutulmasını kararlaştırma imkanına sahiptir. Eğer alacaklı böyle bir seçimi yapmamışsa yine aynı şekilde ibranın objektif etki gösterdiğini ve kefil bakımından da etkili olduğunu kabul etmek gerekir.

---

[45]. Von **TUHR/ESCHER**, s. 310; **BECKER**, Art. 147, Nr. 5, s. 700; **OSER/SCHÖNENBERGER**, Art. 147, Nr. 5, s. 674-675; **GUHL/MERZ/KUMMER**, s. 32; **BUCHER**, s. 495; **KELLER/SCHÖBI,** IV, s. 13; **HONSELL/WOGT/WIEGAND**, Art. 115, Nr. 10, s. 630; **ARSEBÜK**, II, s. 1018; **TUNÇOMAĞ**, I, s. 1052; **EREN**, III, s. 403; **REİSOĞLU**, s. 343-344; **OĞUZMAN/ÖZ**, s. 815; **ÖNEN**, s. 109, (**GÜMÜŞ**, s. 316, dn. 21' den naklen).

[46]. **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 303; **CANYÜREK**, s. 94; **AKINTÜRK**, s. 179 ve s. 179 dn. 53'deki yazarlar, (**GÜMÜŞ**, s. 317, dn. 25' den naklen).

[47]. Yargıtay 4. HD. , T. 15/02/1983, E. 1983/189, K. 1983/1526; HGK, T. 16/06/2004, E. 2004/11-359, K. 2004/366; (Kazancı).

III. Tüzel Kişiler Hukukunda İbra

A. Genel Olarak

Tüzel Kişiler Hukukunda ibra, Borçlar Hukukuna nazaran daha özel bir anlam taşımaktadır[48]. Şöyle ki; Tüzel Kişiler Hukukunda ibra, tüzel kişi adına işlem yapan organların hesap dönemi sonunda tüzel kişiye, yaptığı işlemlerin hesabını vermesi ilkesine dayanır[49]. Gerçekten; bir tüzel kişilikte, tüzel kişinin yönetim ve denetimle görevli ve yetkili organları, belli bir hesap dönemi sonunda yaptıkları işlem ve faaliyetlerinin hesabını vermek durumundadırlar[50]. Bu anlamda ibra ile tüzel kişinin yetkili organı verdiği karar doğrultusunda, hesap vermek durumunda olan ilgili organın işlem ve faaliyetlerinin hukuka ve maslahata uygun olduğunu beyan eder[51]. Bu beyan ile birlikte, ilgililer ibra edilerek, sorumluluktan kurtulmuş olurlar.

Aynı şekilde, asıl inceleme konumuz olan anonim ortaklıklarda ibrada da, genel kurulun ilgili hesap dönemi sonunda verdiği kararı ile ilgililerin, belli bir hesap dönemindeki işlem ve faaliyetlerinin hukuka ve maslahata uygun bulunarak onaylanması ve bu suretle ibraları yani sorumluluktan kurtulmaları söz konusu olur.

İbra müessesesi, hukukumuzda sadece anonim ortaklıkların ibrasına ilişkin bir düzenleme niteliğinde TTK' da değil, genel olarak tüzel kişilerin ilgili organlarının ibra edilmeleri anlamında diğer bazı kanunlarda da yer almıştır. Anonim ortaklıklar dışında, limited ortaklıklar, dernek, sendika, kooperatif gibi diğer tüzel kişiliklerle ilgili düzenlemelerde de ilgili organların ibralarına yer verilmektedir.

Ancak bu düzenlemeler, sınırlı olmaktan öteye gidememiştir. Bu kanunlarda çoğunlukla sadece ibra kavramından ve gündemde yer almasından bahsedilmiş,

---

48. **AYTAÇ**, s. 7; **ÇAMOĞLU**, Ersin: " Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi " , İÜHFM 1971, C. XXXVI, S. 1-4, s. 323.
49. **ÖTLEGEN**, Mehmet Zülfü: Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunu Sona Erdiren Nedenlerden İbra ve Zamanaşımı, (Yayınlanmamış) Tez, Ankara 2003, s. 37; Bu konuda ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **AYTAÇ**, s. 65-70: Aytaç, yönetici ve denetçilerin hesap verme görevinin yanı sıra ibranın hukuki temelini pay sahiplerinin inceleme ve bilgi alma hakkı ile yönetici ve denetçilerin sır saklama borcuna dayandırmaktadır.
50. **PULAŞLI**, Hasan: Şirketler Hukuku, 4. Baskı, Adana 2003, s. 491; **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 323.
51. **AYTAÇ**, s. 7.

ibranın sonuçları, hükümleri ve birçok konu açık bırakılmıştır[52]. Bu durumda, TTK' da yer alan anonim ortaklıkların ibrasına ilişkin hükümlerin, diğer tüzel kişiler bakımından da kıyas yoluyla uygulanmasıyla özellikle ibranın hükümlerine ve sonuçlarına ilişkin pek çok konu açıklığa kavuşturulmuş olacaktır. O halde, anonim ortaklıklardaki ibraya ilişkin hükümlerin daha geniş bir düzenleme ve uygulama alanına sahip olması sebebiyle, anonim ortaklıklar açısından ibra ile ilgili olarak varacağımız sonuç ve ilkelerin, niteliklerine uygun düştüğü ölçüde diğer tüzel kişiler açısından da geçerli olacağını söylemek mümkündür.

Bu nedenle, anonim ortaklıklarda ibra konusunu incelemeye geçmeden önce, kısaca sözü edilen diğer tüzel kişiler bakımından ibra ile ilgili mevcut hukuki düzenlemelere göz atmak yerinde olacaktır.

B. Limited Ortaklıklarda İbra

TTK' nın 556. maddesinde aynen, " *Şirketin kuruluşuna iştirak edenlerle şirketin idare veya murakabesine memur edilen kimselerin ve tasfiye memurlarının mesuliyeti, cezai mesuliyetler ve şirketin vekâletlerce murakabesi hakkında anonim şirketin bu hususlara mütaallik hükümleri tatbik olunur.* " denilmektedir. Maddede açıkça ibradan söz edilmemekle birlikte, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin sorumlulukları bakımından anonim ortaklık hükümlerine yapılan atıf, tartışmasız bir biçimde ibrayı da kapsamaktadır. Çünkü anonim ortaklıklarda ibra, sorumluluğu ortadan kaldıran bir neden olarak düzenlenmiştir. Bu durumda, limited ortaklıklarda ilgililerin ibrası konusunda, sorumluluğa ilişkin hükümler kapsamında olarak anonim ortaklıkların ibraya ilişkin hükümlerinin uygulanacağı açıktır.

Buna göre, limited ortaklıklarda anonim ortaklıklarda olduğu gibi ibraya ortaklar genel kurulu yetkilidir. Ortaklar genel kurulunun ibra kararı almaya yetkili olduğu hususu, TTK m. 539' da genel kurulun başka bir organa devredilemeyecek yetkileri arasında da sayılmıştır.

---

[52]. **AYTAÇ**, s. 51.

Yine, limited ortaklıklarda da aksine açıklık olmadığı takdirde, bilançonun onaylanmasına dair genel kurul kararı, ilgililerin ibra edilmesi anlamına gelir. Fakat, bilançoda bazı hususlar belirtilmemiş veya bilanço ortaklığın gerçek durumunun görülmesini engelleyecek şekilde yanlış birtakım hususları içeriyorsa, genel kurulun bilançonun onaylanması konusunda vermiş olduğu kararla ilgililer ibra edilmiş olmazlar.

Limited ortaklıklarda ibra kararının alınmasında özel bir nisap aranmamış olup TTK' nın 536. maddesi uyarınca, ibra hakkında ortaklık sermayesinin ödenmiş kısmının çoğunluğu ile karar verilecektir.

Limited ortaklıklarda şahıs yani ibra edilenler bakımından ibranın kapsamı, ortak sayısının yirmiden az ve yirmiden fazla olmasına göre değişmektedir. Ortak sayısı yirminin üstünde olan limited ortaklıklarda ibra kararı, müdürlerin yanı sıra denetçileri de kapsarken, ortak sayısı yirmiden az ise ibra kararı, bu durumda denetçiler olmayacağından sadece müdürler için söz konusudur[53]. Müdürlerin ortaklar arasından veya dışarıdan seçilmiş olması, ibra yönünden herhangi bir farklılık oluşturmaz. Ortak olmayan müdürün zaten genel kurulda oy hakkı yoktur. Ortaklar arasından seçilen müdür veya müdürlerin de ibra kararının alınmasında oy kullanmaları, TTK m. 537/3 uyarınca mümkün değildir. Diğer taraftan, bazı durumlarda TTK m. 537/3' de yer alan bu kuralın uygulanma kabiliyeti tartışmalıdır. Örneğin, iki ortaklı bir limited şirkette her iki ortak müdür yetkisini kullanıyorsa, ibra kararını alma olanağı bulunmamaktadır. Yine, bütün ortakların ortaklığı birlikte yönetmesi halinde ibra kararı gerekmez. Yargıtay da bir kararında, koşulları oluştuğu takdirde iki kişilik limited ortaklıkta bir ortağın, diğerinin ibrasını mahkemeden isteyebileceğini hüküm altına almıştır[54].

C. Kolektif ve Komandit Ortaklıklarda İbra

Yukarıda limited ortaklıklar açısından belirttiğimiz TTK' nın 556. maddesine benzer bir hüküm kolektif ve komandit ortaklıklar bakımından mevcut değilse de, bu

[53]. **ÇEVİK**, Orhan Nuri: Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 4. Baskı, Ankara 2003, s. 380.
[54]. **ÇEVİK**, Ltd. Şti. Huk. ve Uyg. , s. 381.

ortaklıklarda yönetici ortakların ibraları hakkında da anonim ortaklıklarda ibraya ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması mümkündür.

D. Derneklerde İbra

Gerek halen yürürlükte bulunan 04/11/2004 tarih ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu' nda gerekse İçişleri Bakanlığınca düzenlenen ve 31/03/2005 tarih ve 25772 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Dernekler Yönetmeliği' nde ve TMK' nın 56. ve 100. maddeleri arasında yer alan dernekler ile ilgili hükümlerinde, ibraya ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir[55]. Bu nedenle, niteliğine uygun düştüğü ölçüde anonim ortaklıkların ibrasına ilişkin hükümlerin, dernekler açısından da uygulama alanına sahip olacağını söyleyebiliriz.

Nitekim, Yargıtay da bir kararında, ibranın hukuki niteliği, genel kurulun işleyiş biçimi ve ibra konusunda, TTK m. 380' deki ilkelerin uygulanabileceğini belirtmiştir[56].

E. Sendikalarda İbra

Yürürlükteki 2821 sayılı Sendikalar Kanunu' nun 63. maddesinin 1. fıkrasında aynen, " *İşçi ve işveren sendikaları ve konfederasyonları hakkında, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanununun ve Dernekler Kanununun bu kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.* " denilerek, Dernekler Kanunu' na ve Türk Medeni Kanunu' na atıf yapılmıştır.

Bununla birlikte, DernK ve TMK'da da ibra ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiş olması karşısında, yukarıda dernekler açısından vardığımız sonucun, SendK' nın 63/1. maddenin atfı doğrultusunda, sendikalar açısından da geçerli olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

---

[55]. 22/11/1972 tarih ve 1630 sayılı Dernekler Kanunu' nun genel kurulun görev ve yetkileri başlığını taşıyan 24. maddesinin (c) fıkrasında ibraya yer verilmişti. Buna göre, genel kurulda görüşülecek konulardan biri de yönetim ve denetleme kurulu raporlarının görüşülmesi, yönetim kurulunun ibrasıdır. m. 17' de zorunlu bir organ olarak öngörülen denetçilerin ibrasından bahsedilmemiştir. Kanunda ibraya ilişkin başka bir hüküm bulunmamaktadır: **AYTAÇ**, s. 51.

[56]. Y. 11. HD. , T. 19/10/1976, E. 1976/8348, K. 1976/8885, YKD, C. IV, 1978, S. 4, s. 532; İKİD, Yıl. 17, S. 200, s. 5578, (**AYTAÇ**, s. 51, dn. 188' den naklen).

Aynı sonuca yukarıda derneklerle ilgili olarak bahsettiğimiz Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 19/10/1976 tarih ve 1976/8348 Esas - 1976/8885 Karar sayılı kararı doğrultusunda varmak da mümkündür[57]. O halde, anonim ortaklıkların ibrasına ilişkin olarak TTK' da yer alan hükümler, niteliğine uygun düştüğü ölçüde sendikalar hakkında da uygulanabilecektir.

F. Kooperatiflerde İbra

Dernekler ve sendikalarla ilgili düzenlemelerden farklı olarak, 24/04/1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, çeşitli maddelerinde ibra konusunda birtakım düzenlemelere yer vermiştir.

Örneğin, KoopK' nın 42. maddesinde (f. 2, Nr. 4), " *yönetim ve denetçiler kurullarını ibra etmek* " kooperatif genel kurulunun devir ve terk edemeyeceği yetkiler arasında sayılmıştır.

Yine, anılan Kanunun 50. maddesinde, " *Kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olanlar Yönetim Kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar.* " denilmek suretiyle, ibraya ilişkin bir düzenlemeye daha yer verilmiştir[58].

Bunların dışında, KoopK' nın 98. maddesinde yer alan, " *Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda, Türk Ticaret Kanunundaki Anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.* " hükmü uyarınca, gerek ibranın hukuki niteliği ve gerekse hüküm ve sonuçları ile ilgili olarak anonim ortaklıklarla ilgili hükümler kooperatifler hakkında da kıyasen uygulanabilecektir.

---

[57]. Bkz. yukarıda s. 20, dn. 56.

[58]. Anılan madde, yalnızca yönetim kurulunun ibrasına ait kararlar bakımından uygulanabilir olup, madde metninde, bu hükmün denetçiler hakkında uygulanmayacağı açıkça belirtilmiştir.

IV. Tüzel Kişiler Hukuku Anlamındaki İbra ile Borçlar Hukuku Anlamındaki İbranın Karşılaştırılması

1. Temel fark: Borçlar Hukuku anlamındaki ibrada, alacaklı ve borçlunun varlığından şüphe etmedikleri bir alacak söz konusudur ve ibra sözleşmesi ile taraflar böylesi bir alacağın ortadan kaldırılmasını sağlamaktadırlar.

Tüzel Kişiler Hukuku anlamında ibrada ise, ibranın kural olarak menfi borç ikrarı niteliğinde kabul edilmesinin bir sonucu olarak, tarafların şüpheli saydıkları veya borçlunun itiraz ettiği bir alacak söz konusu olup taraflar bu tereddütlü duruma son vermek maksadıyla borcun daha doğru bir deyişle sorumluluğun bulunmadığını ikrar etmektedirler.

2. Her iki hukuk dalı bakımından da aynı terimle ifade edilmesine rağmen, Tüzel Kişiler Hukukunda ibranın Borçlar Hukukuna göre daha özel bir anlamı vardır. Bu nedenle, ileride de göreceğimiz üzere, ibraya yetkili organın münhasıran belirlenmiş olması, ibra kararının alınmasında bazı esas ve şekil şartlarının öngörülmüş olması vb. hususlarda, Tüzel Kişiler Hukukundaki ibra, Borçlar Hukuku anlamındaki ibraya göre farklılık arz eder.

3. Borçlar Hukukunda ibra, bir borcun ifa edilmeden sona ermesini sağlayan özel bir sona erme sebebi olarak borcun sona ermesiyle ilgili bir kavram iken, Tüzel Kişiler Hukukunda ibra, borcun sona ermesinden ziyade sorumluluğun sona ermesiyle ilgili bir kavramdır.

4. Borçlar Hukuku anlamında ibra, alacaklının alacak hakkından vazgeçmesini ve bu suretle borçlunun borçtan kurtulmasını sağlayan bir sözleşmedir. Bu nedenle, alacaklı ve borçlunun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının varlığını gerektirir.

Tüzel Kişiler Hukukunda ibra ise, tüzel kişinin yetkili organının menfi borç ikrarı niteliğinde bir kararı ile, hesap veren organın üyelerine karşı, işlemlerin hukuka ve maslahata uygun olduğunun beyan edilmesidir. Bir hukuki işlem olarak

karar, sözleşmeden farklı olarak, karşılıklı olarak açıklanmış irade beyanlarından değil, karar almaya yetkili kişilerin belli orandaki çoğunluğunun aynı yönde açıklanmış irade beyanlarından oluşur. Karar, kabulü gerektirmeyen tek taraflı bir hukuki işlem olup karar oylamasına katılanlar ayrı birer taraf teşkil etmediklerinden, bu işlemi çok taraflı hukuki işlemlerden (çok taraflı sözleşmelerden) ayırmak gerekir[59].

[59]. Örneğin, şirket sözleşmesi, " birleşme sözleşmesi " niteliğinde çok taraflı bir sözleşmedir.

§ 2. ANONİM ORTAKLIKLARDA İBRA KAVRAMI

I. Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunu Sona Erdiren Nedenler

A. Genel Olarak

Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren nedenleri dörde ayırmak mümkündür. Buna göre, sorumluluğu sona erdiren nedenler, kusursuzluğun ispatı, sulh, ibra ve zamanaşımı olarak sayılabilir.

Bu sona erme nedenlerinden kusursuzluğun ispatı esasen sözleşmesel sorumluluğun doğal bir sonucudur. Türk Ticaret Kanunu' muzun 388. maddesinde kusursuzluğun ispatına bazı örnekler verilmişse de, başka yollarla da kusursuzluğun ispatı mümkün olup, bu konuda sınırlı sayı (*numerus clausus*) ilkesi geçerli değildir. İbra ve zamanaşımı ise özel hükümlerle düzenlenmiştir (TTK m. 380, 310, 309/IV).

Aşağıda sırasıyla sorumluluğu sona erdiren nedenlerden kusursuzluğun ispatı, sulh ve zamanaşımı müesseselerine kısaca yer verilecek, asıl inceleme konumuz olan anonim ortaklıklarda ibra daha sonra detaylı olarak incelenecektir.

B. Kusursuzluğun İspatı

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu konusunda kusur esasını[60] benimseyen TTK, buna paralel biçimde sorumluluğun sona ermesi konusunda,

---

[60]. Yönetim Kurulu üyelerinin sorumluluğu TTK' nın muhtelif maddelerinde (308, 336/5, 338, 339, 346.) belirtildiği üzere kusur esasına dayanmaktadır. Buna göre, yönetim kurulu üyeleri, ortaklığın yönetim ve temsili kapsamına giren yetkilerini kullanırken yaptıkları iş, işlem ve faaliyetlerinde gereken dikkat ve özeni gösterecekler, aksi halde, kusurlu davranışları ile verdikleri zararlardan sorumlu tutulacaklardır. Doktrinde de hakim görüş, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun kusurlu sorumluluk niteliğinde olduğu yolundadır: **ATAN**, s. 20 vd. ; **İMREGÜN**, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 12. Bası, İstanbul 2001, s. 351 vd. ; **ÇAMOĞLU,** Ersin (**POROY**, Reha/ **TEKİNALP**, Ünal): Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2000, s. 327; **ÇEVİK**, Orhan Nuri: Uygulamada Şirketler Hukuku, Ankara 1989, s. 306; **TEKİL**, s. 139 vd. ; **TÜZÜN**, Necat: Şirketler Hukuku Dersleri, Ankara 1976, s. 108.

yönetim kurulu üyeleri bakımından 338. maddesinde, denetçiler bakımından da 359. maddesinde birtakım düzenlemeler getirmiştir.

Hemen belirtmek gerekir ki, kusursuzluğun ispatı, sadece anonim ortaklığın faaliyet dönemi bakımından uygulanma kabiliyetine sahip bir hüküm olmayıp, TTK' nın 305-308. maddelerinde öngörülen kurucuların hukuki sorumluluğu hallerinde de kusursuzluğun ispatı mümkündür. Doktrinde savunulan aksi yöndeki görüşe katılmaya olanak yoktur[61]. Kurucuların ve ilk yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin kuruluştan doğan sorumluluklarının ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle ortadan kaldırılamayacağına ilişkin hüküm, kusursuzluğun ispatı olanağını ortadan kaldırmaz. Çünkü bu kişilerin sorumluluğu da sözleşmeye dayanmakta olup, kusur karinesine dayalı sözleşmesel sorumlulukta kusursuzluğu ispat yoluyla sorumluluktan kurtulmak mümkündür (BK m. 96).

TTK m. 338' de " *Yukarıki maddeler gereğince müteselsil mesuliyeti mucibolan muamelelerde bir kusuru olmadığını ispat eden aza mesul olmaz…* " denilerek, yönetim kurulu üyelerine iş, işlem ve faaliyetlerini yaparken kusurlu hareket etmediklerini ispatlayarak müteselsil sorumluluktan kurtulmaları imkanı getirilmiştir[62].

Aynı sonuca Borçlar Kanunu' nun 96. maddesinden ulaşmak da mümkündür. Anılan maddede de benzer şekilde, " *Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde borçlu kendisine hiçbir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur*. " denilerek, borçluya, ifa etmeme sebebinin kusura dayanmadığını ispatlama ve böylelikle alacalının müspet zararlarını tazmin etmekten kurtulma imkanı tanınmıştır.

---

[61]. **DOMANİÇ**, Hayri: Anonim Şirketler, İstanbul 1978, s. 295-296.

[62]. TTK' nın 338. maddesinde kusursuzluğunu ispat eden yönetim kurulu üyesinin müteselsil sorumluluğunun sona ereceği ifade edilmiştir. Ancak, bu hükmü, kusursuzluğunu ispat eden yönetim kurulu üyesinin şahsi sorumluluğunun da sona ereceği şeklinde geniş yorumlamak gerekir. Zira, şahsi sorumluluk doğuran haller de kusurlu sorumluluk esasına dayanmaktadır: **İMREGÜN**, s. 354; **ATAN**, s. 24. Aksi yönde bkz. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 535: Oy kullanma, ortaklıkla işlem yapma ve rekabet yasağına dayanan sorumluluklardan kusursuzluğun ispatı suretiyle kurtulmanın mümkün olmadığını belirtmiştir.

TTK m. 338' e göre, kusursuzluğunu ispat etmek isteyen yönetim kurulu üyesi, yaptığı iş, işlem ve faaliyetlerinde yasa ve ana sözleşmeden doğan bütün yükümlülüklerine, özellikle objektif kriterlere dayanan özen borcuna (TTK m. 320) uygun hareket ettiğini ispat ederek kendisini sorumluluktan kurtarabilecektir[63]. Görüldüğü üzere, burada ispat yükü tersine çevrilerek, kusur olup olmadığının ispatı, davacıya değil davalı durumundaki yönetim kurulu üyesine yüklenmiştir[64]. Oysa usul hükümlerine göre, norm kuramı gereği ve TMK' nın 6. maddesinde yer alan hüküm doğrultusunda, ileri sürdüğü bir olaydan kendi lehine haklar çıkaran kimse, iddia ettiği olayları ispat etmek durumundadır. Kusursuzluğun ispatı durumu, anılan genel kurala bir istisna teşkil etmekte olup, bu halde davacı değil tersine davalı durumunda olan yönetim kurulu üyesi, yaptığı iş, işlem ve faaliyetlerde kendisinin herhangi bir kusuru olmadığını ispat etmeye çalışır ve böylelikle sorumluluktan kurtulur.

TTK m. 338 uyarınca sorumluluktan kurtulmak isteyen yönetim kurulu üyesinin yalnızca kusursuzluğunu ispatlaması yeterli olup ayrıca zararın doğup doğmadığını da ispatlamak gibi bir külfeti bulunmamaktadır[65]. Burada zarar, kusur durumundan bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Sorumluluktan kurtulmak isteyen yönetim kurulu üyesinin somut olayda objektif kriterlere göre kusurlu hareket etmediğini, kanun ve ana sözleşme hükümlerine ve özen borcuna uygun bir biçimde davrandığını ispat etmesi gerekmektedir. Yönetim kurulu üyesi veya denetçi, Kanun ve ana sözleşme hükümlerine uygun hareket edilmiş olsaydı dahi, zarara engel olunamayacağını ispat ederek sorumluluktan kurtulamaz. Bu şekilde bir kurtuluş kanıtı getirmek mümkün değildir[66]. Zira illiyet bağı, zararla sorumlu kişinin fiili arasında olup kusurla zarar arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığına bakılmaz.

TTK' nın 338. maddesinde " ….. *hususiyle bu muamelelere muhalif rey vermiş olup keyfiyeti müzakere zaptına yazdırmakla beraber murakıplara hemen yazılı olarak bildiren veyahut mazeretine binaen o muamelenin müzakeresinde hazır*

---

[63]. **ÇEVİK**, Orhan/ **AZIK**, Kenan: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Ankara, 1971, s.98.
[64]. **ÇEVİK**, Orhan Nuri: Anonim Şirketler, 4. Baskı, Ankara 2002, s. 513; **ERÜRETEN**, Bahir Mahzar: Açıklamalı, Uygulamalı, İçtihatlı Anonim Şirket ve Davaları, İstanbul 1988, fasıl 4.
[65]. **AYTAÇ**, s. 161.
[66]. **ARSLANLI**, Halil: Anonim Şirketler, II-III Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul 1960, s. 178.

bulunmayan aza dahi mesul değildir. ” denilerek, özel kusursuzluk hali olarak nitelendirilebilecek iki hususa örnek olarak yer verilmiştir. Bunlar, madde metninden de anlaşılacağı üzere, “ yönetim kurulu kararına red oyu verip keyfiyeti tutanağa geçirterek durumdan derhal denetçileri haberdar etmek ” ve “ mazeretli olarak yönetim kurulu toplantısına katılmamak ” tır. Kanun koyucu, anılan bu iki halde yönetim kurulu üyesinin kusursuz olduğunu karine olarak kabul etmiş olmaktadır[67]. Yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, bu iki durumdan birinin gerçekleştiğini ispat ederlerse kusursuzluklarını da ispat etmiş olurlar. Maddede sayılanlar dışında, ortaklığa verilen zararların yönetim kurulu üyelerinin kusurlu davranışları sonucunda meydana geldiği asıl olup yönetim kurulu üyeleri kusursuz olduklarını ispat etmedikçe kusurlu sayılacaklar ve sorumlulukları söz konusu olacaktır[68].

1. Yönetim Kurulu Kararına Red Oyu Vererek Durumu Tutanağa Yazdırmakla Birlikte Denetçileri Haberdar Etmek

Yönetim kurulu kararına red oyu vermenin, özel kusursuzluk hali niteliğinde kabul edilebilmesi için birtakım unsurların bir arada bulunması gereklidir. TTK’ nın 338. maddesinde hükme bağlanan bu şartlara göre, öncelikle ilgili yönetim kurulu üyesinin, yönetim kurulu kararına karşı açıkça red oyu vermesi gerekmektedir. Bu anlamda karara sadece karşı çıkmak ve fakat oylamaya katılmamak yeterli değildir. Başka bir deyişle, karara karşı çıkan yönetim kurulu üyesinin bu karara karşı çıktığını, aleyhte oy kullandığını açıkça ortaya koyması gerekmektedir. TTK’ nın 338. maddesi, bunun yolunu göstermiştir. İlgili üyenin red oyunu yönetim kurulu toplantı tutanağına geçirterek, bu tutanağı imzalamış olması gerekir. Son olarak, yönetim kurulu üyesinin karara red oyu verdiğini denetçilere yazılı olarak bildirmesi de zorunludur.

Kanunda öngörülen bu üç şartın birlikte gerçekleştiğini ispat eden yönetim kurulu üyesi, bu karar gereğince yapılan iş, işlem ve faaliyetlerden dolayı artık sorumlu olmayacaktır.

---

[67]. **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 396.
[68]. **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 327.

2. Mazeretli Olarak Yönetim Kurulu Toplantısına Katılmamak

TTK' nın 338. maddesinde öngörülen bir diğer özel kusursuzluk hali, mazeretli olarak yönetim kurulu toplantısına katılmamaktır.

Kanunda yer alan düzenleme, gayet açık ve net olup mazereti sebebiyle yönetim kurulu toplantısına katılamayan üye, bu toplantıda alınan kararlardan sorumlu tutulmayacaktır. Herhangi bir mazereti olmaksızın toplantıya katılmayan yönetim kurulu üyesi ise yönetim kurulu toplantılarına katılma yükümlülüğünün bir sonucu olarak, katılmadığı toplantıda alınan kararlardan pek tabi ki sorumlu olacaktır.

Yönetim kurulu üyesinin her şeyden önce mazereti nedeniyle toplantıya katılamadığını ispat etmesi gerekir. Mümkün ise mazeretin yönetim kurulu başkanına yazılı olarak bildirilmesi gerekir. Ancak, mazeret, bu bildirimin yapılmasını da olanaksız kılabilir. Böyle bir durumda mazeretin varlığı her türlü delille ispat edilebilir.

Mazeretin yönetim kurulunca kabul edilmiş olup olmaması önemli değildir. Ancak, yönetim kurulu üyesinin mazeretinin geçerli ve ciddi bir sebebe dayanmasının gerekli olup olmadığı tartışılabilir. Esasında burada önemli olan, yönetim kurulu üyesinin sorumluluktan kaçınmak amacıyla mazerette bulunma yetkisini kötüye kullanmış olup olmadığıdır. Örneğin, hastalık ve iş yolculuğu gibi geçerli ve ciddi mazeretler dahi sık sık tekrarlanırsa, somut olayın şartlarına göre mazeret bildirme yetkisinin kötüye kullanıldığı sonucuna varılabilir. Hastalık gibi ciddi bir nedenle görevin belli bir süre yerine getirilememesi, istifa gereğini hatırlatması bakımından üzerinde durulması gerekli bir noktadır[69]. Bu durumda, mazeret hakkının kötüye kullanılıp kullanılmadığının, mazeretin objektif ve haklı bir dayanağı olup olmadığının, şüphe halinde somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir[70].

---

[69]. **TEKİL**, s. 143.
[70]. **TEKİL**, s. 266; **ÇEVİK**, A. Ş., s. 590.

3. Diğer Kusursuzluk Halleri

Yukarıda açıklanan özel kusursuzluk halleri dışında, hakkında sorumluluk davası açılan yönetim kurulu üyesine, doğaldır ki, genel hükümler çerçevesinde, haklarında alınan karara konu olay veya olaylar ile kararların, yasa ve ana sözleşme hükümlerine aykırı olmadığını, meydana gelen zarardan sorumlu tutulamayacağını, mukabil savunma ve delillerini ibraz etmek suretiyle kusursuzluğunu ispat etme imkanı da tanınmıştır[71]. Örneğin, yönetim kurulu üyelerinden temsil yetkisini haiz olan biri, yönetim kurulu kararına aykırı olarak ve diğer üyelere danışmadan üçüncü bir kişiyle sözleşme yapmış ve bu nedenle ortaklık zarara uğramışsa, durumdan haberi olmayan ve bu konuda ihmali bulunmayan diğer üyeler, kendilerinin zarardan sorumlu tutulamayacaklarını iddia ve ispat edebilirler.

C. Sulh

Sulh, usul hukuku anlamında, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı mahkeme huzurunda veya dışında anlaşarak sonuçlandırmalarıdır[72].

Maddi hukuk anlamında ise sulh, tarafların aralarındaki bir borcu, çekişmeyi ortadan kaldırmak amacıyla yaptıkları bir sözleşmedir[73].

Anonim ortaklıklarla ilgili olarak, kurucuların ve ilk yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hakkındaki TTK' nın 310. maddesinde " sulh " , sorumluluğu sona erdiren bir neden olarak zikredilmiştir. Sadece kuruluşta değil, faaliyet döneminde de, ortaklıkla yönetim kurulu üyeleri arasında yapılacak sulh sözleşmeleri ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının kısmen veya tamamen ortadan kaldırılması mümkündür. Böyle bir sulh sözleşmesi, usul hukukunda olduğu gibi gerek mahkeme önünde gerekse mahkeme dışında yapılabilecektir. Bu takdirde,

---

71. **ERÜRETEN**, fasıl 4; **İMREGÜN**, s. 354; **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 327; **AYTAÇ**, s. 161.
72. **PEKCANITEZ**, Hakan/ **ATALAY**, Oğuz/ **ÖZEKES**, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2001, s. 460; **KURU**, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı, İstanbul 1995, s. 614.
73. **YILMAZ**, s. 745; **FEYZİOĞLU**, s. 372.

açılmış olan bir sorumluluk davasında, yargılama devam ederken mahkeme huzurunda yapılacak sulh sözleşmesi ile ilgili üyenin sorumluluğu sona ereceği gibi, mahkeme dışında yapılan ve ortaklık genel kurulunun da onayladığı[74] bir sulh sözleşmesi de yine ilgili üyenin sorumluluğunu sona erdirecektir.

Ancak, bu şekilde sulh yolu ile sorumluluğun sona ermesi, anonim ortaklığın kuruluş dönemi bakımından dört yıllık süre boyunca mümkün olmayacaktır. Zira, TTK' nın 310. maddesinde kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin kuruluştan doğan sorumluluklarının ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe ibra gibi sulh yolu ile de ortadan kaldırılamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

D. Zamanaşımı

Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin uzun süre sorumluluk ve borç tehdidi ve baskısı altında kalmalarını önlemek, böylelikle görevlerini daha iyi bir şekilde yerine getirmelerini sağlamak amacıyla, yaptıkları iş, işlem ve faaliyetler nedeniyle söz konusu olan sorumluluklarının tabi olacağı çeşitli zamanaşımı süreleri öngörülmüştür.

Bu zamanaşımı süreleri içinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu doğuran hallerden birisi gerçekleşirse ilgililer aleyhine sorumluluk davası açılması gündeme gelecektir. Bu süreler geçirildikten sonra ise yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu zamanaşımına uğramış olacak, böylelikle sorumluluk davası açılması söz konusu olmayacaktır[75].

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren nedenlerden olan zamanaşımı konusunda doktrinde[76] çoğunlukla kabul edilen ve Yargıtay[77] tarafından

---

[74]. TTK' nın 310. maddesi uyarınca, genel kurul burada oy çokluğuyla bir karar almalıdır ve esas sermayenin en az onda birini teşkil eden pay sahipleri bu karara muhalif oy vermemelidir.
[75]. **KUYUCAK**, Hazım Atıf: Ticaret Hukuku, İstanbul 1939, s. 110.
[76]. **İMREGÜN**, s. 358; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 435; **ATAN**, s. 72-74.
[77]. Y. 11. HD. , T. 02/06/1975, E. 1974/5185, K. 1974/3636, (Kazancı); Y. 11. HD, T. 30/12/1972, E. 1972/3561, K. 1972/5858, (Batider 1973, C. VIII, S. 3, s. 184-188).

da benimsenen görüş doğrultusunda, gerek ortaklık tarafından gerekse pay sahipleri ve alacaklılar tarafından açılacak olan sorumluluk davalarında TTK' nın 340. maddesinin atfıyla TTK m. 309/4 hükmü uygulanacaktır.

TTK m. 309/4' de aynen, " *Mesul olan kimselere karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve mesul olan kimseyi öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve herhalde zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden itibaren beş yıl geçmekle müruruzamana uğrar. Şu kadar ki; bu fiil cezayı müstelzim olup, Ceza Kanununa göre müddeti daha uzun müruruzamana tabi bulunuyorsa tazminat davasına da o müruruzaman tatbik olunur.* " denilerek, iki yıllık, beş yıllık ve ceza zamanaşımı olmak üzere üç değişik zamanaşımı süresi öngörülmüştür.

İki yıllık zamanaşımı süresinin başlangıcı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibarendir. Beş yıllık sürenin başlangıcı bakımından ise, zararın ve sorumlunun öğrenilmiş olması önemli olmayıp bu sürenin başlangıcında zararı doğuran fiilin meydana geldiği tarih esas alınmaktadır.

Doktrinde azınlıkta kalan görüş ise zamanaşımı konusunda yukarıda belirtilen TTK m. 309/4 hükmünün ortaklık tarafından açılacak davalarda uygulanamayacağını ileri sürmektedir[78]. Bu görüşe gerekçe olarak, TTK m. 309/4' e dayanak teşkil eden TTK' nın 340. maddesinin, madde başlığında da belirtildiği şekilde, ortakların ve ortaklık alacaklılarının davası hakkında olduğu gösterilmiş, bu nedenle de ortaklığın açacağı sorumluluk davaları bakımından genel hükümlerin uygulanması ve dolayısıyla zamanaşımı süresinin 5 yıl olması gerektiği ileri sürülmüştür[79].

TTK m. 309/4 hükmü dışında TTK' nın 335/3. maddesinde, rekabet yasağının ihlali halinde ortaklığın sahip olacağı hakların kullanılabilmesi bakımından üç aylık ve bir yıllık zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Anılan maddeye göre, üç aylık süre,

---

[78]. **ANSAY**, Tuğrul: " Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararı ", Batider, C. III, S. 3, Ankara 1966, s. 407-431; **POROY**, Reha/ **TEKİNALP**, Ünal/ **TEKİNALP**, Gülören: " Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu, Anonim, Limited, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar ile Kooperatiflerde " , Doğumunun 100. Yılında Atatürk' e Armağan, İÜHFM, C. XLV-XLVII, S. 1-4, İstanbul 1982, s. 386-387.

[79]. **ANSAY**, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, Beşinci Baskı, Ankara 1975, s.142.

rekabet yasağına aykırılık oluşturan işlemin yapıldığının veya yönetim kurulu üyelerinin sınırlı sorumlu olarak diğer bir ortaklığa girdiğinin öğrenildiği tarihten, bir yıllık süre ise herhalde bu fillerin meydana geldiği tarihten itibaren başlar.

TTK' nın yukarıda sözünü ettiğimiz 309/4 ve 335/3 maddeleri dışındaki sorumluluk halleri ise genel hüküm olan BK m. 126/4 uyarınca beş yıllık genel zamanaşımına[80], anonim ortaklıkla üyeler arasında borç ve yükümlülükler bir senetle ikrar edilmiş veya bir mahkeme kararına bağlanmışsa bu takdirde BK m. 135/II uyarınca senette gösterilen vadeden veya kesin hüküm tarihinden itibaren on yıllık zamanaşımına tabidir[81].

II. İbranın Tanımı ve Hukuki Niteliği

A. Genel Olarak

İbra, anonim ortaklıklarda, yöneticilerin sorumluluğunu sona erdiren nedenlerden biridir.

Kısaca belirtmek gerekirse, yetkili organ tarafından alınan geçerli bir ibra kararı ile yöneticiler ibra edilerek ilgili dönemdeki iş, eylem ve faaliyetlerinden dolayı gerek münferit gerekse müteselsil sorumluluktan kurtulmuş olurlar.

İbra, böylelikle maddi bakımdan yöneticilerin sorumluluklarının kaldırılması anlamını taşırken diğer yandan da yönetim açısından işlemlerin onaylanması anlamına gelmektedir[82].

---

[80] Diğer taraftan, BK m.126/4 metninde, " Ticari olsun olmasın bir şirket akdine dayanan ve ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında açılmış bulunan bütün davalar ile bir şirketin müdürleri, temsilcileri, murakıplariyle şirket veya ortaklar arasındaki davalar….. " denildiğinden, alacaklılar tarafından açılacak davalar için uygulanması gereken genel zamanaşımı hükmünün BK m. 126/4 değil, davanın hukuki niteliğine göre BK m. 125 ve BK m. 60 olması gereklidir, bkz. , **TEKİL**, s. 238. Bu suretle sözleşmeden doğan sorumluluk hallerinde, BK' nın 125. maddesindeki on yıllık zamanaşımı süresi, haksız fiilden doğan sorumluluk hallerinde ise BK' nın 60. maddesindeki bir yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır, bkz. , http://www.ydk.gov.tr/sayi_3_4.htm.

[81]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 526.

[82]. **AYTAÇ**, s. 16; **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 515; **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 336; **MOROĞLU**, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması, Batider, C. XXI, S. 2, Ankara, Aralık 2001, s. 5.

Gerçekten, genel kurulun aldığı geçerli bir ibra kararı ile ilgililer aklanmış, hukuki deyişle sorumluluktan kurtulmuş olurlar. Genel kurul, böylesi bir kararı ile yöneticiler tarafından itiraz edilen veya varlığı şüpheli olan bir alacağı ortadan kaldırarak, yöneticileri ilgili dönemdeki işlem ve faaliyetleri sebebiyle, bu işlem ve faaliyetlerden dolayı herhangi bir zarar doğmuş olsa dahi sorumlu tutmayacağını, kendilerine karşı bir alacak veya hak ileri sürülmeyeceğini, herhangi bir tazminat davası açılmayacağını beyan etmiş olur[83].

Genel kurulun ibraya ilişkin beyanı, aynı zamanda yöneticilerin ilgili hesap dönemindeki bütün işlemlerinin hukuki ve iktisadi sonuçlarının onaylanması, izledikleri politikanın benimsenmesi ve onlara duyulan güvenin teyidi demektir[84]. Bu sonuç, Yargıtay tarafından da kabul edilmektedir[85].

Sorumluluğu sona erdiren nedenlerden biri olması dolayısıyladır ki ibra, anonim ortaklıklar uygulamasında çok sık karşılaştığımız kavramlardandır. Gerçekten, kuruluş işlemlerinden başlayıp tasfiye işlemlerine kadar bütün yönetim, temsil ve denetim faaliyetleri ibraya konu olurlar[86].

İbra ile ticari faaliyetlerde bulunması gereken idari inisiyatifin akıcılığını sağlamanın ve yöneticileri uzun bir süre sorumluluk etkisi ve baskısı altında tutmamanın amaçlandığı söylenebilir[87].

B. İbranın Tanımı

TTK' da sadece belli maddelerde dolaylı olarak ibrayla ilgili bir takım düzenlemelere yer verilmiş olup ibra müessesinin kanuni bir tanımı yapılmamıştır. Oysaki ibranın bir sorumluluktan kurtulma müessesesi olarak anonim ortaklıklarda taşıdığı önemine karşılık, TTK' da bu konu ile ilgili ayrıntılı ve sistematik bir

---

[83]. **PULAŞLI,** s. 492; **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 336.
[84]. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 323; **PULAŞLI**, s. 492; **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 336.
[85]. **ÇEVİK**, Uyg. Şkt. Huk. , s. 156-157.
[86]. **ULUSOY**, Erol: " Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği " , Prof. Dr. Turgut Kalpsüz' e Armağan, Ankara 2003, s. 255.
[87]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 515; bkz. Y. 11. HD. , T. 24/06/1976, E. 1976/2890, K. 1976/3333, (Kazancı).

düzenlemenin yapılmış olması, en azından kanuni bir tanımının verilmiş olması, daha yerinde olurdu. Doğal olarak bu durumda, ibra ile ilgili bu tanım boşluğu doktrin tarafından doldurulmaya çalışılmıştır.

Doktrinde genel kabul gören tanıma göre, anonim ortaklıklarda ibra, anonim ortaklığın yetkili organının kararı ile, hesap veren organın üyelerine karşı, yaptıkları işlemlerin hukuka ve maslahata uygun olduğunun bir karar şeklinde açıklanmasıdır[88].

Biraz daha özelleştirecek olursak, ibra, " kuruluştan dolayı sorumlu olanların kuruluş dönemi içerisinde gerçekleştirmiş oldukları işlem ve faaliyetlerin, kuruluştan sonra ise, yöneticilerin bir hesap dönemi içerisinde yapmış oldukları iş, işlem ve faaliyetlerin, gerek hukuki ve gerekse iktisadi yönden onaylandığını ve ortaklık tüzel kişiliğinin onlara karşı bu iş, işlem ve faaliyetlerden dolayı herhangi bir hak veya alacak ileri sürmeyeceğini, onları sorumlu tutmayacağını, tazminat davası açmayacağını beyan eden, genel kurulun tek taraflı, kabulü gerekmeyen, karar şeklinde bir irade açıklamasıdır. " şeklinde tanımlanabilir[89].

Bu tanımdan da görüleceği üzere, anonim ortaklıklarda ibra, gerek maddi ve gerekse şekli bakımdan birtakım özellikler, unsurlar taşımaktadır. Bu unsurlar, aşağıda ibranın özellikleri başlığı altında incelendiği için burada herhangi bir açıklama yapılmayacaktır.

C. İbranın Hukuki Niteliği

1. Türk Hukukunda

Türk Hukukunda anonim ortaklıklarda ibranın hukuki niteliği konusunda çok değişik görüşler ileri sürülmüştür. Bu konudaki fikir ayrılıklarının nedeni, TTK' da ibra ile ilgili düzenlemelerin yetersiz oluşu ve ibranın çok yönlü bir kavram olarak bünyesinde çeşitli unsurları toplaması şeklinde belirtilebilir[90]. Hal böyle olunca

88. **PULAŞLI**, s. 391.
89. **ULUSOY**, s. 257.
90. **AYTAÇ**, s. 18.

doktrinde yazarlar, TTK' daki düzenlemelerin doyurucu olmaması karşısında ibrayı sulh, feragat vb. hukuki kurumlarla karşılaştırarak ve de ibranın özelliklerini dikkate alarak ibranın hukuki niteliği konusunda görüşlerini açıklamışlardır. Bu görüşler içinde doktrinde çoğunlukla kabul edilen ve Yargıtay tarafından da benimsenen görüş, menfi borç ikrarı görüşüdür. Menfi borç ikrarı görüşü dışında, ibranın bir borçlar hukuku sözleşmesi, sulh sözleşmesi, makbuz niteliğinde olduğu da ileri sürülmüştür. Bunların dışında ibranın feragat, onay ve güven açıklaması, şahsi defi ve ispat yükünü tersine çevirici bir işlem niteliğinde olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Ancak bu görüşler, Türk Hukuk doktrininde desteklenmeyen görüşler olduğundan incelenmeyecektir.

a. Menfi Borç İkrarı Görüşü

İbranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olduğu yolundaki görüş, doktrinde en çok kabul gören ve Yargıtay tarafından da benimsenen görüştür[91].

Bu görüşe göre, anonim ortaklıklarda genel kurulun aldığı geçerli bir ibra kararı ile ortaklık, tıpkı menfi borç ikrarında olduğu gibi ibra edilenlere karşı, ibranın kapsamına giren konularda kendilerine yönelik olarak herhangi bir alacak ve tazminat talebinde bulunulmayacağını, sorumluluk davası açılmayacağını açıklamış olur.

Gerçekten; menfi borç ikrarı, daha çok tespit amacıyla yapılan, tarafların şüpheli saydıkları veya borçlunun itiraz ettiği bir alacağı ortadan kaldıran, tek taraflı bir hukuki işlemdir[92]. Bu tanımdan da görüleceği üzere, menfi borç ikrarında taraflar arasında bir hukuki ilişki mevcut olup bu hukuki ilişkiden dolayı herhangi bir borcun

---

[91]. **AYTAÇ**, s. 31 vd. ; **PULAŞLI**, s. 492; **ANSAY**, HGK Kararı, s. 422; **TEKİL**, s. 226; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 872 vd. ; **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 329; **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 336; **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 5; **ATAN**, s. 60. Ayrıca, bkz. Y. 11. HD. , 24/06/1976, E. 1976/2890, K. 1976/3333, Kazancı: Yargıtay, anılan kararında, anonim ortaklık genel kurulunca verilen ibra kararının, yönetim kurulu ve denetçilerin yıllık raporlarını, kar zarar hesabını içeren menfi borç ikrarı niteliğinde olduğunu kabul etmiş ve bunun ortaklığın o yıla ait işlemlerden dolayı tazminat davası açmayacağı sonucunu doğurduğunu belirtmiştir.

[92]. **AYTAÇ**, s. 32; **SUNGURBEY**, İsmet: Borç İkrarı ve Vaadi, İstanbul 1957, s. 29 vd. , **ULUSOY**, s. 259.

meydana gelip gelmediği, bir borç söz konusu ise bu borcun miktarı belli olmayıp aksine taraflar arasında şüpheli ve tereddütlü bir durum mevcuttur. İşte, taraflar bu şüpheli ve tereddütlü duruma son vermek amacıyla aralarındaki hukuki ilişki dolayısıyla herhangi bir borcun bulunmadığını ikrar ederler. Anonim ortaklıklardaki ibrada da, genel kurul alacağı karar ile itiraza uğrayan veya varlığı şüpheli olan bir alacağı ortadan kaldırarak, ilgililere karşı bir alacak veya hak iddiasında bulunulmayacağını ikrar etmiş olur.

Menfi borç ikrarı, tek taraflı bir irade açıklaması ile gerçekleşir[93]. Anonim ortaklıklarda ibra da genel kurulun tek taraflı irade açıklaması niteliğindedir.

Menfi borç ikrarı yapılmakla, varlığı şüpheli alacak ortadan kaldırılmak suretiyle taraflar arasındaki borç ilişkisine son verilmiş olunur. Benzer şekilde ibra kararı ile de genel kurul, varlığı şüpheli alacağı ortadan kaldırarak, bu alacak nedeniyle ortaklığın ilgililere karşı herhangi bir talepte bulunmayacağını beyan etmiş olur[94]. Ancak, bu nokta tartışmaya açıktır. Şöyle ki; menfi borç ikrarı, taraflar arasındaki borcun kesin bir şekilde ortadan kaldırılması anlamını taşır. Anonim ortaklıklarda ibra kararının alınması ile sona erdirilen ise borçtan ziyade sorumluluktur. Genel kurulun ibra kararı ile yöneticilerin tazminat borçları, borçlar hukukundaki gibi kesin bir şekilde sona ermez[95]. İlgililerin tazminat borcu devam etmekle birlikte, bu borç nedeniyle dava açılmayacağı, herhangi bir talepte bulunulmayacağı ikrar edilmiş olmaktadır. Buna uygun deyim ise ikrardan ziyade dava açılmayacağının " beyan " ve " kabulü " olsa gerekir. Ortaklığın dava açılmayacağını beyan ve kabul etmiş olması sebebiyle, artık ortaklık adına tazminat davası açılamayacaktır. Ne var ki, az önce belirttiğimiz gibi tazmin borcu doğmuşsa, ibraya rağmen tazminat borcu varlığını sürdürdüğü için, pay sahipleri ve alacaklılar " tazminat şirkete verilmek üzere " sorumluluk davası açabileceklerdir (TTK m. 340, 309). Eğer, menfi borç ikrarındaki gibi ilgililerin tazminat borçlarının kesin olarak sona erdiği kabul edilse idi, pay sahipleri ve alacaklıların açacakları tazminat

[93]. **ULUSOY**, s. 260.
[94]. Aşağıda dördüncü bölümde ibra kararının sonuçları başlığı altında incelendiği üzere, ibra ile sadece ortaklığın sorumluluk davası açma hakkı ortadan kalkmış olup, pay sahiplerinin ve alacaklıların dava hakkı bundan etkilenmez.
[95]. **ULUSOY**, s. 262.

davasında hükmolunacak tazminatın, TTK m. 309/1' de belirtildiği şekilde ortaklığa değil, bu pay sahiplerine ve alacaklılara ödenmesi gerekirdi[96]. Bu durum, ibraya rağmen tazmin borcunun ortadan kalkmadığının açık kanıtıdır.

Bunun dışında doktrinde Aytaç, -çok ender rastlanan durumlar olduğunu ve ibranın hukuki niteliğini değiştirici etkisi olmadığını da belirterek- iki hususta daha menfi borç ikrarı görüşünü eleştirmiştir[97]. Aytaç, öncelikle ibra edilenlerin kusursuz yönetimleri veya ibra kapsamına giren dönemdeki faaliyet ve hesaplarının usulüne uygun olması halinde, menfi borç ikrarı ile açıklanan ibranın fazla bir anlamı olmayacağını, yöneticiler ortaklığı zarara uğratmamış iseler herhangi bir tazminat borçları da bulunmayacağından, ibranın bir tespit işleminden öte değeri bulunmayacağını, diğer taraftan ortaklığın tazminat talebinin varlığının kesin olarak bilindiği hallerde alınan ibra kararının, menfi borç ikrarından ziyade ibra sözleşmesi niteliğinde olduğunu belirtmiştir.

b. İbra Sözleşmesi Görüşü

İbra sözleşmesi görüşü, genel kurulun bildiği veya bilebileceği, aynı zamanda ortaklığa ibra edileceklere karşı tazminat talep hakkı verecek gerçeklere rağmen genel kurulun ibra kararı aldığı hallere dayanır[98].

Genellikle anonim ortaklıklarda genel kurulun ibra kararı aldığı hallerde tarafların şüpheli saydıkları veya borçlunun itiraz ettiği bir alacak söz konusudur. Çoğu defa, bir alacağın bulunup bulunmadığı belli değildir, ihtilaflıdır veya kusursuz yönetimi ibra etme halinde olduğu gibi hiç yoktur, doğmamıştır[99]. Ancak, istisnai de olsa genel kurul, bazen ilgililerin sorumlu olduklarını kesin olarak bilmesine, alacağın varlığı veya miktarı konusunda herhangi bir ihtilaf olmamasına rağmen yine de ibra kararı alabilir. İşte, bu gibi hallerde ibranın hukuki niteliğinin ibra sözleşmesi olduğu ileri sürülmüştür. Ancak, ibra sözleşmesi görüşünün sadece bu gerekçeye

---

96. **ULUSOY**, s. 262.
97. **AYTAÇ**, s. 33.
98. **AYTAÇ**, s. 27.
99. **AYTAÇ**, s. 27.

dayanarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Çünkü, tekrar belirtmek gerekirse genel kurulun, ilgililerin sorumlu olduklarını kesin olarak bilmesine rağmen ibra kararı aldığı haller istisnaidir. Bu istisnai durumu da dar yorumlamak ve ibranın menfi borç ikrarı niteliğini değiştirecek güce sahip olmadığını belirtmek gerekir.

İbra sözleşmesi görüşü, icap ve kabul beyanlarının oluşumu bakımından da eleştirilmiştir[100]. Buna göre, eğer anonim ortaklıklarda ibranın bir sözleşme niteliğinde olduğu kabul edilse idi, bunun, genel kurulun ibra kararı ile yönetici ve denetçilere karşı icapta bulunduğu anlamına geleceği ancak bu durumun anonim ortaklık ilkelerine, uygulamasına ve mantığa ters düşeceği belirtilmiştir.

c. Sulh Sözleşmesi Görüşü

Sulh sözleşmesi, taraflar arasındaki uyuşmazlığın mahkemeye intikal etmesinden önce yahut dava konusu yapılmasından sonra, söz konusu uyuşmazlığın karşılıklı ödünlerde bulunmak suretiyle ortadan kaldırılmasına yönelik bir sözleşmedir.

Sulh sözleşmesinde nasıl ki taraflar arasındaki uyuşmazlığın sona erdirilmesi ve böylelikle uyuşmazlığın dava konusu yapılmasının önlenmesi amacı güdülüyorsa, anonim ortaklılarda ibranın da amacının uyuşmazlığa son vererek ilgililer hakkında sorumluluk davası açılmasının önlenmesi olduğundan bahisle, ibranın sulh sözleşmesi niteliğinde kabul edilebileceği, ibranın bazen sulh şeklinde olabileceği görüşü ileri sürülmüştür[101].

Ancak, ibranın amaç yönünden söz konusu olan bu benzerliğe dayanılarak sulh sözleşmesi olarak kabul edilebilmesi, her şeyden önce kanunen mümkün olmayacaktır. Nitekim, TTK' nın 310. maddesi, her ne kadar madde başlığı sadece ibra olarak düzenlenmiş ise de, madde metninde " sulh ve ibra " diyerek sulh ve ibrayı iki farklı müessese olarak değerlendirmiştir.

---

[100]. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **ULUSOY**, s. 263-264.
[101]. **BERKİ**, s. 753.

Yine, ibranın genel kurulun tek taraflı irade açıklaması niteliğinde olması, fakat buna karşılık sulh sözleşmesinin karşılıklı iki tarafa borç yükleyen bir hukuki işlem, bir sözleşme olması sebebiyle ibranın hukuki niteliğini sulh sözleşmesi olarak kabul etmek mümkün değildir. Yukarıda ibra sözleşmesi görüşüne ilişkin olarak aktardığımız eleştiriler, sulh sözleşmesi bakımından da geçerlidir.

Burada daha önemli bir farklılık da, sulh sözleşmesinin az önce belirttiğimiz gibi karşılıklı borç yükleyen, tarafların karşılıklı ödünler vermelerini gerektiren bir hukuki işlem olmasıdır. Aksine olarak, anonim ortaklıklarda genel kurulun ibra kararı alması için ibra edilenlerin fedakârlıkta bulunmaları şeklinde yasal bir yükümlülükleri söz konusu değildir. Taraflar, karşılıklı fedakârlıkta bulunarak ve bunun neticesinde ibra sonucuna varmış olsalar dahi, böyle bir ibra geçerli olmaz ve ilgililerin sorumluluklarını sona erdirmez[102].

d. Makbuz Görüşü

Fonksiyonel açıdan makbuza benzediği gerekçesiyle ibranın makbuz niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür. Ancak bu görüş, bugün için taraftar bulmayan, pek çok yönden eleştirilebilecek, eski bir görüştür[103].

Bilindiği gibi makbuz, belirli bir miktar paranın ödendiğini kanıtlayan yazılı bir belge olup öncelikle borçlunun borcunu ödediğini ispatlamasında başvuracağı bir araçtır. Bu yönüyle, makbuzda yazılı miktar kadar borçlunun alacaklıya ödemede bulunduğunu belirten ve ödeme yapılan tutar kadar borçlunun borcundan kurtulduğunu açıklayan bir belge fonksiyonu da görür.

Anonim ortaklıklarda da, genel kurul, ibra kararı ile tıpkı bir makbuz vermişçesine ilgililerin belli bir hesap döneminde kendilerine düşen bütün yükümlülükleri yerine getirdiklerini beyan etmekte, bu nedenle herhangi bir hak veya alacağının kalmadığını beyan etmiş olmaktadır[104]. Ancak makbuz, bir borcun " ifa

[102]. **ULUSOY**, s. 267.
[103]. Ayrıntılı bilgi için bkz. **AYTAÇ**, s. 20; **ULUSOY**, s. 270.
[104]. **AYTAÇ**, s. 19.

edildiğini ” gösterirken, ibrada böyle bir durum yoktur. Tersine, varlığı şüpheli olan bir borcun ifasından vazgeçilmektedir. Ayrıca makbuz verilmesi, başlı başına bir hukuki işlem olmayıp yapılmış olan “ ifa işlemi ” nin ispatı amacına yönelik bir eylemdir. Oysa ibra, tek taraflı bir hukuki işlem niteliği taşımaktadır.

2. Karşılaştırmalı Hukukta

a. Alman Hukukunda

Alman Hukukunda ibranın yönetim kurulu üyelerinin ilgili dönemdeki işlemlerinin onaylanması ve geleceğe yönelik bir güven açıklamasından ibaret olduğu ve bunun dışında ilgililerin sorumlulukları bakımından başkaca herhangi bir etkiye sahip bulunmadığı kabul edilmiştir[105].

Nitekim, 1965 tarihli Alman Paylı Ortaklar Kanunu’ nda da, ibra ile genel kurulun, gözetim kurulu ve yönetim kurulu üyelerince gerçekleştirilen ortaklık yönetimini onayladığı, ibranın, tazminat istemlerinden feragat niteliği taşımadığı açıkça hükme bağlanmıştır (APOK m. 120/II).

Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu’ nun 102/I. paragrafına göre, genel kurul, her iş yılının ilk sekiz ayında yönetim ve gözetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında bir karar verir. Böylece yönetim ve gözetim kurulu üyelerinin bir önceki hesap yılına ait işlemlerinden dolayı aklanıp aklanmayacakları, izleyen yılın ilk sekiz ayında genel kurulca karara bağlanmak durumundadır. Bu düzenlemenin hukukumuzdan tek farklı yönü, hukukumuzda ibranın her hesap yılı bitiminden itibaren üç ay içinde yapılacak olan olağan genel kurul toplantısında karara bağlanması gerekli iken, Alman hukukunda olağan-olağanüstü genel kurul ayırımı yapılmaksızın sadece süre yönünden bir zorunluluğun getirilmiş olmasıdır.

APOK § 120/III’ te, ibraya ilişkin görüşmelerin, bilanço kârının kullanılmasına ilişkin görüşmelerle bağlantılı olduğu, başka bir deyişle birlikte ele

[105]. Ayrıntılı bilgi için bkz. **AYTAÇ**, s. 39 vd. ; **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 328.

alınacağı açıkça belirtilmiştir. İbra kararı verilebilmesi için yönetim kurulunun yıl sonu hesaplarını (yani bilanço ve kâr-zarar hesabını), yıllık faaliyet raporunu, gözetim kurulu raporunu genel kurula sunması zorunludur (APOK § 120/III, c. 2).

İbra konusunda Türk ve Alman Hukukları arasındaki asıl önemli farklılık, aynı paragrafın ikinci fıkrasında yer almaktadır. Buna göre, genel kurul karar alır ya da azlık[106] tarafından talepte bulunulursa, genel kurul münferit yönetim ve gözetim kurulu üyelerinin ibralarını ayrı ayrı karara bağlayabilir (oylayabilir). Buna göre, genel kurul kararı veya azlığın talebi üzerine her bir yönetim kurulu üyesinin ibrası ayrı ayrı oylanabileceği gibi, bunlardan sadece bir veya birkaçının ibrası ayrı, diğerlerinin ibrası ise toplu olarak oylanabilir. Hukukumuzda böyle bir imkân yasada açıkça öngörülmemiştir. Bunun mümkün olup olmadığı aşağıda ikinci bölümde incelenmiştir.

b. Fransız Hukukunda

Alman Hukukunda olduğu gibi Fransız Hukukunda da ibra kararının, ortaklık açısından tazminat isteminden feragat niteliği taşımadığı kabul edilmiştir (1966 tarihli Ticaret Ortaklıkları Kanunu m. 246/II).

c. İsviçre Hukukunda

İsviçre Hukukunda baskın görüş[107], ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olduğu yolunda ise de bu görüş dışında bazı yazarlarca ibranın sulh sözleşmesi ve feragat[108] niteliğinde olduğu da ileri sürülmüştür.

---

[106] APOK § 120' ye göre azlık, paylarının toplamı esas sermayenin % 10' unu temsil eden pay sahipleri veya paylarının itibari değerleri toplamı 1 Milyon Euro' ya ulaşan pay sahipleridir.

[107]. **BÜRGİ** Art. 698, Nr. 78, 80; **BARBEY** 56 vd. ; **MEİER-WEHRLİ** 116; **GUHL** 582; **STEİGER (Çağa)** 314; BGE 51 II 70; 65 II15; 90 II 495, (**ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 326, dn. 8' den naklen).

[108]. **HONSELL-VOGT-WATTER,** Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht II, s. 1157, Nr. 2, (**ULUSOY**, s. 268, dn. 44' den naklen).

III. İbranın Özellikleri

A. Ortaklık İçi Bir Hukuki İşlem Olması

İbra, ortaklık dışındakilere etkisi olmayan, tümüyle ortaklık içi bir hukuki işlemdir[109]. Bu nedenle ortaklığı ve belli şartlar altında pay sahiplerini bağlar. Buna karşılık alacaklılara karşı bir etkisi yoktur[110].

Ortaklık içinde ibra kararını almaya yetkili organ, genel kuruldur. Bu husus, TTK' nun 310. , 369. ve 380. maddelerinde açıkça belirtilmiştir. Genel kurulun bu konudaki yetkisi münhasır nitelikte olup ana sözleşmeye konulacak bir hükümle dahi bu yetki, başka bir organa veya kurula devredilemez[111].

Genel kurulun ibra konusundaki yetkisi, hem bilançonun onaylanması hem de bilançonun onaylanmasından bağımsız olarak alınan ibra kararları bakımındandır. Genel kurul, olağan toplantıda hem bilançonun tasdikine hem de ayrıca ve açıkça yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin ibralarına karar verebilir. Bazen sadece ibra kararı verilir, bilanço tasdik edilmez. Örneğin, genel kurul, görevden ayrılan bir yönetim kurulu üyesini bilanço onaylanmaksızın ibra edebilir[112].

Genel kurul, ibraya ilişkin iradesini bir karar şeklinde açıklamaktadır[113]. Böylesi bir kararın hüküm ve sonuç doğurabilmesi için açıklanması yeterli olup ayrıca bir icrai işlemin varlığı da gerekmez[114]. İbra sözleşmesi ise bir sözleşme niteliğinde olması sebebiyledir ki tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının varlığını gerektirir[115].

---

[109]. **AYTAÇ**, s. 16; **PULAŞLI**, s. 492; **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 516.
[110]. **ÇEVİK**, Uyg. Şkt. Huk. , s. 307.
[111]. http://www.alomaliye.com/ruknettin_kumkale_as_ibra.htm.
[112]. **ARSLANLI**, s. 198.
[113]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 516; **PULAŞLI**, s. 492.
[114]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 516.
[115]. Sözleşme ile karar arasındaki farklar için bkz. **EREN**, s. 160.

Ayrıca, ibra, genel kurulun tek taraflı ve kabulü gerektirmeyen nitelikteki bir irade açıklamasıdır[116]. Bu nedenle, ibranın meydana gelip hukuki sonuçlarını doğurabilmesi için tek bir irade beyanı, yani genel kurulun ibraya yönelik kararı yeterli bulunmaktadır.

B. Yenilik Doğurucu Bir Hukuki işlem Olması

İbra, yenilik doğurucu hukuki işlemlerdendir[117]. Genel kurul, aldığı ibra kararı ile ilgililerin hukuki durumunu etkilemekte, yani onların ortaklığa karşı sorumluluklarını ortadan kaldırmış olmaktadır. İbra, ilgililerin tazmin borcunu değil, sadece ortaklığın dava hakkını ortadan kaldırdığı, özellikle alacaklıların ve kısmen pay sahiplerinin uğradıkları dolaylı zarar nedeniyle (tazminat ortaklığa verilmek üzere) sorumluluk davası açma hakkı ibraya rağmen devam ettiği için, değiştirici yenilik doğurucu işlem niteliğindedir. Bu işlemle borç ilişkisi tamamen ortadan kalkmamakta, içeriği değişikliğe uğramaktadır.

C. Menfi Borç İkrarı Niteliğinde Olması

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, ibranın hukuki niteliği konusunda doktrinde değişik görüşler ileri sürülmekle birlikte, genel kabul gören görüş, ibranın menfi bir borç ikrarı niteliğinde olduğudur[118].

Yargıtay da pek çok kararında ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olduğunu belirtmiştir[119].

Nasıl ki, menfi borç ikrarında bir borcun mevcut olup olmadığının, herhangi bir borç mevcut ise de bu borcun miktarının bilinmemesi ve tarafların bu tereddütlü duruma son vermek amacıyla aralarında herhangi bir borcun mevcut olmadığını kararlaştırmaları söz konusu ise anonim ortaklıklarda da ibra ile yöneticiler

---

[116]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 515; **PULAŞLI**, s. 492; **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 6.
[117]. **ULUSOY**, s. 257; **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 5.
[118]. Bkz. yukarıda s. 35, dn. 91.
[119]. Bkz. yukarıda s. 35, dn. 91.

tarafından itiraz edilen veya varlığı şüpheli olan bir alacağın ortadan kaldırılması söz konusu olmaktadır.

D. Kural Olarak Şarta Bağlanamaması

Genel kurul, kural olarak alacağı ibra kararını herhangi bir şarta bağlamamalıdır. Ancak, doktrinde ibranın kabul veya reddinde önemli olmayan veya ibranın özüne dokunmayacak nitelikte bazı eksiklik veya düzeltmelerin tamamlanması şartıyla ibra kararı verilebileceği belirtilmiştir[120]. Çünkü, sadece ibra kararının özüne dokunmayacak nitelikteki bu eksiklik veya düzeltmeler sebebiyle genel kurulun ertelenmesini istemek, gereksiz masraf yapılmasına yol açacağı gibi, ibradaki menfaatler yönünden de gerekli değildir[121].

E. Hem kuruluş Hem de Faaliyet Döneminde İbra Kararı Verilebilmesi

Yasa koyucu, anonim ortaklıklarda faaliyet döneminin yanı sıra kuruluş dönemi bakımından da ibra ile ilgili birtakım düzenlemeler getirmiştir. Ancak, kuruluş dönemi ve faaliyet dönemi için ibra, şartları bakımından[122] farklılık arz ettiğinden, her iki dönem için ibra kanun sistematiğine de uygun bir biçimde ayrı maddelerde düzenlenmiştir.

TTK' nın 310. maddesinde, kurucuların, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin kuruluş aşamasındaki işlemlerden ve bunların denetiminden doğan sorumluluklarının ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle sona erdirilemeyeceği, bu sürenin geçmesinden sonra ise, genel kurulun onayıyla sulh ve ibranın kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırabileceği ifade edilmiştir. Ne var ki, bu aşamada dahi ibranın gerçekleşmesi çok kolay olmayacaktır. Çünkü, aynı maddeye göre esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri, sulh ve ibranın

---

120. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 518; **AYTAÇ**, s. 142.
121. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 518; **AYTAÇ**, s. 142.
122. Farklılık yalnızca, ibra kararının alınması için gerekli şartlar (oya ilişkin esaslar vb.) bakımından söz konusu olup, esasında gerek TTK m. 310' da ve gerekse m. 380' de düzenlenen ibra, bir genel kurul kararına dayandığından, hukuki nitelikleri ve sonuçları bakımından farklı değildirler: **AYTAÇ**, s. 63.

tarafından tasdikına muhalif iseler, genel kurul sulh ve ibra kararı veremez. Başka bir deyişle ibra gerçekleşmez. Böylece kanun koyucu, ibra imkânını önemli ölçüde sınırlayan bir olumsuz azınlık hakkı öngörmüş olmaktadır[123].

TTK' nın 310. maddesi, kuruluş dönemine özgü bir madde olduğundan, sadece kurucuların kuruluş aşamasında gerçekleştirdikleri işlem ve faaliyetlerinden doğan sorumlulukları hakkında uygulanabilecektir. Bu maddenin kuruluştan sonraki aşamalarda uygulanma olanağı yoktur[124].

Anonim ortaklığın faaliyet döneminde söz konusu olan ibra ise, genel bir şekilde TTK' nın 380. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, kural olarak bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı ile yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve denetçiler ibra edilmiş olurlar.

IV. Anonim Ortaklıklarda İbranın Düzenlenişi

A. 1926 Tarihli Eski Türk Ticaret Kanununda

1926 tarihli Eski Ticaret Kanunumuz 309. ve 379. maddelerinde ibra ile ilgili düzenlemelere yer vermişti.

ETK m. 309, " *İdare meclisi azaları ve murakıpların tabi oldukları mesuliyetler, şirketin tescil tarihinden itibaren beş yıl geçmedikçe sulh ve ibra yolu ile ortadan kaldırılamaz. Bu müddetin geçmesinden sonra sulh ve ibra, ancak genel kurulun tasdikiyle tamamlanmış olur. Fakat, şirket sermayesinin 1/10'unu temsil eden hissedarlar sulh ve ibranın tasdikine muhalif iseler, genel kurulca tasdik*

[123] Bkz. 11. HD. , 22.04.1986, E. 1986/1951, K. 1986/2379, (**ERİŞ,** Gönen: Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. II, Ticaret Şirketleri, Ankara 2004, s. 1770-1771' den naklen).

[124]. **AYTAÇ**, s. 148; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 690. Öğretide bazı yazarlar ise, TTK' nın 310. maddesinin anonim ortaklığın çalışma döneminde de kıyasen uygulanabileceği görüşündedir: **BAŞBUĞOĞLU**, Tarık: Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu (Açıklamalar-İçtihatlar), C. I: Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak Hukuku (madde 1-185), Ankara, 1988, s. 439; Hatta Arslanlı, TTK m. 340' ın m. 309' a yaptığı atfın, m. 310' u da kapsadığını ileri sürmüştür: **ARSLANLI**, s. 199. Ancak, TTK' nın 340. maddesinin, yönetim kurulu üyelerinin m. 336 ve 337 hükümleri gereğince tabi oldukları sorumlulukları hakkında m. 309' a atıfta bulunduğu açıkça belirtilmiş olup, bu durumda kuruluşla ilgili bir düzenleme olan m. 310' un yönetim kurulu üyelerinin ibrası hakkında da kıyasen uygulanması kanunun lafzı ve hükmün düzenleniş amacı gereği mümkün olmayacaktır.

edilemez. " hükmünü getirmişti. Bu madde, yürürlükteki Ticaret Kanunu' muzun 309. maddesiyle büyük bir benzerlik içindedir. Ancak eski yasada ibra yasağı, kuruluştan itibaren beş yıl için öngörüldüğü halde, yürürlükteki 306. maddede bu süre dört yıldır.

ETK m. 379'da da, " *Bilançonun tasdikine dair olan heyeti umumiye kararı aksine sarahat olmadığı halde meclisi idare azası ile müdürler ve murakıpların ibrasını mutazammındır. Mamafih bilançoda bazı cihetler meskut kalmış veyahut bilanço ortaklığın vaziyeti hakikiyesinden tezahürüne mani yanlış birtakım hususatı mübeyyin bulunmuş ise heyeti idare azası ile müdürler ve murakıplar bilançonun tasdiki ile beraat istihsal etmiş olmazlar.* " hükmü öngörülmüştü. ETK' nın 379. maddesinde yer alan bu düzenleme aynen TTK' nın 380. maddesine alınmıştır.

B. Yürürlükteki Türk Ticaret Kanununda

Halen yürürlükte bulunan 1956 tarihli TTK, anonim ortaklıklar bakımından ana hatları ile 1926 tarihli ETK' yı devam ettirmiş olup, İsviçre Borçlar Kanunu hükümlerinden iltibasla ufak bazı değişiklikler getirmiştir[125]. Bu husus TTK' nın gerekçesinde de ifade edilmiştir.

TTK' daki ibraya ilişkin düzenlemelere baktığımızda, bu düzenlemelerin kanun sistematiği açısından düzenli olmadığını, ayrıca ibra müessesesini tüm yönleriyle ele alan açık düzenlemeler niteliğinde olmadığını görmekteyiz.

İbra ile ilgili esas düzenlemeler TTK' nın 310. ve 380. maddelerinde yer almaktadır.

TTK m. 310' a göre, " *Kurucuların ve idare meclisi azalarının ve murakıplarının, yukarıki maddeler gereğince tabi oldukları mesuliyetler, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle ıskat edilemez. Bu müddetin geçmesinden sonra sulh ve ibra ancak umumi heyetin tasdikiyle tamam*

[125]. **ANSAY**, Tuğrul: Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri, Ankara 1971, s. 25.

olur. Bununla beraber esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın tasdikine muhalif iseler, sulh ve ibra umumi heyetçe tasdik olunamaz. ”

TTK m. 380’ e göre ise, “ *Bilançonun tasdikine dair olan umumi heyet kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalariyle müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder. Bununla beraber bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış birtakım hususları ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalariyle müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdikiyle ibra edilmiş olmazlar.* ”

Bunlardan başka TTK’ nın aşağıda belirttiğimiz maddelerinde de ibra ile ilgili çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Şöyle ki;

Türk Ticaret Kanunu’nun 313/1. maddesi, yönetim kurulu üyelerinin hisse senetlerini tevdii yükümlülüğü dolayısıyla ibraya değinmektedir. Bu maddeye göre, yönetim kurulu üyeleri tarafından tevdi olunan hisse senetleri, üyenin genel kurulca ibrasına kadar rehin tutulur. Bu rehin, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun teminatı olarak alınmaktadır. Aynı maddeye göre, rehnolunan hisse senetleri başkalarına devrolunamaz ve şirketten geri alınamaz.

TTK. m. 347/4’te de, denetçiliğe seçilme şartları dolayısıyla ibradan söz edilmektedir. Buna göre, görevleri biten yönetim kurulu üyeleri, genel kurulca ibra edilmedikçe denetçiliğe seçilemezler. Böylece kanun koyucu, ortaklığa karşı aklanmamış olan bir kişinin ortaklık yönetimini denetlemesinin doğurabileceği sakıncaları önlemeye çalışmıştır.

TTK. m. 360/1 de de, pay sahiplerinin, organların tayini, hesapların tasdik ve kazancın dağıtılması gibi şirket işlerine müteallik haklarını genel kurul toplantılarında kullanacakları belirtilmiştir. İbra konusunda oy kullanmak, pay sahiplerinin yönetime ilişkin hakları arasında yer almakla birlikte, sonuçları itibarıyla malvarlıksal haklarını etkileyecek niteliktedir.

Nihayet TTK' nın 374/2. maddesinde, genel kuruldaki ibraya ilişkin oylamada oy hakkından yoksun olanların kimler olduğu belirtilmiştir. Buna göre, şirket işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olanlar, başka bir deyişle şu veya bu şekilde yönetime katılmış olanlar yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin kararlarda oy hakkına sahip değildirler.

Bunların dışında ibra ile bağlantılı olması nedeniyle sorumluluğu düzenleyen hükümleri de (305-309, 336, 337, 338, 341, 342, 346, 358, 359) ibra konusundaki dolaylı veya ikinci derecede hükümler arasında saymak mümkündür[126].

C. Türk Ticaret Kanunu Tasarısında

Anonim ortaklıklarda ibra konusunda halen yürürlükte bulunan TTK' da yer alan düzenlemelerden ilgililerin kuruluştan doğan sorumluluklarının ibra ve sulh yolu ile sona ermesine ilişkin 310. madde, TTK tasarısında herhangi bir değişiklik yapılmaksızın 359. maddede aynen tekrarlanmıştır.

İbra ile ilgili esas düzenleme olan TTK' nın 380. maddesi bakımından ise birtakım değişiklikler getirilmiştir. Tasarının 424. maddesinde yer verilen düzenleme, esas itibariyle TTK' nın 380. maddesinin tekrarı niteliğinde olmakla beraber, farklı olarak " bu hususta bilinçli hareket edilmişse " ibaresi metne eklenmiştir. Anılan maddenin gerekçesinde, bu ibarenin sadece " bilânço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak yanlış bir takım hususları içeriyorsa " ifadesi ile ilgili olduğu, metinde yer verilen " bilinç " sözcüğünün de " kast " sözcüğünden kaçınmak amacıyla konulduğu belirtilmiştir.

Bu hüküm, sistematik açıdan eleştirilerek hükmün bulunduğu yer itibariyle yanlış olduğu, ibranın sorumluluk ile ilgili bir kavram olması dolayısıyla, tasarının sistematiğine göre 11. bölümde 558. maddede yer alması gerektiği belirtilmiştir[127].

---

[126]. **AYTAÇ**, s. 64.
[127]. **MOROĞLU**, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Başlangıç, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri ve Son Hükümlere İlişkin Değerlendirme ve Öneriler, Mayıs 2005, s. 126.

Bunun dışında, ibranın etkisi başlığı altında 558. madde hükmü, Tasarıya eklenmiştir. Bu hükümde aynen, " *İbra kararı, genel kurul kararıyla kaldırılamaz. 445. madde saklıdır.*

Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer. " , öngörülmüştür.

Birinci fıkrada, genel kurul kararlarının iptali ile ilgili olarak iptal sebepleri başlıklı 445. madde hükmünün saklı olduğunun ifade edilmesinin, gereksiz olduğu, çünkü burada sözü edilenin, ibra kararının genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı olduğu ve bu durumun ibra kararının iptal davasına konu yapılmasına engel teşkil edilemeyeceği belirtilmiştir[128].

2. fıkra ise, dava açma hakkını gereksiz yere kısıtlaması bakımından; dava hakkını altı aya çıkaran hüküm yönünden ortaklığın bağımsız denetçiler tarafından denetleniyor olması ve gerektiğinde bunların sorumlulukları yoluna da gidilebilmesinin mümkün olduğu gerekçesiyle eleştirilmiş ve üç aylık iptal davası açma süresinin yeterli olacağı belirtilmiştir[129].

Anılan düzenleme, Tasarının yukarıda belirtilen 424. maddesinden farklı olarak olması gereken yerde yani sorumlulukla ilgili 11. bölümde yer almıştır. Bu maddede de 424. maddede olduğu gibi sadece örtülü ibranın düzenlenip açık ibranın düzenlenmemesi bir eksikliktir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde ise, tasarıdaki ibra ile ilgili düzenlemelerin dil bakımından sadeleştirildiğini, ancak kanun sistematiği açısından uygun olmadığını, eksik ve yetersiz olduğunu söylemek mümkündür.

---

[128]. **MOROĞLU**, TTK Tasarısı, s. 169.
[129]. **MOROĞLU**, TTK Tasarısı, s. 170.

İKİNCİ BÖLÜM
İBRA KARARI, İBRA TALEBİ, İBRANIN REDDİ VE İBRA DAVASI

§ 3. İBRA KARARININ TARAFLARI

I. İbra Eden

Anonim ortaklıklarda genel kurul, çoğu devredilmez nitelikte birçok yetki ile donatılmış olup ibra kararının (gerek zımni gerek açık ibra kararı) alınması da genel kurulun bu nitelikteki yetkilerindendir[130].

İbraya karar verme yetkisinin münhasıran genel kurula ait bir yetki olduğu, TTK' nın 310. , 369. , ve 380. maddelerinden açıkça anlaşılmaktadır.

İbra kararını alma yetkisi, genel kurulun devredemeyeceği yetkileri arasında yer almaktadır. Genel kurul, ana sözleşme yolu ile dahi bu yetkisini başka bir organ, kurul veya şahsa devredemez.

II. İbra Edilenler

TTK m. 380' de " *Bilançonun tasdikına dair olan umumi heyet kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalariyle, müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder.* " denilerek, ibra edilenlerin kural olarak yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve müdürler olduğu açıkça ifade edilmiştir[131].

Yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve denetçilerden başka, TTK m. 310 hükmü uyarınca, istisnaen[132] ve kuruluş dönemine mahsus olmak üzere kurucuların ibrası da söz konusu olmaktadır.

---

[130]. **POROY (TEKİNALP/ ÇAMOĞLU)**, s. 365.
[131]. İbra bakımından murahhas üyeler veya diğerleri arasında bir fark yoktur: **AYTAÇ**, s. 83.
[132]. Düzenlemeyi açıklamak veya 310. ve 380. maddeleri bağdaştırmak üzere belki kanunun 380. maddeye, kuruluş işlemleri ve bunlardan doğan sorumluluk bakımından bir istisna kabul ettiği söylenebilir: **ANSAY**, HGK Kararı, s. 421.

Gerek TTK m. 310 ve gerekse m. 380 hükmünden de anlaşılacağı üzere, ibra edilenler anonim ortaklığın organları değil bizzat organların üyeleridir. Özellikle, genel ve zımni ibra kararlarında yani ibra edilenlerin ismen belirtilmediği hallerde, ibranın kişi yönünden kapsamının, anonim ortaklıkta organların üyelerine ilişkin olduğu sonucuna varılabilecektir. Zira, kanun ve ana sözleşmede öngörülen yükümlülükler, organlara değil üyelere aittir. Diğer taraftan, yönetici ve denetçiler ile anonim ortaklık arasında akdi ilişkinin varlığı da bizi bu sonuca götürmektedir[133]. İbranın tanımından da aynı sonuca varmak mümkündür. Gerçekten, geçerli olarak alınan bir ibra kararı ile ilgililerin yani yönetici ve denetçilerin yaptıkları işlemler onaylandığı gibi bu kişiler sorumluluktan da kurtulmuş olurlar.

Doktrinde, doğrudan doğruya genel kurula hesap verme yükümlülükleri olmadığı dikkate alınarak, ortaklık yönetiminin emri altında çalışan ticari vekillerin, müdür yardımcılarının ve şube müdürlerinin ibra edilmelerine gerek olmadığı haklı olarak belirtilmiştir[134]. Ayrıca belirtelim ki yönetim kurulu üyeleri ve müdürlerin ibrası, bunların emri altındaki yardımcıların da ibra edildiği anlamına gelmez. Aynı şekilde, TTK m. 380' de öngörülen zımni ibra, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve müdürler dışındaki yöneticileri kapsamaz. Çünkü, genel kurulun aldığı bilançonun onaylanması kararı, sadece yasada sayılan kişilerin ibrası sonucunu doğurur. TTK' nın 380. maddesini geniş yorumlayarak yönetime katılan herkesi ibranın kapsamına dâhil etmek mümkün değildir. Yönetim kurulu üyeleri, alt kademedeki elemanları seçerken veya talimat verirken gerekli özeni gösterdikleri halde (BK m. 391/II), bu kişiler ortaklığa zarar vermiş olabilirler. Bu durumda, gerekli özeni gösterdikleri için yönetim kurulu üyeleri aklanabileceği halde, alt kademedekilerden ortaklığa zarar verenlerin sorumluluğunun devam edeceği kabul edilmelidir. Aksi halde zımni ibra kararı, olumlu oy verenlerin tasavvur edemeyeceği genişlikte bir çevrenin sorumluluktan kurtulması sonucunu doğurabilir.

---

[133]. **AYTAÇ**, s. 82; Anonim ortaklık ile yönetici ve denetçiler arasındaki akdi ilişkinin hukuki niteliği konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **ANSAY**, A. Ş. Huk. Dersleri, s. 100-101.
[134]. **AYTAÇ**, s. 83.

Ne var ki, alt kademedeki yöneticilerin genel kurulca açıkça ibra edilmelerine bir engel yoktur. Bunun için ibra kararında söz konusu kişilerin ismen zikredilmeleri kanımca zorunludur[135].

[135]. Bkz. , aşağıda § 4, II.

§ 4. İBRA KARARININ KAPSAMI

I. Genel Olarak

Genel kurul, alacağı ibra kararında ibranın kapsamını belirleme, ibra kararını kişi, konu ve süre yönünden sınırlama yetkilerine sahiptir. Buna göre genel kurul, ibrayı yönetim veya denetim kurulu üyelerinin tümüne veya bir kısmına; hesap dönemi içindeki iş ve işlemlerin tümüne veya bir kısmına; hesap döneminin tümüne veya belli bir zaman dilimine hasredebilir[136]. Ancak, genel kurulun bu yetkisini kullanırken keyfi hareket etmemesi ve dürüstlük kurallarını gözetmesi gerekmektedir.

Herhangi bir sınırlama yapılmaksızın, genel olarak alınmış bir ibra kararı ise kişi olarak bütün yönetim veya denetim kurulu üyelerini, iş ve işlem olarak hesap dönemi içinde yapılmış tüm iş ve işlemleri, zaman dilimi olarak da tüm hesap yılını kapsar[137].

II. Kişi Bakımından

Genel kurul, alacağı ibra kararı ile yönetim veya denetim kurulu üyelerinin hepsini ibra etmek zorunda değildir, bazı üyelerin ibra kararının kapsamı dışında bırakılmaları mümkündür[138]. Türk Ticaret Kanunu' nda, Alman Paylı Ortaklılar Kanunu' nda olduğu gibi bu konuda açık bir hüküm yoksa da, hukukumuz bakımından farklı bir sonuca varmayı gerektirecek haklı bir neden yoktur.

Buna göre genel kurul, ibra kararında kimlerin ibra edildiğini açıkça ve ismen belirtmişse, doğal olarak sadece bu kişiler ibra edilmiş sayılmalıdır. Bu durumda, açılacak olan sorumluluk davası da ibranın kapsamına girmeyen kimselere yöneltilecektir.

---

[136]. **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 8.
[137]. **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 8.
[138]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 24/06/1976, E. 1976/2890, K. 1976/3333, (Kazancı).

Aksine bir karar yoksa yani genel kurul, aldığı ibra kararında kimlerin ibra edildiğini açıkça ve ismen belirtmemişse, bu takdirde ibra kararı, herhangi bir sınırlama olmaksızın bütün yönetim ve denetim kurulu üyelerini kapsayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu' nun 380. maddesinde bilançonun tasdikinin müdürlerin de ibrası sonucunu doğuracağı belirtildiğine göre, herhangi bir sınırlama yapılmaksızın, genel olarak alınmış bir ibra kararının müdürleri de kapsayacağı düşünülebilir. Ancak, açık ibra kararında isim belirtilmemekle birlikte sadece " yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin ibrasına " denilmişse durum ne olacaktır?

Kanımca, zımni ibra kararı bile müdürleri kapsadığına göre, bu şekilde alınmış bir ibra kararının dahi müdürleri kapsadığı sonucuna varmak mümkündür.

III. Konu Bakımından

A. Genel Olarak

Kural olarak, genel kurulca alınan geçerli bir ibra kararı, aksine bir karar olmadığı sürece belli bir hesap dönemi içinde yapılmış bütün iş ve işlemleri kapsar.

Ancak genel kurulun, ibranın kapsamını daraltması mümkündür. Genel kurul, ibrayı belli bir hesap dönemi içindeki iş ve işlemlerin bir kısmı ile sınırlayabileceği gibi bazı iş ve işlemleri, ibranın kapsamı dışında da bırakabilecektir.

İbraya konu olan iş ve işlemlerin niteliğine gelince; belli bir hesap dönemi içerisinde gerçekleştirilen bir iş veya işlemin ibraya konu olabilmesi için, bunun genel kurula ulaşan ve genel kurul tarafından bilinen, anlaşılan, öğrenilen konu ve işlem niteliğinde olması gerekir. Zira, pay sahipleri ancak bilanço ve ona bağlı evrakı inceleyebilmişlerdir[139]. Dolayısıyla da inceleyip, hakkında bilgi sahibi oldukları konular hakkında değerlendirme yapacaklar ve bu değerlendirmenin sonucuna göre ibra lehine veya aleyhine oy kullanacaklardır.

---

[139]. **ATAN**, s. 64.

Yapılan iş, işlem veya faaliyetin doğrudan doğruya bilanço, kâr-zarar hesabı, yıllık rapor, denetçiler raporu gibi belgelerle genel kurulun bilgisine ulaşması mümkün olduğu gibi, bu gibi yazılı belgelerde yer almamış olsa da, yapılan iş, işlem veya faaliyetin genel kurulda görüşülüp tartışılması da bunların ibranın kapsamına dahil edilebilmesi bakımından yeterli görülmüştür[140].

Bunun yanı sıra, sadece genel kurul tarafından fiilen, açıkça bilinen işlem ve konular değil hesaplardan ve açıklamalardan çıkarılması mümkün olan, bilinebilecek tanınabilecek, anlaşılabilecek konular ve işlemler de ibranın konu yönünden kapsamını oluşturur. Genel kurul tarafından tayin edilen denetçilerin, hesapların ve evrakın incelenmesi sırasında edindikleri ve raporlarına aktardıkları bilgiler, genel kurulun yani ortaklığın sayılmalıdır. Diğer taraftan pay sahipleri, şahsen bildikleri şeyleri genel kurula açıklamamışlarsa genel kurulun bunu bilmediği farz edilir[141].

Bilme ve anlama konusunda Türk Hukuk doktrininde kabul edilen kriter, bunların orta yetenekte, orta zekalı pay sahiplerince bilanço, kar-zarar hesabı, yönetim kurulu ve denetçilerin raporlarının incelenmesi sonucunda bilinebilir ve anlaşılabilir olmasıdır[142]. Bu itibarla, ibrada, pay sahibinin şahsi kabiliyeti, ihtisası, bilgisi ve vukufu bir rol oynamaz[143].

O halde, sunulan belgelerden, hesaplardan ve yapılan yazılı ve sözlü açıklamalardan, kasıtlı veya hata sonucu olsun[144] genel kurulun hiçbir şekilde bilmediği, bilgisine ulaşmayan, bilgisine sunulmayan, bilgisine sunulsa dahi örneğin, bilançonun ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel birtakım hususlar içermesi hali, bilançoda vb. diğer belgelerde yer alsa dahi mahiyeti itibariyle

---

[140]. **ATAN**, s. 65.
[141]. **ATAN**, s. 65.
[142]. **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 8; **ATAN**, s. 64; **PULAŞLI**, s. 494. Bu konuda ileri sürülen bir başka görüş, basiretli bir işadamının göstereceği özen ve sahip olacağı yeteneğin esas alınması gerektiği yolundadır: **MEİHER-WEHRLİ**, s. 127; **PİCENONİ**, s. 105, (**AYTAÇ**, s. 102, dn. 129' dan naklen). Bir diğer görüş ise iyi bir aile reisinin yeteneğini ölçü olarak kabul eder: **SİEGERT**, s. 55; **BARBEY**, s. 107; **SCHUCANY**, Art. 698 Nr. 7, s. 132; **SCHULTHESS**, s. 142; **PEYER**, s. 69; **PİCENONİ**, s. 105; **MEİHER-WEHRLİ**, s. 127; **BÜRGİ**, Art. 698, Nr. 102, s. 475, (**AYTAÇ**, s. 103, dn. 130' dan naklen).
[143]. **DOĞANAY**, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 1980, s. 843; **ARSLANLI**, s. 197.
[144]. Ancak, Tasarıda " bilinçli hareket etme " kavramına yer verildiğinden, genel kurulun bilgisine ulaşmama halinin bilinçsiz bir şekilde meydana geldiği haller, ibraya engel olmamalıdır.

anlaşılamayan hususlar ve tüm ihtimamına rağmen öğrenmesi imkanı da bulunmayan konular ve işlemler, ibranın kapsamı dışındadır[145].

Bu husus, " *.....bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış birtakım hususlar ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalarıyla, müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdıkiyle ibra edilmiş olmazlar.* " hükmü ile TTK' nın 380. maddesinde de açıkça ifade edilmiştir. Anılan hükme göre, kural olarak bilançonun onaylanması, ibra sonucunu doğurmakta ise de ibraya konu bir karar veya işlemin bilançoda yer almaması, bilançoda yer almış olsa dahi ortaklığın gerçek durumunun görülmesini engelleyecek yanlış bilgiler içermesi halinde alınan ibra kararı, bilançonun onaylanmış olmasına rağmen geçersiz sayılacak ve dolayısıyla ilgililer ibra edilmiş olmayacaklardır. Bu durumda ortada geçerli bir ibra kararı bulunmadığından, bunun iptal ettirilmesi de söz konusu olmaz[146]. Yargıtay da pek çok kararında bu doğrultuda hüküm tesis etmiştir[147]. Böyle bir durumda artık ibra kararı geçersiz olacağından bilançonun onaylanmasından sonra dahi ortaklardan gizlenen veya bilançodan kolaylıkla anlaşılamayan hususlardan dolayı ilgililer hakkında sorumluluk davası açılması mümkün olabilecektir[148]. Bu sorumluluk davasında, davaya konu hususların ibra sırasında bilinmediğinin ispatı gerekecektir[149].

Bu noktada, bilançoda gösterilmeyen bazı hususlar bakımından ibranın geçerli olmayacağı, bilançoda gösterilen diğer hususlar bakımından ise ibranın geçerli olacağı düşünülerek bir fark yaratılması ve böylelikle ibra kararına kısmen geçerlilik kazandırılması mümkün değildir. Nitekim, bilançodaki eksiklik ve

---

[145]. Bu yönde bkz. **AYTAÇ**, s. 85; **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 8 vd. , **TEKİL**, s. 229; HGK, 01/07/1996 gün, E. 836, K. 500, (**PULAŞLI**, s. 496, dn. 898' den naklen); Bu yönde bkz. Y. 11. HD, T. 08/02/1999, E. 1998/9079, K. 1999/636, (Kazancı): Yargıtay, ibranın, sadece genel kurulun bilgisine sunulan işlemleri içerdiğini belirterek, açıklanmamış ve belgeye dayandırılmamış ve vasat yetenekli bir ortağın anlayamayacağı konularda ibranın yok sayılacağını hükme bağlamıştır.

[146]. **ANSAY,** A.Ş. Huk. Dersleri, s. 145.

[147]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 08/02/1999, E. 1998/9079, K. 1999/636, Batider, C. XX, S. 1, s. 98-99; (**AYTAÇ**, s. 85, dn. 68' den naklen); Aynı yönde bkz. **ANSAY**, Tuğrul: Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku, Yargıtayın 1975-1980 Yılları Arasında Verdiği Kararlar, Ankara 1981, s. 21, dn. 52, s. 21, dn. 54, s. 21, dn. 55; **ANSAY**, A. Ş. Huk. Dersleri, s. 20.

[148]. **BAŞBUĞOĞLU**, s. 542.

[149]. **ATAN**, s. 63.

yanlışlıklar, bilançonun tümünün doğruluğundan şüphe yaratır ve ibrayı bütünüyle geçersiz kılar[150].

Görüldüğü üzere, ibranın konu yönünden kapsamının belirlenmesinde, genel kurulun bilgisi temel ölçüdür. Genel kurulun bu bilgiyi edinmede başvuracağı kaynakların başında da bilanço gelmektedir. Kar-zarar hesabı, yıllık faaliyet raporu, denetçi raporu, özel denetçi raporu ve sözlü açıklamalar, genel kurulun ibra kararının konu yönünden kapsamının belirlenmesinde başvuracağı diğer kaynaklar olarak sıralanabilir. Şimdi sırasıyla bu kaynaklar incelenecektir.

B. İbra Kararının Kapsamının Belirlenmesinde Esas Alınan Kaynaklar

1. Bilanço

Bilanço, TTK m. 74/I ve Vergi Usul Kanunu m.192/1' de yer verilen kanuni tanımına göre, " *envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifi ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş hulasasıdır.* "[151].

Bilanço, düzenlendiği tarih itibariyle işletmenin sahip olduğu varlıklarını ve bunların kaynaklarını (öz kaynak + yabancı kaynak) gruplandırılmış ve özet olarak türleri ve tutarlarıyla gösterir[152]. Ortaklığın ekonomik durumunu gösteren bir nevi tablo olması itibariyle genel kurulun ve ilgililerin, ortaklığın iktisadi ve mali durumu hakkında bilgi edinebilmelerini sağlayan ve ibranın kapsamının belirlenmesinde de rol oynayan en önemli kaynaktır[153].

---

[150]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 517.
[151]. VUK m. 192: " ….. Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder. Aktif tablosunda mevcutlar ile alacaklar (ve varsa zarar), pasif tablosunda borçlar gösterilir. Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder. Öz sermaye pasif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif ve pasif tablolarının toplamları denkleşir. İhtiyatlar ve kar ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin cüzileri sayılırlar. "
[152]. http://www.aofsitesi.com/genelmuhasebe2.htm; Ayrıca, bilanço konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **KARAYALÇIN**, Yaşar: Bilanço Hukuku, Kavramlar-İlkeler-Başlıca Sorunlar-Yeni Gelişmeler, Ankara 1979, s. 7 vd.
[153]. **AYTAÇ**, s. 87.

TTK' nın 380. maddesindeki " ..... *bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış birtakım hususlar ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalarıyla, müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdikiyle ibra edilmiş olmazlar.* " hükmü ile ibranın konu yönünden kapsamının belirlenmesinde bilanço bakımından esaslı bir düzenleme getirilmiştir.

Anılan maddeden anlaşılacağı üzere ve yukarıda da belirttiğimiz şekilde, bilançonun onaylanmasıyla ilgililerin ibra edilmiş sayılmaları için bilançonun bazı niteliklere sahip olması gereklidir. Buna göre, bilanço, kanun hükümlerine uygun olarak ve usulüne uygun bir biçimde düzenlenmeli, açık ve kolay anlaşılabilir olmalı, ortaklığın durumunu eksiksiz ve gerçek bir şekilde yansıtmalıdır. Nitekim TTK' nın 75/1. maddesinde de bilançonun tabi olması gereken ilkeler belirtilmiştir. Buna göre, ilgililerin, işletmenin iktisadi ve mali durumu hakkında mümkün olduğu kadar doğru bir fikir edinebilmeleri için, envanter ve bilançoların ticari esaslar gereğince, eksiksiz, açık ve kolay anlaşılır bir şekilde memleket parasına göre düzenlenmesi gerekir. Bu prensiplere aykırı nitelikte bulunan bilançonun tasdiki suretiyle geçerli bir zımni ibra kararı söz konusu olmayacağı gibi (TTK m. 308), genel kurulun bilançonun tasdikine ilişkin kararı da, mahkemeye başvurularak iptal ettirilebilir[154]. Ancak, anılan prensiplere aykırı nitelikteki her hata veya noksanlık değil, TTK m. 75/1 metninde de belirtildiği üzere işletmenin iktisadi ve mali durumunu amaca uygun olarak aksettirmeye engel teşkil eden nitelikteki hata ve noksanlıklar, bilançonun tasdikine ilişkin genel kurul kararının iptalini mümkün kılar[155].

İşletmenin iktisadi ve mali durumunu aksettirmeye engel olma amacı, çoğunlukla aldatma kasdı unsurunu da bünyesinde barındırır. İşte, aldatma kasdının olduğu durumlarda hileli veya yanlış bilançodan söz edilir. Bazı yazarlar, sadece aldatma kasdıyla düzenlenen bilançonun tasdikine ilişkin genel kurul kararlarının iptal kabiliyetine sahip olduğu görüşünü savunmuşlardır[156]. Bu görüşe göre, örneğin, bazı aktiflerin bilançoya geçirilmemesi veya yanlışlıkla iki defa geçirilmesi, gerçeğe

---

[154]. **DOĞANAY**, s. 844; **ARSLANLI**, s. 197.
[155]. **KALPSÜZ**, Turgut: " Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararının İptali " , Batider, C. X, 1979, s. 28.
[156]. **KALPSÜZ**, s. 37.

uygun olmayan bir bilanço niteliğinde olsa dahi, aldatma kasdı olmadığı sürece iptal edilebilir bir bilanço olarak kabul edilmeyecektir. Bu görüşe katılmaya olanak yoktur. Genel kurulun hatası ile hileye maruz kalması arasında sonuç bakımından bir fark yoktur. Her iki durumda da, bilançonun gerçeği yansıtmamasından dolayı ya olmayan bir kâr dağıtılacak ya da şirketin gerçekte elde ettiği kâr görünmediğinden pay sahipleri yeterince kâr payı alamayacaklardır. Bilanço gerçeği yansıtmıyorsa, genel kurulun iradesi sakatlanmış olacaktır. İptal nedenlerinden olan kanuna aykırılığa irade sakatlıkları da dâhildir.

2. Kar-Zarar Hesabı

İbranın konu yönünden kapsamını belirleyen bir diğer kaynak, kar-zarar hesabıdır.

Kar-zarar hesabının bilançoda olduğu gibi kanuni bir tanımı verilmemekle birlikte, ortaklığın belli bir zaman aralığı içinde, mesela üç ay veya bir yıl gibi bir zaman aralığı içinde elde ettiği gelirler ile yaptığı giderleri bir araya getiren bir hesap tablosu olarak tanımlanması mümkündür[157]. Kar-zarar hesabı sonunda, eğer gelirler giderlerden fazla ise ortaklık o dönemde kazanç yani kâr sağlamış olup, aksi halde yani giderlerinin gelirlerinden fazla olması halinde ise ortaklık o dönemde zarar etmiş demektir.

Kâr-zarar hesabının nasıl yapılacağı konusunda da TTK' da herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bu nedenle uygulamada tek tip değil farklı şekillerde düzenlenmiş kar-zarar hesaplarına rastlanmaktaydı. Ancak Maliye Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğleri ile getirilen tek düzen hesap planları, bu konuda yeknesaklığı sağlamıştır. Kar-zarar hesabının yeknesaklığı, pay sahiplerinin mali durumu izlemelerini ve gerek şirketin önceki dönemleriyle, gerek diğer şirketlerle kıyaslamalarını kolaylaştırır. Ayrıca, kâr zarar hesabının içerik itibariyle açık, kolay anlaşılır ve doğru olması gerekir. Bir başka deyişle, bilançoya hakim olan açık ve kolay anlaşılabilir olma, eksiksiz bir şekilde düzenlenme ve ortaklığın durumunu

[157]. http://www.malihaber.com/modules.php?name=News&file=article&sid=183.

gerçek bir şekilde yansıtma ilkeleri, kar-zarar hesabı bakımından da geçerli ilkelerdir. Çünkü kar-zarar hesabı, ibranın konu yönünden kapsamını belirleyen bir kaynak olması itibariyle, pay sahiplerine ortaklığın ekonomik gidişatı hakkında bilançodaki gibi özet bilgileri değil birtakım detayları sunmaktadır. Dolayısıyla, ortaklığın gerçek durumunun bilinmesi, önemli ve gereklidir.

Aytaç da, TTK' nın 380. maddesinin ikinci cümlesinde yer alan bilanço kelimesini geniş anlamda değerlendirerek kar-zarar hesabını da buraya dâhil etmiştir[158].

3. Yıllık Faaliyet Raporu

TTK' nın 327. maddesinde yer verilen ve yönetim kurulunun her iş yılı sonunda hazırladığı, ortaklığın ticari, mali ve iktisadi durumunu ve yapılan muamelelerin özetini gösteren yıllık faaliyet raporu, ibranın kapsamını belirleyen bir diğer kaynaktır[159].

Bilanço ve kar-zarar hesabından farklı olarak, yıllık faaliyet raporunda ortaklığın ekonomik durumu hakkındaki bilgiler rakamsal olarak değil fakat yazılı bilgi şeklinde açıklandığı içindir ki, yıllık faaliyet raporu da pay sahipleri açısından ortaklığın gerçek durumunu bilmede ve de ibranın kapsamını belirlemede başvurulan kaynaklardandır.

4. Denetçi Raporu ve Özel Denetçi Raporu

TTK m. 354' e göre, " M*urakıplar; her yılın sonunda şirketin hal ve durumuna, idare meclisinin tanzim ettiği bilançoya ve sair hesaplara ve dağıtılmasını teklif ettiği kazançlara müteallik idare meclisinin vereceği rapor ve sair evrak hakkındaki mütalaalarını havi olmak üzere umumi heyete bir rapor vermekle mükelleftir.* "

---

158. **AYTAÇ**, s. 92.
159. Ayrıntılı bilgi için bkz. **ÇAMOĞLU**, Ersin: " Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Raporu Hakkındaki Düşünceler ", İkt. Mal. 1971, C. XVII, S.12, s. 540 vd.

TTK m. 348 uyarınca da, denetçiler, bazı muayyen hususların tetkik ve teftişi için lüzumu halinde genel kurulca görevlendirildikleri takdirde, rapor hazırlamakla yükümlüdürler[160].

Dolayısıyla, denetçilerin 354. madde çerçevesinde hazırlayacakları denetçi raporu ve 348. madde uyarınca özellikle bilançonun gerçekliğinin araştırılması gereken hallerde hazırlayacakları özel denetçi raporu, yapılan iş, işlem ve faaliyetlerin denetimi neticesinde ortaya koyacağı sonuçlar bakımından ibranın kapsamının belirlenmesinde başvurulabilecek kaynaklardan olmaktadır.

Denetçi raporunun önemi ve değeri, genel kurulun bu rapor kendisine sunulmadan bilanço hakkında geçerli bir karar alamamasındandır[161]. Bu husus, TTK' nın 354. maddesinde de " ... *Böyle bir rapor alınmadan umumi heyet bilanço hakkında bir karar veremez.* .... " hükmü ile ifade olunmuştur. Bu durumda, genel kurulun denetçi raporu olmaksızın bilançoyu onaylaması halinde, bu karar geçersiz olacak ve dolayısıyla ibra gerçekleşmeyecektir.

İbra açısından sadece denetçilerin rapor vermesi değil aynı zamanda doğru rapor vermesi de önem taşır[162]. Aksi durumda, genel kurulun aldığı ibra kararı yukarıda bilanço hakkında belirttiğimiz gerekçelerle geçerli olmayacağı gibi, denetçilerin sorumluluğu da gündeme gelecektir.

5. Sözlü Açıklamalar

Bilanço, kar-zarar hesabı ve yıllık faaliyet raporunda yer alan hesap ve bilgilerin yeterince açık olmaması durumunda, sözlü açıklamalar sayesinde konunun açıklığa kavuşturulabilmesi mümkün olabilecektir. Bu nedenle, ibranın kapsamının belirlenmesinde başvurulabilecek diğer bir kaynak, sözlü açıklamalardır.

---

[160]. Ayrıntılı bilgi için bkz. **MOROĞLU**, Erdoğan: " Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi ", İÜHFM 1976, C. XIII, S. 1-4, (Özel Sayı, E. Hirsch' e Armağan), s. 341 vd.
[161]. **ŞENER,** Oruç Hami: Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2002, s. 137.
[162]. **ŞENER,** Uyg. Ort. Huk. , s. 137.

Sözlü açıklamalar, yönetim kurulunun bizzat gerek görmesi ile yapılabileceği gibi, pay sahibinin sorusu üzerine de yapılabilir[163].

IV. Süre Bakımından

Genel kurulca alınmış geçerli bir ibra kararı, kural olarak, son hesap dönemine ilişkindir, son hesap döneminin bütünü için verilir.

Buna göre, kural olarak ibra, hesap döneminden sonra fakat genel kurul toplantısından önce (örneğin, 2006 yılı hesapları için genel kurul 25 Mart 2007'de toplanmışsa, 01 Ocak ile 25 Mart 2007 tarihleri arasında) yapılan işlemleri kapsamaz[164]. Bu durumda, hesap döneminden sonra fakat genel kurul toplantısından önce yapılan iş, işlem ve faaliyetler dolayısıyla ibra, bir sonraki yıl genel kurulunda görüşülüp karara bağlanacaktır. Yine kural olarak, ibra kararı bir önceki hesap dönemine ait iş, işlem ve faaliyetleri de kapsamaz.

Ancak, bu, aksi öngörülemeyen bir kural olmayıp genel kurul, ibrayı geçmiş hesap dönemlerine kadar genişletebilir veya hesap döneminin belli bir bölümü ile de sınırlayabilir ya da ibraya hesap döneminden sonra fakat genel kurul toplantısından önceki süreyi dahil edebilir[165].

Buna karşılık, ibra kararı, geleceğe yönelik olmaz. Bu, anonim ortaklık tüzel kişiliğinin kişilik haklarının yasaya aykırı biçimde sınırlandırılması anlamına gelir (bkz. TMK m. 23, 48).

Sonuç olarak, ibra kararının süre yönünden kapsamının, genel kurulun bu konudaki değerlendirmesine bağlı olduğu söylenebilecektir.

---

[163]. **AYTAÇ**, s. 94.
[164]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 517.
[165]. **AYTAÇ**, s. 102.

§ 5. İBRA KARARININ TÜRLERİ

Genel kurulun ibraya ilişkin irade beyanını gerek açık (sarih) bir şekilde gerekse zımni bir şekilde ortaya koyması mümkündür. Buna göre, eğer genel kurul ibra konusundaki iradesini açık bir biçimde ve özellikle bilançonun onaylanmasından ayrı olarak ortaya koymuşsa, gündemde ayrı bir madde olarak ibraya yer verilmişse, açık ibradan; gündemde ayrı bir ibra maddesine yer vermeyip bilançonun onaylanması şeklinde ortaya koymuşsa zımni ibradan söz edilir.

I. Açık İbra Kararı

Açık ibra, bilançonun onaylanmasından bağımsız olarak ve genel kurul tarafından açıkça belirtilerek alınan bir ibra kararıdır[166].

Doktrinde Aytaç, açık ibra kararını kendi içinde genel ve özel ibra kararları olmak üzere bir ayrıma daha tabi tutmuştur[167]. Buna göre genel ibra kararları, hiçbir sınırlama yapılmadan alınan kararlar niteliğindedir. Özel ibra kararları ise yukarıda da belirttiğimiz üzere genel kurulun sahip olduğu ibranın kapsamını belirleme yetkisi çerçevesinde aldığı kararlardır.

II. Zımni İbra Kararı

Zımni ibra, bilançonun onaylanması ile kanun gereğince meydana gelen ibradır. Gerçekten, TTK m. 380' de, " *Bilançonun tasdıkine dair olan umumi heyet kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalarıyla, müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder.* " denilerek, bilançonun onaylanmasına kanunen ibra sonucu bağlanmıştır.

Zımni ibranın söz konusu olduğu hallerde, genel kurulun bilançonun onaylanması sırasında aynı zamanda ilgilileri ibra etme amacını da taşıması önemli değildir. Genel kurul, ilgilileri ibra etme niyetinde olmasa bile, bilançonun

166. **AYTAÇ**, s. 136 vd.
167. **AYTAÇ**, s. 136.

onaylanmasıyla birlikte artık ilgililer TTK m. 380' de yer alan hüküm doğrultusunda ibra edilmiş olurlar. Genel kurul, sadece bilançoyu onaylama niyetinde fakat ilgilileri ibra etmek niyetinde değilse, o zaman bu durumu belirterek farklı bir karar alması mümkündür. Kanun hükmünde de belirtildiği üzere, bilançonun onaylanması her durumda, ilgililerin ibrası sonucuna yol açmayıp bu durumun aksi öngörülebilmektedir, zira bilançonun onaylanması ile ibra ayrı hususlardır[168]. Bilançonun onaylanmasına rağmen ibranın verilmemesi veya bunun tam tersi de mümkündür[169].

[168]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 25/11/2004, E. 2004/2554, K. 2004/11495, (Kazancı): Anılan Yargıtay kararında aynen " …… davaya konu somut olayda genel kurulda yönetim kurulunun ibrası ile bilançonun tasdiki hususlarının ayrı ayrı oylamaya sunulduğu anlaşılmıştır. Bu durumda, bilançonun tasdikine ilişkin kararın …… yönetim kurulunun da ibrasını kapsadığı sonucuna varılamaz. Genel kurulda bu konular birbirinden ayrılarak ayrı ayrı oylandığından, verilen kararların da birbirinden ayrı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir…… " denilmiştir; Aynı yönde bkz. Y. 11. HD. , T. 24/06/1976, E. 1976/2890, K. 1976/3333, (Kazancı).
[169]. **AYTAÇ,** s. 139.

§ 6. İBRA TALEBİ

I. Genel Olarak

İbrayı talep kavramı, TTK' da düzenlenmemiş ise de doktrinde incelenmiş ve kabul görmüş bir müessesedir.

İbrayı talep, niteliği itibariyle bir hak olup kaynağını yasadan değil, yönetici ve denetçiler ile ortaklık arasındaki sözleşme ilişkisinde bulmaktadır[170]. Bu sözleşme ilişkisinin doğal bir sonucu olarak, taraflar, sözleşmeden doğacak tüm yükümlüklerini gereği gibi yerine getirmek durumundadırlar. Yönetici ve denetçiler, kendilerine düşen görevleri gereği gibi yerine getirmiş iseler, artık genel kurulun onlar hakkında bir ibra kararı vermesi gerekir.

İbra kararının alınması konusunda münhasır yetki, genel kurula ait olduğuna göre, genel kurulun tüm şartları oluşmasına rağmen ilgililer hakkında dilerse ibra kararı almama yetkisine de sahip olduğu düşünülebilir. Ancak, bu münhasır yetkinin bu şekilde sınırsız olduğu sonucuna varmak, yönetici ve denetçilerle ortaklık arasındaki sözleşmesel ilişkiye aykırı düşer. Bu nedenle, görevlerini gereği gibi yapmış olan ilgililerin ibra kararı verilmesini beklemekte hakları vardır.

İşte, genel kurulun, ilgililer tarafından tüm yükümlülükler gereği gibi yerine getirilmiş olmasına ve tüm şartlara uyulmuş olmasına rağmen gerek genel kurulca ibra kararının alınmasından sebepsiz yere kaçınılması gerekse ibranın reddedilmesi durumunda ve dolayısıyla ibra hakkında bir karar alınmamış olması durumunda ibra talebi kavramı karşımıza çıkacaktır[171].

---

[170]. Bu sözleşmenin türü konusunda, doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Fakat bu konuda genel olarak şirketle yönetim kurulu arasındaki ilişkinin vekâlet sözleşmesi hükümlerine dayalı olduğu kabul edilmektedir, http://www.ydk.gov.tr/sayi_3_4.htm.

[171]. **AYTAÇ**, s. 156.

En geniş anlamda ibra talebini, hem ibra hakkında bir karar alınmasını, bunun geciktirilmemesini isteme ve hem de kararın olumsuz olması yani ibranın reddi halinde dava edilebilmesini kapsayacak şekilde anlamak gerekir[172].

O halde ilgililer, şartlarını yerine getirdikleri takdirde ibra hakkında bir karar alınmasını, ibra edilmelerini istemek ve gerektiğinde dava etmek hakkına sahiptirler[173].

İlgililer böylesi bir hakka sahiptirler, çünkü öncelikle, burada korunması gerekli menfaatleri mevcuttur. Şöyle ki;

Genel kurulun alacağı ibra kararı, her şeyden önce ilgilileri sorumluluk davası ile karşı karşıya kalma tehlikesinden kurtaracaktır. Ayrıca, kişilik hakları konusunda da, ibra kararının alınmaması, ilgililere karşı önyargı, şüphe ve hoşnutsuzluk doğuracak olup bu da doğaldır ki ilgililerin kişilik ve meslek haklarını önemli ölçüde etkileyebilecek niteliktedir[174].

Alman Hukukunda, ibra edilmeme durumunda yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin korunmaya değer bir menfaatlerinin bulunmadığı gerekçesiyle ilgililerin ibra istemi ile dava açmaları kabul edilmemektedir[175].

II. İbra Talebinin Şartları

A. Kusursuz Yönetim ve Denetim

İlgililerin ibra talebinde bulunabilmeleri için aranan ilk şart, bu kişilerin kusursuz bir yönetim ve denetim gerçekleştirmiş olmalarıdır. Eğer ilgililer kusursuz

---

172. **AYTAÇ**, s. 153.
173. **AYTAÇ**, s. 153.
174. **AYTAÇ**, s. 154.
175. **BAUMBACH/ HUECK**, Aktiengesetz, 18. Auflage, München, & 120, Nr. 11; **ECKARDT** (GeBler/ Hefermehl/ Kropff) Aktiengesetz, München 1973, & 120, Nr. 40-42 ve RegEntw & 116 ile ilgili açıklama. Ayrıca **ÇAMOĞLU**, Ersin: Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu, İstanbul 1972, s. 214, dn. 90' da anılan yazarlar, (**TEKİNALP**, Ünal: " İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açıp Açamayacakları Sorunu " , İkt. Mal. , C. XXIII, S. 4, Temmuz 1976, s. 165, dn. 2' den naklen).

bir yönetim ve denetim gerçekleştirmiş, kendilerine düşen görevleri gereği gibi ve gerekli özeni göstererek yerine getirmişlerse, ibra talebinde bulunmak için gerekli olan ilk şartı yerine getirmişler demektir.

Peki, ilgililer hangi durumda gereken özeni göstermiş sayılacaklardır? Bilindiği gibi, TTK yönetim kurulu üyelerine özen borcu yüklemiş, 320. maddesinde de yöneticilerin gösterecekleri dikkat ve basiretin derecesi bakımından da BK' nın 528. maddesinin 2. fıkrası hükmünün uygulanacağını belirtmiştir. BK m. 528/2' de aynen, " *Şirket işlerini ücretle idare eden şerik, tıpkı bir vekil gibi mesul olur.* " denilerek, adi şirkette yöneticilerin gösterecekleri özenin derecesi bakımından, yöneticinin ücretli çalışıp çalışmamasına göre bir farklılık yaratılmıştır.

Buna göre, yönetim kurulu üyeleri tarafından gösterilmesi gereken özenin derecesi, üyenin ücretli çalışıp çalışmadığına göre farklı değerlendirilmelidir. Ücret alan bir yönetim kurulu üyesinin göstermesi gereken özenin belirlenmesinde, objektif kriterlerin dikkate alınması gerekmekte iken ücret almayan yönetim kurulu üyesinin kendi işlerinde gösterdiği özeni göstermesi yeterlidir (BK m. 528/I).

Buna karşılık, bazı yazarlar, TTK m. 320' nin, BK' nın 528. maddesinin sadece ikinci fıkrasına yollamada bulunduğunu göz önüne alarak, yönetim kurulu üyelerinin özen derecesinin her halükarda objektif kriterlere göre belirlenmesi gerektiği kanısındadırlar[176]. Bu durumda özen ölçüsü, yönetim kurulu ücret alsın veya almasın vekilin özen borcuna ilişkin BK 390/I. maddesine tâbi olacaktır. BK m. 390/I ise bu konuda işçinin özen borcuna ilişkin BK m. 321' e atıfta bulunmaktadır. BK m. 321/III' e göre, " *İşçiye terettüp eden ihtimamın derecesi, akde göre tâyin olunur ve işçinin o iş için muktazi olup iş sahibinin malumu olan veya olması icabeden malumatı derecesi ve mesleki vukufu kezalik istidat ve evsafı gözetebilir.* "

[176]. Örneğin, doktrinde Aytaç, yönetim kurulu üyesinin ücretsiz çalışması durumunda da ilgili üyenin gereken özeni gösterip göstermediği, kusurlu hareket edip etmediğinin tespiti bakımından objektif kriterlerin dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüş ve fakat her olayın özelliğine göre sübjektif unsurların da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir, **AYTAÇ**, s. 159.

Görüldüğü gibi, özen derecesi kural olarak objektif ise de, yönetim kurulu üyesinin ortaklık tarafından bilinen nitelik ve vasıfları da göz önünde bulundurulacaktır. Örneğin, bir maden ocağı işleten ortaklığa yönetim kurulu üyesi olarak seçilen kişi, maden mühendisliği dalında profesör ise ve bu durum ortaklıkça biliniyorsa, özen ölçüsünün belirlenmesinde bu husus da dikkate alınacaktır. Bunun dışında, yönetim kurulu üyeleri, objektif kriterler gereği dikkatli ve basiretli bir yöneticinin aynı şartlar altında seçeceği şekle uygun hareket etmelidirler[177].

Her ne kadar TTK' da denetçilerin özen borcunu düzenleyen bir hüküm yoksa da, yukarıda yönetim kurulu üyeleri bakımından yaptığımız açıklamalar, denetçiler bakımından da geçerli olmalıdır. Nitekim, denetçilerle ortaklık arasında da yönetim kurulu üyelerinde olduğu gibi bir sözleşme ilişkisinin bulunduğu kabul edilmekte ve bu sözleşme ilişkisinin sonucu olarak da denetçilere kendilerine düşen görevleri gereği gibi ve gerekli özeni göstererek yerine getirmeleri borcu yüklenmektedir[178].

Kanımca, genel kurulun ibra hakkında dilediği gibi karar alma konusundaki münhasır yetkisini sınırlayan bir diğer durum da, dürüstlük kurallarıdır[179]. Buna göre, genel kurul, dürüstlük kurallarına aykırı olarak ibra kararı vermekten kaçınamayacaktır. Örneğin, yönetim kurulu üyelerinin esasen borçlarını ödeyemeyecek durumda olmaları, bu nedenle dava açılmasının ortaklığın menfaatleri bakımından sakıncalı bulunması ya da zarar söz konusu olmakla beraber yönetim kurulu üyelerinin yapmış oldukları faydalı hizmetlerin de göz önünde tutulması gereken hallerde durum böyledir. Bu gibi hallerde, kusur ve zarara rağmen genel kurul, yönetim kurulu üyelerini ibra edebilir[180]. Aynı nedenle, yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler de ibralarını talep edebilir. O halde, ortaklığa çok önemli yararlar sağlamış yöneticilerin bazı hususlardaki kusurlu yönetimleri, ibra talebinde bulunmaya engel sayılmamalıdır.

---

[177]. **AYTAÇ**, s. 159.
[178]. **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 325; **AYTAÇ**, s. 160.
[179]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 07/02/1984, E. 1984/252, K. 1984/594, (Kazancı): Şirket yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerinin görevlerini layıkı ile yapmış olmalarına rağmen şirket genel kurulunca hiç bir haklı nedene dayanmaksızın ibra edilmemeleri veya ibra konusunda bir karar vermekten kaçınılmasının objektif iyiniyet kurallarına aykırı bir davranış niteliğinde olduğu belirtilmiştir.
[180]. **ATAN**, s. 62.

B. Hesapların Usulüne Uygun Olması

İbrayı talep edebilmenin ikinci şartı, genel kurula sunulan hesapların bu anlamda bilanço, kar-zarar hesabı, yıllık faaliyet raporu, denetçi raporu, özel denetçi raporu ve sair sözlü açıklamaların, kanuni hükümlere uyularak ve usulüne uygun bir biçimde düzenlenmesidir.

§ 7. İBRANIN REDDİ

I. Genel Olarak

İbra kararı alıp almamak konusunda münhasır yetki, genel kurula ait olduğundan, dilerse genel kurul sebep göstererek veya herhangi bir sebep göstermeyerek ibranın reddi yönünde bir karar da alabilecektir. Ancak, yukarıda da belirttiğimiz gibi, genel kurulun bu yetkisini sınırsız ve keyfi bir biçimde kullanması düşünülemez. Genel kurul, bu yetkisini kullanırken çok dikkatli davranmalı ve dürüstlük (objektif iyi niyet) kurallarını gözetmelidir. Bu anlamda, örneğin, genel kurulun, bir yandan bilanço ve hesapları kabul edip diğer yandan keyfi olarak ibrayı reddetmesi, dürüstlük kurallarıyla bağdaşmayacaktır[181]. Tam tersi bir durum, yani ibra kararının verilmesine rağmen hesapların onaylanmaması da mümkün değildir.

Dürüstlük kurallarına aykırı bir biçimde ve keyfi olarak ibranın reddine karar verilen bu gibi durumlarda, aşağıda da inceleyeceğimiz üzere, ibrası reddedilenler, iptal davası ve/veya ibra davası açarak ibranın reddi kararını hükümden düşürme imkanına sahip olacaklardır.

Diğer taraftan, genel kurulun haklı sebep gösterme zorunluluğu olmamakla beraber, ibranın reddini sağlam gerekçelere dayandırması durumunda yahut genel kurulun söz konusu yetkisini dürüstlük kurallarına uygun biçimde kullanması durumunda, ibranın reddine ilişkin alınan karar, haklı ve yerinde bir karar olacaktır. İbranın reddi kararına karşı iptal ve/veya ibra davası açılsa dahi, böyle bir dava reddedilme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. O halde de, artık ortaklığın sorumluluk davası açması gündeme gelecek ve ortaklık uğradığı zararı ilgililerden tazmin edebilecektir.

---

[181]. Örneğin, genel kurul, ortaklığın dış ilişkilerinde herhangi bir aksaklığın ortaya çıkmaması veya ticari akıcılığın sağlanması, yıllık hesaplara bir itiraz olmadığı ve kabul edildiği halde bu hesaplardan ilgililerin zimmetine para geçirmiş oldukları anlaşılmışsa vb. hallerde: **AYTAÇ**, s.162.

II. İbranın Reddinin Sonuçları

A. Ortaklık Bakımından

1. Azil Nedeni

Yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin ve müdürlerin ibrasının reddedilmesi, onların görevlerinden azline sebebiyet verebilecek bir durumdur.

TTK, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve müdürlerin azlini ayrı ayrı maddelerde düzenlemiştir.

TTK' nın 316. maddesi, yönetim kurulu üyelerinin azline ilişkin olup anılan maddede yönetim kurulu üyelerinin ana sözleşme ile tayin edilmiş olsalar bile genel kurul kararıyla azlolunabilecekleri hükme bağlanmıştır.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, yönetim kurulu üyelerinin azli için herhangi bir sebep gösterme zorunluluğu bulunmamaktadır. O halde, ibranın reddinin de, azil için haklı sebep teşkil edip etmediği tartışmalarına girmeden, yönetim kurulu üyesinin azline yol açabileceği söylenebilecektir.

Bu durumda genel kurul, dilerse ibranın reddi sebebiyle yönetim kurulu üyesinin azline dilerse de ibranın reddine rağmen yönetim kurulu üyesinin görevde kalmasına karar verebilecektir.

İbranın reddi nedeniyle azlolunan yönetim kurulu üyesinin tazminat isteme hakkı, TTK m. 316 uyarınca mevcut değildir. Ancak bu hüküm, doktrinde eleştirilere maruz kalmış ve bazı yazarlarca yönetim kurulu üyesine bu durumda tazminat hakkının tanınmamasının genel hükümlere aykırı olduğu savunulmuştur[182].

[182]. **ARSLANLI**, s. 203; **ANSAY**, A. Ş. Huk. Dersleri, s. 99; **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 312; karşl. **SUNGURBEY**, Nedensiz Azil Yüzünden Tazminat (Ücret), s. 182 vd. ; **TANDOĞAN**, Borçlar Hukuku, C. 2, s. 410, (**AYTAÇ**, s. 166, dn. 43' den naklen).

İbraları reddedilen denetçilerin de yönetim kurulu üyelerinde olduğu gibi, genel kurul tarafından TTK m. 350 hükmü çerçevesinde azlolunabilecekleri kabul edilmektedir. Tabi ki, genel kurul, dilerse ibranın reddine rağmen denetçinin görevde kalmasına da karar verebilir.

Yine, ibranın reddi nedeniyle azlolunan denetçinin de TTK m. 350 uyarınca tazminat isteme hakkı mevcut değildir.

Müdürlerin azline gelince; müdürlerin de TTK' nın 343. maddesi uyarınca azli her zaman mümkündür. Ancak, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerden farklı olarak müdürlerin azlinde yetki, genel kurula değil, yönetim kuruluna bırakılmıştır.

İbranın reddi nedeniyle müdürlerin azlinde, bu kişilerin pay sahibi olup olmaması, tazminat hakkının varlığını etkilemektedir. TTK m. 344' de pay sahipleri arasından seçilen müdürün sebepsiz yere azlolunduğu iddiasıyla tazminat isteyemeyeceği hüküm atına alınmıştır. Pay sahipleri arasından seçilmeyen müdür ise ibranın reddinin ve görevden azlin keyfi olması ve haklı nedenlere dayanmaması halinde tazminat isteme hakkına sahip olacaktır[183].

2. Sorumluluk Davası Açma İmkanı

İbranın reddi ile birlikte, ortaklığın ilgililer aleyhine sorumluluk davası açması gündeme gelecektir. Zira ibra, ilgilileri sorumluluktan kurtaran bir müessese olarak kabul edildiğinden, ibranın reddi halinde sorumluluk devam edecek ve dolayısıyla ortaklık, zararlarını karşılamak üzere sorumluluk davası açma yoluna gidebilecektir.

Eğer sorumluluk davası açılması isteniyorsa bu konuda TTK m. 341 çerçevesinde ya genel kurulun ayrı bir karar alması ya da azınlığın dava açılmasını talep etmesi gerekecektir.

[183]. **AYTAÇ**, s. 167.

Belirtmek gerekir ki genel kurul, tüm şartları yerine getirerek kusursuz bir şekilde hareket etmiş olan yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler hakkında ibra kararı almamış ve bu kişiler aleyhine sorumluluk davası açma yoluna gitmişse, böyle bir dava, bu kişilere atfedilecek bir kusur ve zarar olmadığından reddedilmeye mahkumdur. Ancak yine de ilgililer, zamanaşımı süresi boyunca haksız da olsa bu şekilde bir dava ile karşı karşıya kalma tehlikesi altındadırlar[184].

Genel kurulun, ibranın reddine rağmen sorumluluk davası açma yoluna gitmemesi de mümkündür. Sorumluluk davası açılmaması durumunda, yönetim kurulu üyeleri hakkında hukuki bir sonuç doğmuş olmaz[185].

B. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Denetçiler Bakımından

1. Kişiliğe Tecavüzün Düzeltilmesini Talep Hakkı

İbrası reddedilen bir kimse, genelde iptal veya ibra davası açma yoluna gitmektedir. Ancak bazı durumlarda, ibranın reddi kişiliğe tecavüz boyutuna ulaşabilmekte ve kişinin manevi değerlerini zedelemektedir. İbranın reddi kararının ağır ve suçlayıcı bir dille ifade edilmesi örneğinde olduğu gibi[186].

İşte bu gibi durumlarda, ibrası reddedilen kimsenin, BK m. 49 gereğince manevi tazminat talep etme hakkına da sahip olduğunu kabul etmek gerekir.

2. İptal ve İbra Davası Açma İmkanı

İbranın reddine ilişkin karar da, bir genel kurul kararı niteliğinde olduğundan yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin, bu kararın, kanuna, ana sözleşmeye ve dürüstlük kurallarına aykırılığı iddiasıyla, TTK m. 381, b. 3 çerçevesinde iptali için dava açmaları mümkündür.

---

184. **ATAN**, s. 62.
185. **ATAN**, s. 62.
186. **AYTAÇ**, s. 169.

Anılan maddeye göre, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerden her biri, şartlarını yerine getirdiği takdirde, ibranın reddine ilişkin genel kurul kararının iptalini, süresi içinde mahkeme önünde talep edebilecektir.

Bu şekilde açılacak bir iptal davasının sonucunda, şartları oluştuğu takdirde, ibranın reddine ilişkin genel kurul kararı iptal edilerek ortadan kaldırılmış olacaktır.

Mahkemenin bu konuda verdiği karar, aynı zamanda ibra edilmeyen kimselerin ibra edilmiş sayılmaları sonucuna da yol açmaz. Mahkeme, iptal davasının sonucunda sadece dava konusu yapılan genel kurul kararının iptali yönünde bir karar verir. Fakat, genel kurulun yerine hareket ederek ibra yönünde herhangi bir karar alamaz. Diğer taraftan, mahkemenin iptal kararı vermesinden sonra ve bu karara rağmen, genel kurul, yine ibrayı reddederse iptal davası açmanın da bir anlamı kalmaz[187]. Bu nedenlerle, ilgililerin, ibra kararının doğurduğu sonuçları elde etmek istiyorlarsa iptal davasından sonra veya iptal davasıyla birlikte ibra davası da açmaları menfaatlerine daha uygun düşecektir. Usul ekonomisi ilkesi (HUMK m. 77) açısından bakıldığında da, ibranın reddi halinde ibra davası açmak, ilgililerin menfaatinedir. Önce genel kurul kararının iptali, ardından ibra davası açmak, bir külfet olacaktır.

3. İstifa veya Sözleşmeden Dönme

Yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve müdürlerin ibralarının reddi halinde, bu kişilere ortaklıkla aralarındaki ilişkinin vekalet sözleşmesi veya hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmesine bağlı olarak istifa veya sözleşmeyi fesih hakkı tanınmıştır.

Yönetim kurulu üyesi ve denetçi ile ortaklık arasındaki ilişki, kural olarak vekâlet sözleşmesi niteliğindedir. Bu durumda, BK m. 396 hükmüne dayanarak, bu kimselerin haklı bir nedene dayanma şartı aranmaksızın her zaman istifa edebileceklerini söylemek mümkündür. Dolayısıyla, ibranın reddi halinde de bu kimseler, istifa haklarını kullanabileceklerdir.

---

[187]. **AYTAÇ**, s. 174.

İbranın reddi haksız ise kendilerinden uygun olmayan zamanda istifa ettikleri gerekçesiyle tazminat istenemez. Tersi durumda yani ibranın reddi haklı ise, ortaklık, uygun olmayan zamanda istifa nedeniyle tazminat isteyebilir (BK m. 396/II).

Taraflar arasındaki ilişkinin hizmet sözleşmesi niteliğinde olduğu hallerde ise -ki özellikle müdürler bakımından durum böyledir- bu kimselerin haksız yere ve keyfi bir biçimde ibranın reddi sebebine dayanarak tek taraflı irade beyanı ile sözleşmeyi (haklı nedenle) feshetme yetkilerinin olduğunu kabul etmek gerekecektir.

§ 8. İBRA DAVASI

I. Genel Olarak

İbra davası, doktrinde ibra talebinin bir teminatı olarak görülmüştür. Nitekim, dava hakkı ile teminata bağlanmayan bir ibra talebinin hukuki değerinden bahsedilemeyeceği açıktır[188].

İbra talebinde olduğu gibi ibra davası da, hem ibranın geciktirilmesi ve ibra hakkında bir karar alınmaması hallerinde hem de kararın olumsuz olması yani ibranın reddi halinde açılabilecektir[189].

Bu haller, ibra davasının açılma zamanında bir farklılık yaratmaktadır. Şöyle ki;

Gerekli şartlar oluşmasına rağmen genel kurulca ibra kararı alınmıyorsa veya ibra kararının alınması gereksiz yere uzatılıyorsa, bu durumda ibra davası, ilgili hesap döneminin sona ermesinden ve genel kurula hesapların sunulmasından sonra (her yıl olağan genel kurul toplantısı için öngörülen yeni hesap döneminin ilk üç ayı) açılabilir. İbranın reddedilmesi durumunda ise ibra davası, sorumluluk davası açılmasına ilişkin genel kurul kararından sonra açılmalıdır[190]. Yargıtay da bir kararında, " ……*yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemelerine ilişkin bir genel kurul kararının iptalini, haklarında sorumluluk davası açılması yolunda alınmış genel kurul kararı bulunmadan önceki bir aşamada dava edebilmeleri mümkün değildir. Zira, yönetim kurulu üyeleri sorumlu olmadıkları iddiasına dayanmaktadırlar, bu husus genel kurul kararlarının iptali davasında değil, şirketin açacağı sorumluluk davası veya bu yola uzun bir zaman zarfında gidilmediği takdirde daha sonra ibra edilmeyenlerin açacağı hükmen ibra davasında karara*

[188]. **AYTAÇ**, s. 173.
[189]. **AYTAÇ**, s.174.
[190]. **AYTAÇ**, s. 157.

bağlanmalıdır..... " diyerek ibranın reddine ilişkin genel kurul kararından sonra ibra davasının açılması gerektiğini vurgulamıştır[191].

İbra talebine bağlı olarak ibra davasının şartları da ibra talebi ile aynıdır. Yani, ibra davasının açılabilmesi için de kusursuz bir yönetim ve denetimin gerçekleştirilmesi ve hesapların usulüne uygun olması gerekmektedir.

II. İbra Davasının Hukuki Niteliği

İbra davasının hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bu konuda ileri sürülen görüşlerden biri, ibra davasının hukuki niteliğini eda davası olarak nitelendirmektedir. Bu görüşü savunanlara göre, ibra talebini sonuçlandırmak üzere açılacak ibra davası, bir eda davası niteliğinde olup mahkemeden, ortaklığın ibra beyanı yerine geçecek bir karar vermesini veya ortaklığın ibra beyanında bulunmaya mahkum edilmesini istemeye yöneliktir[192]. İsviçre hukukunda da ağırlıklı görüş, ibra davasının eda davası niteliğinde olduğudur[193]. Bu görüşe gerekçe olarak, ibra talebinin kaynağının sözleşme olduğu ve ibra talebiyle sözleşmenin yerine getirilmesinin istendiği hususu gösterilmiştir[194]. İbra davasının hukuki niteliğinin eda davası olduğu kabul edildiğinde, mahkemece davanın kabulü halinde verilecek karar ile ilgililer genel kurulca bu yönde bir karar alınmışçasına ibra edilmiş olacaktır[195].

Diğer görüş ise ibra davasının menfi tespit davası niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir[196]. Buna göre, ibra davası ile ilgililer, belli bir hesap dönemi içinde

---

[191]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 04/10/2004, E. 2004/24, K. 2004/9213, (Kazancı).

[192]. **PİCENONİ**, s. 235; **STEİGER (ÇAĞA),** s. 321 ve **STEİGER**, Der Entlastungsbeschluss der Generalversammlung, s. 9; **SİEGERT**, s. 118; karşl. **HİRŞ**, Ticaret Hukuku, Nr. 334, s. 320. **ARSLANLI**, " Umumi heyet ibradan imtina ederse, idare meclisi azaları dava yoluyla ibra isteyebilirler. " ifadesini kullanarak, bu görüşe meyleder görünmektedir. (s. 201 ve ayrıca bkz. s. 89.), (**AYTAÇ**, s. 175, dn. 73' den naklen).

[193]. Bkz. **STEIGER**, İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku, tç. T. Çağa, İstanbul 1968, s. 321, (**TEKİNALP**, s. 165, dn. 5' den naklen).

[194]. **AYTAÇ**, s. 175.

[195]. **İPEKÇİ**, Nizam: Ticaret Şirketleri Tatbikatı TTK Şerhi, Ord. Prof. Reşit Belgesay Hatıra Sayısı İÜHFM, C. XXXVI, Sayı. 1-4, Ankara 1998, s.1238.

[196]. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 543; **MEİER-WEHRLİ**, s. 131; **BÜRGİ**, Art. 698, Nr. 88, s. 472; **KAESLİN**, s. 62/63; **BARBEY**, s. 172; **BİGGEL**, s. 74; karşl. **HİRSCH**, A. , s. 213, Nr. 257; Alman Hukukunda Limited Ortaklıklar için aynı yolda, **SCHMİDT**, s. 440, (**AYTAÇ**, s. 176, dn. 75' den naklen).

kendilerinden beklenen özenle hareket ettiklerini ve kusursuz bir yönetim ve denetim gerçekleştirdiklerini, hesapların usulüne uygun olduğunu dolayısıyla ibradan kaçınılmasını gerektiren bir sebep bulunmadığını savunarak, ortaklığın kendilerine karşı bir alacak hakkının bulunmadığının tespitini isterler[197].

Kanımca, ibra davası, menfi tespit davası niteliğindedir. Çünkü, ibra davasının eda davası olarak kabul edilmesi halinde, mahkemenin davanın kabulüne ilişkin verdiği karar, ibra kararı yerine geçecektir. Bir başka deyişle, ibra kararını genel kurul yerine mahkeme almış olacaktır. Bu durum ise genel kurulun ibra kararını almaya münhasıran yetkili olduğunu düzenleyen TTK' nın 310. , 369. ve 380. maddelerine aykırılık teşkil eder. Mahkemenin davanın kabulü ile tespit niteliğinde bir hüküm vererek genel kurulu bu hüküm doğrultusunda ibra kararını almaya teşvik etmesi daha doğrudur. Ayrıca, zaten genel kurul, ibra kararının alınması konusunda tamamen keyfi olarak hareket etmeyip dürüstlük kurallarıyla sınırlanmış durumdadır. Diğer taraftan ibra, ortaklığın ilgililere karşı tazminat talep etme hakkından vazgeçme anlamını taşıdığı için böylesi bir anlamı, genel kurulun iradesi yerine mahkemenin vereceği kararla açıklamak, ibranın amacı ve haiz olduğu önemi ile de bağdaşmaz.

---

[196]. **AYTAÇ**, s. 176.
[197]. **AYTAÇ**, s. 176.

Üçüncü Bölüm
İBRA KARARININ ŞARTLARI, İBRANIN SAKATLIĞI VE GERİ ALINMASI, İBRA KARARININ ETKİ VE SONUÇLARI

§ 9. İBRA KARARININ ŞARTLARI

I. Kuruluş Dönemi

A. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunumuz, ibrayı genel olarak düzenleyen 380. madde hükmünün yanı sıra, 310. maddesinde de ibraya, istisnai bir düzenleme niteliğinde yer vermiştir. TTK' nın 310. maddesinde " ibra " başlığı altında yer alan bu düzenleme, anonim ortaklığın kuruluş dönemine ilişkin bir düzenleme olup kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin kuruluştan doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılmasını hüküm altına almıştır.

TTK m. 310' da aynen, " *Kurucuların, idare meclisi azalarının ve murakıpların yukarıki maddeler gereğince tabi oldukları mesuliyetler, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle iskat edilemez. Bu müddetin geçmesinden sonra sulh ve ibra ancak umumi heyetin tasdikiyle tamam olur. Bununla beraber esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın tasdikına muhalif iseler, sulh ve ibra umumi heyetçe tasdik olunamaz.* " denilmektedir.

- TTK' nın 310 maddesi, sadece kuruluş dönemine özgü bir madde olup kuruluştan sonraki aşamalarda uygulanma olanağı yoktur[198]. Bu hususa Yargıtay kararlarında da yer verilmiştir[199].

---

[198]. Bkz. yukarıda s. 45, dn. 124.

[199]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 03/11/1983, E. 83/3523, K. 4748, (Kazancı): Anılan Yargıtay kararında, anonim şirketin kuruluşundan doğan sorumluluk ile şirketin kurulmasından sonraki dönemdeki yönetim ve sorumluluk hükümlerinin birbirinden farklı olduğu, kuruluşa ilişkin olarak kurucuların, ilk yönetim kurulunun ve ilk denetçilerin kuruluştan doğan sorumluluk ve ibralarını düzenleyen 310.

- Hükmün amacı, ortaklığın kuruluş işlemlerinden dolayı ortaklık alacaklıları ile münferit pay sahiplerine karşı sorumlu olan kurucu, yönetim kurulu üyesi ile denetçilerin kuruluş işlemi bittikten hemen sonra, sulh ve ibra ile sorumluluktan bir an önce kurtulmalarına engel olmaktır[200].

- Anılan hükme göre, kurucular hakkında alınacak ibra kararı, bu kişilerin TTK' nın 305-309. maddeleri uyarınca tabi oldukları sorumluluklara ilişkindir[201].

- Bu hüküm ile, ilgililerin kuruluştan doğan sorumluluklarının sona ermesi bakımından sulh ve ibra olmak üzere iki sona erme hali düzenlenmiştir. Bu kavramlara yukarıda yer verildiği için burada herhangi bir açıklama yapmayacağız.

Ancak, belirtmek gerekir ki, maddede hem sulh hem de ibraya yer verilmişken, madde başlığının sadece ibra olarak düzenlenmesi, eleştirilebilecek bir noktadır. Bu kavram karmaşasının, madde metninde yer alan " sulh ve ibra " ibaresinin " sulh veya ibra " olarak düzeltilmesi ya da madde başlığının sadece " ibra " değil " sulh ve ibra " olarak değiştirilmesi ile giderilmesi mümkündür. Ancak, yukarıda TTK tasarısında ibranın düzenlenmesi konusunda incelediğimiz üzere, söz konusu kavram karmaşasını giderici herhangi bir değişiklik yapılmamış ve TTK' nın 310. maddesi eski şekliyle tasarıda yer almıştır.

Diğer taraftan, madde metninde sulh ve ibra olarak sadece iki sona erme haline yer verilmişse de, doktrinde bu maddenin sulh ve ibranın yanı sıra kabul, feragat ve tahkimi de kapsadığı ve bu yollarla dahi sorumluluğun kaldırılamaması gerektiği kabul edilmiştir[202]. Ayrıca burada sorumluluğu sona erdiren hallerden bir diğeri olan kusursuzluğun ispatı da, sorumluluğu ortadan kaldıran nedenlerden biridir[203].

---

madde hükmünün genel yönetim aşamasında uygulanmasının mümkün olmadığı hüküm altında alınmıştır.

[200]. **DOĞANAY**, s. 687.

[201]. Kurucuların, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin kuruluştan doğan sorumlulukları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ANSAY**, A. Ş. Huk. Dersleri, s. 86-88; **TEKİL**, s. 136 vd.

[202]. **DOMANİÇ**, Kuruluştan Doğan Mesuliyet, s. 96.

[203]. Karşl. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 295-296.

- Bu madde, kişi bakımından kurucuları, ilk yönetim kurulu üyelerini ve denetçileri kapsar.

Kurucuların kimler olduğu, TTK m. 278' de düzenlenmiştir. TTK m. 278/1' e göre, ana sözleşmeyi düzenleyen ve imzalayanlar ve sermaye olarak ana sözleşmede gösterilen parayı veyahut paradan başka bir şeyi koymayı taahhüt eden pay sahipleri, kurucudurlar. Diğer taraftan, kuruculardan birinin ana sözleşmeyi düzenleme ve imzalama ve sermaye taahhüdünde bulunma işlerinden birini üçüncü bir şahıs hesabına yapması durumunda hesabına hareket edilen bu üçüncü kişi de, kurucu sayılır. TTK m. 278/2 uyarınca, tedrici kuruluşta, ana sözleşmeyi düzenleyen ve imzalamaksızın paradan başka bir şeyi sermaye olarak koyan pay sahiplerinin de kurucu sıfatını haiz oldukları belirtilmişse de, Sermaye Piyasası Kanunu' nun 7/3 maddesi uyarınca tedrici kuruluşta halka arz sırasında paradan başka sermaye koymak mümkün olmadığından bu hükmün uygulanma olanağı kalmamıştır.

Madde kapsamına giren diğer kişiler, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerdir. Her ne kadar madde metninde belirtilmese de burada yer verilen " yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler " ibaresi ile " ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler " ifade edilmek istenmiştir. Nitekim, TTK m. 308 ile yapılan bağlantı da bizi bu sonuca götürür[204]. Bu nedenle, madde metnine " ilk " kelimesinin eklenmesi daha yerinde bir ifade tarzı olurdu.

- TTK m. 310 çerçevesinde, kurucuların, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin, kuruluştan doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılabilmesi için birtakım şartların bulunması gerekmektedir. Bu şartların neler olduğu aşağıda başlıklar halinde incelenmiştir.

B. Süre Şartı

Süre şartı, anonim ortaklıkta kurucuların, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin kuruluştan doğan sorumluluklarının, ibra (gerek açık gerekse zımni ibra) ve sulh yolu ile ortadan kaldırılabilmesi için gereken ilk ve de en önemli şarttır.

[204]. **DOMANİÇ**, Kuruluştan Doğan Mesuliyet, s. 98.

TTK m. 310' da da belirtildiği üzere, kurucuların, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin TTK m. 305-309 hükümleri uyarınca tabi oldukları sorumluluklarının ortadan kaldırılabilmesi için ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yılın geçmesi gerekmektedir. Aksi halde, bu sorumluluğun, kısmen dahi olsa sulh ve ibra suretiyle ortadan kaldırılması mümkün olmayacaktır[205].

Kanunda belirtilen dört yıllık süre, ortaklığın tüzel kişiliğini kazandığı tescil tarihinden itibaren başlar.

Kuruluş dönemi bakımından bu şekilde dört yıllık bir sürenin öngörülmesinin nedeni, kurucuların genellikle kuruluş sırasında ortaklığa hakim bulunmaları, ilk yönetici ve denetçilerin seçiminde söz sahibi olmaları, kurucuların, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin, kuruluş aşamasında etkinliklerinin fazla olması, bazı yolsuzlukların örtbas edilebilmesi ihtimali ve bunlara rağmen ilgililerin hemen ibra ile sorumluluktan kurtularak diğer pay sahiplerinin ve ortaklık alacaklılarının menfaatlerini zarara uğratmamaları olarak sıralanabilir[206].

İşte bu nedenlerle, anonim ortaklıklarda, ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıllık süre boyunca ibra yolu ile sorumluluğun ortadan kaldırılması yasağı mevcuttur.

Bu yasağa aykırı bir şekilde yani dört yıllık süre dolmadan önce ibra gerçekleşirse, alınan bu ibra kararı, kısmen ibra söz konusu olsa dahi hiçbir şekilde geçerli olmayacak ve yine bu karar, ortaklığı hiçbir şekilde bağlamayacaktır[207]. Dolayısıyla, açılacak bir sorumluluk davasında davalılar, dört yıllık süre geçmeden önce yapılan ibraya da istinat edemeyeceklerdir[208]. Gerçekten, TTK' nın konu ile ilgili 310. maddesindeki düzenleme, emredici nitelik taşımaktadır. Bu durumda, alınan ibra kararı, emredici hükümlere aykırılık nedeniyle mutlak butlanla geçersiz

---

[205]. **ERİŞ**, s. 1766.
[206]. **ATAN**, s. 67; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 401; **ŞENER**, Oruç Hami: Anonim Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Kuruluştan Doğan Sorumluluğun Sulh veya İbra Yoluyla Sona Erdirilmesine Engel Olabilme Hakkı, Yar. D. 1991/1-2, s. 92.
[207]. **AYTAÇ**, s. 106; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s.403.
[208]. **ATAN**, s. 68.

olacaktır. Buradaki geçersizliğin niteliği doktrinde tartışmalı olup, bazı yazarlar, geçersizliğin nispi butlan niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir[209]. Bu konudaki görüş farklılığı, dört yıllık sürenin geçmesinden sonra icazet verilerek yapılan işleme geçerlilik kazandırılabilip kazandırılamayacağı sorusuna verilecek cevabı da değiştirmektedir. Geçersizliği nisbi butlan derecesinde kabul etmemiz halinde, dört yıllık sürenin geçmesinden sonra icazet vererek işlemi geçerli kılmak mümkün olacaktır. Ancak, işlemin mutlak butlanla geçersiz olduğunu kabul edersek icazet vererek yapılan işlemi geçerli kılmak mümkün olmayacaktır[210].

Kanımca, TTK m. 310' daki düzenleme emredici nitelikte olduğundan ve sadece ortaklığın ve pay sahiplerinin değil alacaklıların çıkarlarını korumaya da hizmet ettiğinden, bu düzenlemeye aykırı bir şekilde dört yıllık süreyi beklemeden alınan ibra kararı, emredici hükümlere aykırılık nedeniyle mutlak butlanla sakat bir karar olacaktır. Dolayısıyla, dört yıllık süre geçtikten sonra, icazet vererek mutlak butlanla sakatlanmış bir ibra kararına geçerlilik kazandırmak artık mümkün değildir.

Kanunun emredici hükmüne uygun olarak ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıllık sürenin geçmesinden sonra yapılan ibra ise geçerli bir ibra olup böyle bir ibra, diğer şartların da gerçekleşmesi halinde, ilgililerin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırır. Ancak, cezadan vazgeçmek mümkün olmadığından, ilgililerin cezai sorumluluğu, ibra kararından etkilenmez ve varlığını devam ettirir[211].

Kanunda belirtilen dört yıllık dönem içinde ibra yolu ile sorumluluğun ortadan kaldırılması yasağı karşısında ibra kararı verilemeyeceğine göre, ilgililer aleyhine sorumluluk davası açılması yoluna gidilebilecektir. Bu şekilde açılmış bulunan bir sorumluluk davası var ise, dört yıllık sürenin geçmesinden sonra artık

---

[209]. **ATAN**, s. 68: Maddenin sevkedilmesindeki maksadın muayyen bir gruba karşı şirketin menfaatlerini korumak olduğunu, işlem mutlak butlanla sakat olsa bile dört sene sonra sulh ve ibra yoluna gitmek mümkün olduğuna göre, ortaklığa icazet hakkının tanınmasının maksada uygun düşeceğini belirtmiştir.
[210]. **ATAN**, s. 68.
[211]. **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 403; **BAŞBUĞOĞLU**, s. 440; **AYTAÇ**, s. 106; **ERİŞ**, s. 1767.

derdest bulunan sorumluluk davasının varlığına rağmen davanın sonuçlanmasını beklemeksizin ibra kararı alınarak uyuşmazlığa son verilmesi mümkün olacaktır[212].

C. Genel Kurul Kararı

Kurucuların, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin, kuruluştan doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılabilmesi için aranan bir diğer şart, ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıllık sürenin geçmesinden sonra, ibraya ilişkin olarak alınmış geçerli bir genel kurul kararının varlığıdır.

Her ne kadar madde metninde, " …… *Bu müddetin geçmesinden sonra sulh ve ibra ancak umumi heyetin tasdikiyle tamam olur.* " denilerek, genel kurulun tasdikinden söz edilmişse de bunu, genel kurulun ibraya karar vermesi olarak anlamak gerekir. Çünkü, ibraya karar vermeye yetkili tek organ olan genel kurulun, kendi verdiği kararı bizzat onaylaması düşünülemez[213]. Domaniç de kanunun bu ifadesinin bir yanlışlık eseri olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir[214].

Genel kurulun ibra kararını almasında, değişik bir nisap başka bir deyişle nitelikli çoğunluk aranmaktadır[215]. Bilindiği gibi, TTK m. 372 uyarınca, kural olarak genel kurul, ortaklık sermayesinin en az dörtte birini temsil eden pay sahiplerinin katılımıyla toplanır. İlk toplantıda bu yeter sayının sağlanamaması halinde ise temsil ettikleri sermayenin miktarı ne olursa olsun toplantıda hazır bulunan pay sahipleri ile toplanmış sayılır. TTK m. 378 uyarınca da kural olarak genel kurul, toplantıya katılanların çoğunluğu ile karar verir. Bu nisaplar, kurucuların, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin, kuruluştan doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılabilmesi için genel kurulun alacağı ibra kararı bakımından da aynen geçerlidir. Ancak, farklı olarak ve kuruluş dönemine mahsus olmak üzere, esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibra kararına karşı çıkmamaları da gerekmektedir, bir başka deyişle payların yüzde doksanına sahip olanların lehte oy vermeleri

---

212. **AYTAÇ**, s.106; **DOMANİÇ**, TTK Şerhi, s. 402; **ATAN**, s. 68.
213. **AYTAÇ**, s. 106.
214. **DOMANİÇ**, Kuruluştan Doğan Mesuliyet, s. 88 vd.
215. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 374; **ATAN**, s. 69.

gerekmektedir. Bir örnekle açıklayacak olursak[216]; anonim ortaklığın esas sermayesinin 100 pay olduğunu ve bunun 50 payının genel kurula katıldığını kabul edelim. Azınlık oyu esas sermayeye göre 10 paydır. Kararın oluşması için en az 26 oyun olumlu olması gerekir. Ancak, azınlık oyu olan 10 oy sulh ve ibraya karşı çıkarak red oyu vermiş ise bu durumda çoğunluk oyu 26 olsa bile sulh ve ibra gerçekleşemez. Hatta, azınlığın dışında kalan tüm pay sahipleri sulh ve ibra yönünde oylarını kullanmışlar ancak azınlık sulh ev ibraya karşı çıkmışsa, bu durumda da alınan karar TTK m. 310' un emredici hükmüne aykırı nitelikte olduğundan batıl bir karardır dolayısıyla sulh ve ibra gerçekleşmez[217].

İbra kararının hangi genel kurulda alındığı önemli değildir. Olağan veya olağanüstü genel kurulda alınmış olabilir. TTK' nın 310. maddesi, sadece zaman bakımından bir sınırlandırma getirmiş olup genel kurulun türü bakımından herhangi bir sınırlama getirmiş değildir.

TTK' nın 374. maddesindeki oy hakkından yoksunluk halleri, 310. madde gereğince verilecek ibra kararları bakımından da aynen geçerlidir.

D. Esas Sermayenin Onda Birini Temsil Eden Pay Sahiplerinin İbra Kararına Karşı Çıkmamaları

Kurucuların, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin, kuruluştan doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılabilmesi için diğer şartların yanı sıra esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin yani azınlığın ibra kararına karşı çıkmamaları da gerektiğini, böylelikle ibra kararının alınmasında nitelikli çoğunluğun arandığını belirtmiştik[218]. O halde, esas sermayenin onda birini temsil

---

[216]. **DOMANİÇ**, Kuruluştan Doğan Mesuliyet, s. 93; **AYTAÇ**, s. 107.
[217]. **ŞENER**, Uyg. Ort. Huk. , s. 79.
[218]. Bu kural, SerPK' nın 11. maddesinin VIII. fıkrasındaki halka açık anonim ortaklıklarda TTK' daki azınlık haklarının bir kısmının ödenmiş sermayenin en az %5' i oranında paya sahip olan ortaklarca kullanılabileceğine ilişkin düzenleme, TTK m. 310' a atıfta bulunmadığı için hem aile anonim ortaklıklarında hem de halka açık anonim ortaklıklarda uygulama alanı bulur, **ŞENER**, Uyg. Ort. Huk. , s. 77, dn. 240.

eden azınlık, ibra kararına olumsuz oy verirse, geri kalan pay sahiplerinin tamamı olumlu oy kullansalar dahi, sulh veya ibra gerçekleşmeyecektir[219].

Madde metninde açıkça ibra kararına " karşı çıkmama " dan söz edildiğinden, azınlığın sadece çekimser kalması yeterli olmayacaktır. Zira çekimser kalma, olumlu oy olarak kabul edilmemektedir[220]. Bu nedenle azınlığın, ibra kararına karşı çıktıkları hususunu, genel kurulda beyan ederek aleyhte oy vermesi ve bu durumu tutanağa geçirtmeleri gerekmektedir[221]. Bundan başka ibranın engellenmesi bakımından, azınlığın ilgililer hakkında sorumluluk davası açılmasını da talep etmesine gerek yoktur. Bu nedenledir ki, TTK' nın 310. maddesinde düzenlenen azınlık hakkı " olumsuz azınlık hakkı " olarak kabul edilmektedir[222].

Bu şart ile azınlığa bir nevi ibrayı engelleme hakkı tanındığını söylemek mümkündür[223]. Bu hak, veto hakkı niteliğinde olup mutlaktır ve ana sözleşme yolu ile de kaldırılamaz[224].

Azınlığın karşı çıkmasına rağmen ibra kararı alınırsa, bu ibra kararı geçersiz olacaktır.

Azınlığa böylesi bir hakkın tanınmış olmasının nedeni, azınlığın korunması prensibinin bir sonucudur. Postacıoğlu bu hususta, yönetim kurulu, genel kurulun çoğunluk kararı ile oluştuğuna göre ve ibrası da yine bu kurulun çoğunluk kararı ile gerçekleştiğine göre, eğer durum sadece basit çoğunluğun hakimiyetine terk edilecek olursa, çoğunluğun oyları ile iş başına gelmiş olan yönetim kurulunun bu çoğunluğun menfaatlerine uygun fakat azınlığın meşru menfaatlerini çiğneyebilecek ve onların zarar görmelerine yol açacak kararlarına karşı himayesiz bırakılmış olacağını ifade ederek, azınlığın korunması konusunda özel bir hukuk tekniği olarak yönetim kurulunun ibrası ve yönetim kurulunun hukuki sorumluluğu konularında sermayenin

---

219. **ŞENER**, Uyg. Ort. Huk. , s. 79.
220. **ERİŞ**, s. 1767.
221. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 374.
222. Bkz. 11. HD, 22.04.1986, E. 1986/1951, K. 1986/2379, (**ERİŞ,** s. 1770-1771' den naklen).
223. **AYTAÇ**, s. 107.
224. **HİRSCH**, E. Das Türkische Aktienrecht, Art. 310 Nr. 12, s. 62, (**AYTAÇ**, s. 107' den naklen).

en az onda birine sahip olan ortakların oyu ile çıkacak karara, çoğunluğun kararına nazaran üstünlük tanımak yoluna gidildiğini belirtmiştir[225].

Az önce belirttiğimiz gibi, olumsuz azınlık hakkı olarak nitelendirdiğimiz ibraya engel olma hakkını, olumlu azınlık hakkı niteliğindeki sorumluluk davası açma hakkı ile karıştırmamak gerekir[226]. Bu ikisi farklı kavramlar olup ibraya engel olma hakkında, azınlık, sadece ibraya karşı çıkar, ayrıca genel kurulda sorumluluk davası açılmasını talep etmesine gerek yoktur. Oysa TTK' nın 341. maddesi gereğince, azınlık, sorumluluk davası açılmasını talep ettiği zaman (olumlu azınlık hakkı) ortaklık tarafından sorumluluk davası açılması zorunludur.

Yukarıda detaylı olarak incelediğimiz anonim ortaklığın kuruluş dönemi bakımından söz konusu olan ibra kararının alınabilmesi için gerekli şartlar oluşmazsa, kurucular, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler ibra edilemeyeceklerdir. Gerekli tüm şartlar oluşmasına rağmen genel kurulun ibra kararı vermemesi durumunda ise kurucuların ve diğer kimselerin ibrası, ancak kendilerinin mahkemeye başvurarak hukuki niteliği menfi tespit olan ibra davası açmaları halinde mümkün olabilir[227]. Böyle bir davada mahkeme, kuruluş işlemlerinin niçin sulh ve ibra edilmediği yönünde tarafların iddia ve savunmalarını saptadıktan sonra, bilirkişi raporu alarak hasıl olacak sonuç çerçevesinde karar verir[228]. İbra davasının sonunda, mahkeme, sorumluluğun söz konusu olmadığı sonucuna varacak olursa kurucuların ibrasına karar verir, böylece kurucular hükmen ibra edilmiş olurlar[229].

---

[225]. **POSTACIOĞLU**, İlhan E. : " Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili Bazı Meseleler " , Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı' nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 482.
[226]. **AYTAÇ**, s. 107; Olumsuz azınlık hakkı, olumsuz oy vererek çoğunluğun karar almasının önlenmesi şeklinde tanımlanmıştır: **ERİŞ**, s. 1766, dn. 1.
[227]. **ÇEVİK**, A. Ş. , s. 374; **ERİŞ**, s. 1767; İbra davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İleride ikinci bölüm, **§** 8**,** s. 77-78.
[228]. **ERİŞ**, s. 1767.
[229]. **BAŞBUĞOĞLU**, s. 439.

II. Faaliyet Dönemi

Anonim ortalıklarda genel kurulun, ilgilileri, faaliyet dönemi içinde gerçekleştirdikleri iş, işlem ve faaliyetlerden dolayı meydana gelebilecek sorumluluktan kurtarmaya yönelik olarak aldığı bir ibra kararının geçerliliği için bulunması gereken şartlar aşağıda incelenmiştir.

A. Geçerli Bir Genel Kurul Kararının Varlığı

1. İbra Kararının Yetkili Organ Tarafından Alınmış Olması

Geçerli bir ibradan söz edebilmemiz için, ibra kararının yetkili organ olan genel kurul tarafından alınması gerekmektedir.

Yukarıda " İbra Kararının Tarafları " başlığı altında da belirttiğimiz üzere, ibra kararını almaya münhasıran yetkili organ, genel kurul olup genel kurul, ana sözleşme yolu ile dahi bu yetkisini başka bir organ, kurul veya şahsa devredemez.

Aksi halde, böyle bir genel kurul kararı batıl olup iptal edilebilme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

2. Kanun ve Ana Sözleşme Hükümlerine Uygun Olarak Alınmış Bir İbra Kararının Bulunması ve Bu Anlamda Genel Kurulun Oluşumu, Toplantının Yapılması ve Gündem Bakımından İlgili Yasal Hükümlere Uyulması

Bu başlık altında ele alacağımız şartlar, esasında tüm genel kurul kararları bakımından geçerli olan, genel kurul toplantısının yapılma zamanı, şekli, toplantı ve karar yetersayıları gibi hususlara ilişkindir. Özet olarak ve ibra ile bağlantılı olarak değerlendirmek gerekirse;

Bilindiği gibi, belirli bir süre içinde zorunlu olarak toplanması gereken genel kurula olağan genel kurul toplantısı denir[230]. Olağan genel kurulun, TTK m. 364/I uyarınca, her hesap devresinin sonundan itibaren üç ay içinde ve en az yılda bir defa toplanması gerekir.

Belirli bir periyoda bağlı olmaksızın, gerekli görülen zamanlarda gerçekleştirilen toplantılara ise olağanüstü genel kurul toplantısı adı verilir[231].

İbra kararları açısından değerlendirdiğimizde, açık ibranın gerek olağan, gerekse olağanüstü genel kurul toplantılarında karara bağlanması mümkündür[232]. Örneğin, ibra hususu unutulmuş ise bir yıl sonraki genel kurulda görüşülebilir ya da bu husus anonim ortaklıkça acil görülüyorsa, olağanüstü genel kurul yapılarak ibra durumu karara bağlanabilir[233].

Buna karşılık, zımni ibra kararı ancak olağan genel kurul toplantısında alınabilir[234]. Çünkü, bilançonun tasdiki olağan genel kurulun zorunlu gündemine dâhildir (TTK m. 369/1, Nr. 2).

Bu toplantılarda ibra kararlarının alınabilmesi bakımından herhangi bir özel toplantı ve karar yetersayısı öngörülmemiştir. Buna göre, ibra kararını alacak olan genel kurul, TTK m. 372 uyarınca, kanunda veya ana sözleşmede aksine bir hüküm öngörülmediği sürece, ortaklık sermayesinin en az dörtte birini temsil eden pay sahiplerinin katılımıyla toplanıp mevcut oyların çoğunluğuyla karar verecektir. İbra yönünden oylarda eşitlik olursa, ibra kararı alınmamış, ibra gerçekleşmemiş sayılır[235].

İbra kararının alınabilmesi için bunun genel kurul toplantı gündeminde yer alması zorunlu mudur? TTK' nın gündem başlığını taşıyan 369. maddesinde,

---

[230]. **ARSLAN**, İbrahim: Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar), XVI, 14 Mayıs 1999 Ankara, s. 225.
[231]. **ARSLAN**, s. 227.
[232]. **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri Alınması, s. 8.
[233]. **ERİŞ**, s. 2166.
[234]. **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri Alınması, s. 8.
[235]. **İPEKÇİ**, s. 1232; **AYTAÇ**, s. 113.

gündemde yer alabilecek hususlar beş bent halinde sıralanmış olup ibraya burada açıkça yer verilmemiştir. Sadece, ikinci bentte, " *Şirketin bilanço ve kar-zarar hesabını ve kazancın dağıtılması hakkındaki tekliflerin tasdiki veya değiştirilecek şekilde kabul yahut reddi* " denilerek, dolaylı bir biçimde ibra ile ilgili bir hükme yer verilmiştir. Bu hüküm doğrultusunda, bilançonun onaylanması aynı zamanda ibrayı da kapsadığından, ibranın daha doğrusu zımni ibranın ayrıca gündemde yer almamasının, ibranın geçerliliğini etkileyen bir husus olmadığını söyleyebiliriz.

Ancak aynı sonuç, açık ibra kararları bakımından geçerli değildir. Açık ibra kararı verileceği hallerde bunun gündemde yer alması, kararın geçerliliği açısından zorunlu olmaktadır[236]. Uygulamaya baktığımızda da genellikle anonim ortaklıklar, ibraya toplantı gündemine ayrı bir maddede yer vermektedirler[237].

3. İbra Kararının Şeklen Geçerli Olması

Genel kurulca ibraya yönelik olarak alınan kararın şeklen geçerli olabilmesi için pay sahiplerinin ibra konusundaki aynı yöndeki iradelerinin beyan edilmesi ve bu beyanın da geçerlilik şartı olan yazılı şekil içinde yapılması aranmaktadır.

O halde, ibra kararının genel kurul toplantı tutanağına geçirilmesi ve bunun dışında, TTK m. 378 ve m. 297 gereğince, karar tutanaklarının hükümet komiserince imzalanması ve ayrıca oyunu kullanan pay sahipleri tarafından imza edilmesi gerekmektedir[238].

---

[236]. **AYTAÇ**, s. 111.
[237]. Örneğin; " 1979 yılı bilançosu ile kar ve zarar hesaplarının tetkiki ve tasdiki, Yönetim Kurulunun ibrası, Murakıpların ibrası. " vb. : **AYTAÇ**, s. 111, dn. 17.
[238]. **AYTAÇ**, s. 113.

4. Oy Hakkına İlişkin Olarak Getirilmiş Bulunan Hükümlere, Bu Konuda Getirilen Sınırlama ve Yasaklamalara Uyulması

a. Genel Olarak

İbra kararının geçerli olarak alınmasında, bazı kişi ve durumlar bakımından öngörülmüş bulunan oy hakkına ilişkin sınırlama ve yasaklamalara da uyulması gerekmektedir. Bu sınırlama ve yasaklamalar, " hiç kimsenin kendi davasının yargıcı olamayacağı " ve " bir kimsenin kendi namına kullanamayacağı bir yetkiyi bir başkasını temsilen de kullanamayacağı " ilkelerinin gereğidir[239].

İbra kararı alınırken gerekli olan yetersayılar hesaplanırken, oy hakkından mahrum bulunan kişilerin verdikleri bu oylar dikkate alınmayacaktır[240].

Oy hakkından yoksun kişilerin (TTK m. 374) oy kullanmış olması durumu, tek başına değil ama aynı zamanda kararın sonucunu etkileyici nitelik taşıması halinde, ibra kararının iptal edilebilirliği sonucunu doğurur (TTK m. 381, 361/3). Mevcut oy dağılımı içinde yoksun oyların kullanılmış olması, sonuca etkili değil ise ibra kararı geçerliliğini muhafaza eder[241].

---

[239]. **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 337.

[240]. Oy hakkından yoksun bulunan kimselerin oyları, sadece karar yetersayılarının hesabında dikkate alınıp, toplantı yetersayılarının hesabında göz önünde tutulmazlar: **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 337.

[241]. **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 337; **KALPSÜZ**, s. 41; Bu yönde bkz. Y. 11. HD. , T. 16/03/1982, E. 82/760, K. 82/1097, (Kazancı): Anılan kararında Yargıtay, " ….. her ne kadar TTK' nın 361. maddesi hükmüne göre, yönetim kurulu üyelerinin kendilerini ibraları konusunda TTK' nın 374. maddesinde belirtilen oy kullanma yasağına aykırı olarak oy kullanmaları halinde TTK' nın 381/1. maddesinde aranılan şartlar gerçekleşmese bile davacının bu yönden iptal davası açma hakkı bulunduğu bir an için kabul edilse bile, genel kurul hazurun cetvelinde belirtilen oy miktarları bakımından, yönetim kurulu üyeleri oyları nazara alınmasa bile, oylama sonucu yine de değişmeyeceğinden davacının bu yöne ilişen temyiz itirazları da TTK' nın 361. maddesinin son cümlesi hükmü gereğince yerinde görülmediğinden …" diyerek, hükmün onanmasına karar vermiştir.

b. Oy Hakkından Yoksunluk Halleri ve Özel Durumlar

(aa). Yöneticilerle Olan Akrabalık İlişkisi

TTK m. 374/I' de, " *Pay sahiplerinden hiçbirinin, kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve füruu ile şirket arasındaki şahsi bir işe veya davaya dair olan müzakerelerde, rey hakkını kullanamayacağı* " açıkça hükme bağlanmıştır.

TTK m. 374/I hükmü, genel kurulda, ibraya ilişkin oylamalar sırasında gözetilecek olup anılan hükme göre, maddede sözü edilen kişiler, yöneticilerin ibrası hakkındaki görüşmelere katılabilmelerine rağmen ibra hakkında oy kullanamayacaklardır.

Böyle bir hükmün getirilerek bazı kimselerin oy hakkından mahrum edilmesinin nedeni, bu kişilerin aradaki akrabalık ilişkisi sebebiyle ortaklıkla pay sahibi veya onun yakınları arasındaki uyuşmazlıklarda tarafsız kalamayacakları düşüncesidir[242].

İbranın da bu hüküm kapsamına dahil edilmesi, maddede sözü geçen " …. *şahsi bir işe veya davaya* …… " ifadesinin bir sonucudur. Yani, ibra da, pay sahibi ile ortaklık arasındaki şahsi bir ilişki olarak kabul edilmiştir. Gerçekten, ibra, ilgililerin sorumluluğunu sona erdirme anlamını da taşımakta olup dolayısıyla onların şahsi durumlarını etkilemektedir.

Anılan maddede düzenlenen yasaklılık hali, oy kullanması yasaklanan pay sahibinin oy hakkını bir temsilci vasıtasıyla kullanmasına da engel teşkil ettiği gibi, oy hakkından yoksun olan kişi, bu yasağı dolanmak amacıyla payını başkasına da devredemez[243].

---

[242]. **ARSLANLI**, s. 54.

[243]. Yargıtay aksi görüştedir. TTD. 16/05/1963 gün, 5566 E. 2167 K. Sayılı kararı, Batider, C. II, S. 2, s. 265, (**İMREGÜN,** s. 303' den naklen).

(bb). Ortaklık İşlerinin Görüşülmesine Katılma

İbra oylamasında oy hakkından yoksunluk hallerinden bir diğeri TTK m. 374/II' de düzenlenmiştir. Bu maddede aynen, " *Şirket işlerinin görülmesine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanlar, idare meclisi azalarının ibrasına ait kararlarda rey hakkını haiz değillerdir. Bu yasağın murakıplara şümulü yoktur.* " öngörülmüştür.

Kanunun amacı, yönetim kuruluna tabi olan ve bu kanaldan ortaklıktan menfaatler sağlayan dolayısıyla yönetime manen ve maddeten bağlı bulunan kimselerin oylarında samimi olmaması ve sorumlu üyeleri korumak istemesi sakıncalarını önlemektir[244].

Bu hükme göre, pay sahibi olan ve ortaklık işlerinin görülmesine herhangi bir şekilde katılmış olan kimseler, kimin tarafından atandıklarına, genel kurula direkt olarak hesap verme durumunda olup olmadıklarına bakılmaksızın, yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oydan mahrumdurlar[245].

Bu anlamda, yönetim kurulu üyeleri, kendi ibraları konusundaki görüşmelere katılamayacakları gibi oylamaya da katılarak lehe oy kullanamayacak olup emredici nitelikte olan bu düzenlemeye aykırı hareket edilmiş olması, mahkemeden kararın iptalini talep etme hakkını verecektir[246].

Yönetim kurulu üyeleri, kendi ibralarında ve birbirlerinin ibralarında oy kullanamamakla beraber, denetçilerin ibrasında oy kullanabilmektedirler[247].

Yönetim kurulu üyeleri dışında, pay sahibi olan genel müdürler, ticari mümessiller, seyyar tüccar memurları ve diğer memur ve hizmetlileri de oy hakkını kullanmayacaklar arasında saymak mümkündür[248].

---

[244]. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 541.
[245]. **AYTAÇ**, s. 120.
[246]. Bkz. Y. 11. HD. , T. 05/05/1981, E. 1981/1267, K. 1981/2213, (Kazancı); Y. 11. HD. , T. 06/05/1982, E. 1982/1548, K. 1982/2135, (Kazancı).
[247]. **PULAŞLI**, s. 492.

TTK m. 374/II' de yer alan oy hakkından mahrumiyet hali, TTK m. 374/I' de yer alan mahrumiyet halinden farklı olarak, sadece yönetim kurulu üyelerini kapsamakta olup denetçiler açıkça oy kullanma yasağının dışında tutulmuşlardır. O halde, denetçiler, yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oy kullanabilecekler fakat kendi ibralarında yine oy kullanamayacaklardır.

TTK m. 374/II' deki yasaklılık halinde de, TTK m. 374/I' de olduğu gibi, ortaklık işlerinin görülmesine herhangi bir şekilde katılmış olan kimselerin oy hakkını bir temsilci vasıtasıyla kullanmaları mümkün değildir.

(cc). Pay Senetlerinin Devri

Oy hakkına ilişkin sınırlama ve yasaklamaları bertaraf etmek ve bu nedenle pay sahiplerinin paylarını başkalarına devretmelerini önlemek amacıyla, TTK m. 361/1 ile, bu amaçla yapılan pay devrilerinin caiz olmayacağı hükmü getirilmiştir.

Bu hüküm, ibra bakımından da uygulanmakta olup ibra kararının alınmasında çeşitli nedenlerle oy hakkı bulunmayan pay sahiplerinin paylarını başkalarına devretmeleri yasaklanmıştır. Bu yasağa aykırı hareket edilmesi halinde ise ilgili kararın iptali söz konusu olabilecektir.

(dd). Ortaklık Tarafından Devralınan Payların Genel Kurulda Temsil Edilememesi

Anonim ortaklıklarda kural olarak, ortaklık, kendi pay senetlerini devralamamakla birlikte, istisnai bazı durumlarda bu mümkün olabilmektedir. Ancak, bu şekilde devralınan pay senetlerinin genel kurulda temsil edilmesi mümkün değildir. Ortaklık tarafından herhangi bir nedenle devralınmış olan paylara ilişkin oy hakkı donmuş sayıldığından, bu pay senetleri, genel kurulda alınabilecek tüm kararlar ve bu arada ibra kararları bakımından da oy hakkı vermez[249].

---

[248]. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 541.
[249]. **ÇEVİK**, Uyg. Şkt. Huk. , s. 308.

Temsil veya vekalet suretiyle de bu hakkın dolaylı olarak üçüncü kişiler tarafından kullanılması mümkün değildir.

(ee). Kamu Tüzel Kişilerinin Gönderdikleri Temsilcilerin Oy Hakkı

TTK m. 275/I ile, " *Devlet, vilayet, belediye gibi amme hükmi şahıslarından birisine esas mukaveleye dercedilecek bir kayıtla pay sahibi olmasa dahi, mevzuu amme hizmeti olan anonim şirketlerin idare ve murakebe heyetlerinde temsilci bulundurmak hakkı verilebilir.* " hükmü öngörülmüştür.

Bu hükme göre, maddede sayılan kamu tüzel kişileri, pay sahibi olarak veya pay sahibi olmaksızın anonim ortaklıklarda temsilci bulundurabileceklerdir.

İbra açısından baktığımızda, eğer kamu tüzel kişisi, pay sahibi olmadan anonim ortaklığa temsilci göndermişse, temsilcinin ibrasında oy verme bakımından bir problem olmayacaktır çünkü kamu tüzel kişisi ortak niteliğini taşımadığı için oy kullanamayacaktır[250].

Eğer kamu tüzel kişisinin gönderdiği temsilci, aynı zamanda pay sahibi sıfatını da taşıyorsa, bu durumda temsilcinin ibrasında oy kullanılıp kullanılamayacağı hususu tartışmalı olmakla birlikte doktrinde Aytaç, konu ile ilgili olarak pay sahibi kamu tüzel kişisinin, temsilcisinin ibrasında kamu tüzel kişisinin yönetim ve denetim kurullarındaki temsilcilerinin bu sıfatla işledikleri fiil ve yaptıkları işlemler dolayısıyla ortaklığa, alacaklılara ve pay sahiplerine karşı sorumlu oldukları ve kamu tüzel kişisinin ibra lehinde oy kullanmasının sonuçta kendi sorumluluğunu ortadan kaldıracağı gerekçesiyle, oy kullanamaması gerektiği fakat ibranın sorumluluk davalarına sınırlı etkisi ve kamu tüzel kişi temsilcisinin, diğer tüzel kişi temsilcilerinden ayrı bir işleme tabi tutulmaması gerekçesiyle de, lege ferenda tüzel kişiye ibrada oy hakkı tanınmasının düşünülebileceği yönünde görüş bildirmiştir[251].

---

[250]. **AYTAÇ**, s. 129.
[251]. **AYTAÇ**, s. 131.

(ff). Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Teminat Olarak Verilen Paylara Ait Oylar

İbra kararının alınmasında, TTK' nın 313/1. maddesi uyarınca, yönetim kurulu üyelerinin yatıracakları teminatlara bağlı oy haklarının ne olacağı konusunda, bu teminatların yönetim kurulu üyesinin kendisinin veya üçüncü bir şahsın yatırıp yatırmadığına göre bir ayrım yapılmıştır.

Gerçekten, TTK m. 313/2 uyarınca, bu teminatlar yönetim kurulu üyesi tarafından bizzat yatırılabileceği gibi üçüncü bir şahıs tarafından da teminat olarak gösterilebilir. Doktrinde, teminatın yönetim kurulu üyesi tarafından gösterilmesi halinde, ibra kararının alınmasında, teminat olarak yatırılan bu paylara bağlı oy hakkının kullanılmayacağı, teminatın üçüncü bir şahıs tarafından yatırılması halinde ise yine üçüncü şahıs tarafından da oy hakkının kullanılamaması gerektiği belirtilmiştir[252].

(gg). Oy Sözleşmeleri

Oy sözleşmeleri, oy hakkının, ortaklık karar organlarında belli bir yönde kullanılması, kullanılmaması veya kullanımında çekimser kalınması taahhüdünü içeren sözleşmelerdir[253].

Borçlar Hukuku anlamında bir sözleşme olması dolayısıyladır ki, oy sözleşmelerinin de emredici hükümlere, ahlaka ve adaba, kişilik haklarına, kamu düzenine aykırı olmaması gerekir.

Oy sözleşmeleri genellikle pay sahipleri arasında yapılmaktadır. Oy sözleşmelerinin pay sahipleri ile üçüncü kişiler arasında veyahut pay sahipleri ile ortaklık veya yönetim kurulu arasında yapılabilmesi söz konusu olabilirse de, pay sahipleri ile ortaklık veya yönetim kurulu arasındaki oy sözleşmeleri, pay sahiplerinin sürekli olarak yönetim kurulunun talimatı veya önerileri doğrultusunda

[252]. **ARSLANLI**, s. 110; **TANDOĞAN**, Hükmi Şahısların Anonim Şirket İdare Meclisinde Temsili, s. 34; Aksi görüşte **BÜRGİ**, Art. 709/710 Nr. 6, s. 580, (**AYTAÇ**, s. 133, dn. 74' den naklen).
[253]. **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri alınması, s. 5 vd.

oy kullanmalarını öngören sözleşmeler niteliğinde olduğundan, çoğunlukla geçersiz sayılmaktadırlar[254].

İbra açısından değerlendirildiğinde, ibranın da bir oy sözleşmesine konu yapılabileceğini söylemek mümkündür.

Ancak, yönetim kurulu üyeleri ile pay sahipleri arasındaki ibraya ilişkin olarak yapılan oy sözleşmeleri, TTK m. 374' de öngörülen oy yasağını dolanma niteliğinde olduğundan, geçerli sayılmamaktadır. Benzer şekilde, pay sahipleri arasında yapılmış olan oy sözleşmeleri de dürüstlük kurallarına, ahlaka ve adaba aykırı nitelikte olduğundan geçersiz sayılmaktadır.

Oy sözleşmelerinin bu şekilde geçersiz sayılmaları, ibra kararını da geçersiz hale getirmez. Bu durumda sadece oy sözleşmesine dayanarak taahhütte bulunan pay sahibinin oyları geçersiz kabul edilir ve doğal olarak ibra kararı alınırken yetersayıların hesabında dikkate alınmaz.

O halde, ancak geçersiz sayılan bu oyların karar yetersayısının sağlanmasında bir etkisinin olması halinde, ibra kararı alınmamış sayılacak veya geçersiz oylara rağmen ibra kararı alınmışsa, bu genel kurul kararının iptali gündeme gelecektir.

B. Yıllık Rapor, Bilanço ve Kar-Zarar Hesabı ile Diğer Belge ve Bilgilerin Tam ve Doğru Olması, Ortaklığın Gerçek Durumunun Bilinmesi

Yıllık rapor, bilanço ve kar-zarar hesabı ile diğer belge ve bilgilerin eksik oluşu, ibranın iptali sonucuna yol açabileceğinden, gerek şekli gerekse maddi açıdan anılan belge ve bilgilerin doğru ve tam olması, ibranın geçerliliği açısından aranan bir diğer şarttır[255].

---

[254]. **AYTAÇ**, s. 134; **MOROĞLU**, Erdoğan: Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmeleri, İstanbul 1978, s. 73.
[255]. **AYTAÇ**, s. 112.

C. Zımni İbra Kararları Bakımından: Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Genel Kurul Kararında Aksine Bir Kayıt Bulunmaması

Her ne kadar TTK m. 380 uyarınca, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kural olarak, yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve denetçilerin ibrası sonucuna yol açar ise de burada bir ibra karinesi (ibra varsayımı) söz konusu olup bu durumun aksi öngörülebilecektir. Yani, genel kurulun bilançonun onaylanmasına rağmen, ilgilileri ibra etmemesi mümkündür.

Genel kurul, açıkça karar almak suretiyle bilançoyu aynen veya değiştirerek onaylamak ve buna rağmen bütün üyelerin ve tüm denetçilerin veya bir kısmının sorumluluğuna karar vermek yetkisini de haizdir[256].

Genel kurul ibrayı kimler için reddetmişse, genel kurul, bu ilgililer için, ortaklığın sorumluluk davası açma hakkını saklı tutmuş demektir.

Dolayısıyla, zımni ibra kararları bakımından geçerli bir ibradan söz edebilmemiz için, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararında, bilançonun onaylanmasına rağmen ibra verilmediğine dair bir kaydın bulunmaması gereklidir.

[256]. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 540.

§ 10. İBRA KARARININ SAKATLIĞI

I. Genel Olarak

Borçlar Hukukundaki ibra sözleşmesinden farklı olarak, anonim ortaklıklardaki ibranın, genel kurulun ilgilileri sorumluluktan kurtarmaya yönelik olarak aldığı bir karar olduğunu bir başka deyişle, genel kurulun ibraya ilişkin iradesini bir karar şeklinde açıkladığını belirtmiştik.

İşte, ibra, bir genel kurul kararı olması dolayısıyladır ki öncelikle anonim ortaklıklarda genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hüküm ve sonuçlar (TTK m. 381 vd.), ibra kararı hakkında da aynen geçerli olacaktır[257].

Diğer taraftan, ibra kararları, genel kurulun tek taraflı irade açıklaması niteliğinde olsalar bile, TMK m. 5 yolu ile iki taraflı sözleşmelere ilişkin yokluk, hükümsüzlük veya irade sakatlığı nedeniyle bozma hükümlerinin de uygun oldukları ölçüde, ibraya ilişkin genel kurul kararları bakımından uygulanabilmeleri mümkündür[258].

Bu sakatlık hallerine bir de TTK m. 380' de öngörülen kanuni hükümsüzlük halini de eklemek mümkündür.

Bu geçersizlik hallerinden TTK m. 381' de ve BK m. 23 vd. ' nda düzenlenen iptal edilebilirliğin ve TTK m. 380' de düzenlenen hükümsüzlüğün ibra bakımından aynen uygulanacağında hiçbir duraksama yoktur. Zira, ibra, iptal edilebilirlik açısından bakıldığında, genel kurulun aldığı bir karardır ve genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükümlere ve genel hüküm niteliğinde olan irade sakatlığına ilişkin hükümlere tabi olması doğaldır ve zorunludur. TTK. m. 380 anlamında hükümsüzlük yaptırımı açısından bakıldığında ise, bu da kanunen ibra için öngörülmüş olan bir hükümsüzlük halidir.

---

257. **AYTAÇ**, s. 181.
258. **TEKİL**, s. 234.

Ancak, ibranın mutlak hükümsüzlük yaptırımına tabi olup olamayacağı, BK m. 19 ve 20 hükümlerinin ibra hakkında da uygulanıp uygulanamayacağı hususu tartışmalıdır.

Doktrinde baskın görüş, genel kurulun aldığı ibra kararının mutlak hükümsüzlük yaptırımına da tabi olabileceği yolundadır[259]. Bu görüşe gerekçe olarak da bazı eksikliklerin üç aylık dava açma süresi içinde iptale tabi tutulmasının, bu üç aylık sürenin geçirilmesiyle de bu kararların geçerli sayılmasının anonim ortaklık ilkelerine uygun düşmeyeceği, emredici hükümlere, ahlak ve adaba aykırı veya imkansız kararların iptal sonucu ile karşılanamayacağı belirtilmiştir. Yargıtay kararları da baskın görüş çerçevesinde, ibra kararının mutlak hükümsüzlük yaptırımına tâbi olabileceği yolundadır[260]. Azınlıkta kalan görüş ise anonim ortaklığın çalışması, yönetimi iş yapamaz hale getireceği gerekçeleriyle mutlak butlan yaptırımının ibra kararları yönünden uygulanmasının sakıncalı olacağını belirtmiştir[261].

Kanımca, ibra kararları açısından, genel hüküm niteliğindeki BK m. 20 hükmüne tabi olarak, mutlak hükümsüzlük yaptırımının söz konusu olabileceği kabul edilmelidir.

II. Mutlak Hükümsüzlük

Mutlak hükümsüzlük, yokluk ve mutlak butlan kavramlarını bir arada bulundurmaktadır.

Yokluk, belirli bir hukuki işlemin kurulabilmesi için hukuk düzeni tarafından öngörülen temel kuruluş öğelerine uyulmaması hali olarak tanımlanabilir[262].

---

[259]. **POROY/ TEKİNALP/ ÇAMOĞLU**, (Poroy), s. 391; **MOROĞLU**, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu'na göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 3. Bası, Ankara 2001, s. 20; **ARSLANLI**, s. 67; **ANSAY**, HGK Kararı, s. 423; **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 666.
[260]. Bkz. Y. 11. HD. , 06/07/1978, E. 1978/3158, K. 1978/3661, (YKD, C. V, S. 9, 1979, s. 1321).
[261]. Ayrıntılı bilgi için bkz. **HİRŞ**, Ernst E. : Ticaret Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1948, s. 298.
[262]. **ZEVKLİLER**, Aydın: Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara 1999, s. 35.

Mutlak butlan ise bazı geçerlilik kurallarına uyulmaması halidir. Bu anlamda BK m. 19 ve 20 uyarınca, emredici hükümlere, ahlak ve adaba aykırılık ve konu bakımından imkansızlık mutlak butlan sonucunu doğuracaktır.

Sonuçları açısından baktığımızda, her iki tür yaptırım şekli de aynıdır, ikisinde de yapılan işlem başından itibaren hiçbir hukuki sonuç doğurmamaktadır.

İbra açısından da emredici hükümlere, ahlak ve adaba aykırılık ve imkansızlık mutlak hükümsüzlük nedenleri olarak ibranın geçersizliği sonucuna yol açacaktır.

İbra yönünden mutlak hükümsüzlük örnekleri[263]:

Yetkisiz, yani karar alma ehliyetinden yoksun bir genel kurul tarafından verilen veya bazı pay sahiplerinin kendi aralarında toplanarak aldıkları ibra kararları, Genel kurul toplantısı için bir çağrı (davet) yapılmadan alınan ibra kararları, Genel kurulun yetkili olmayanlar tarafından davet edilmesi halinde alınan ibra kararı, Genel kurul şekline (statüsüne) uyulmadan ve genel kurul dışında yazılı şekilde alınan ibra kararları, İbranın genel kurul dışında bir organ, örneğin yönetim veya denetim kurulu tarafından verileceğine ilişkin genel kurul kararı veya bu organlar tarafından alınan ibra kararları, Kuruluş dönemine ilişkin işlemler hakkında, dört yıllık süre geçmeden alınan ibra kararları, Hiçbir oylama yapılmadan alınan kararlar, Yönetim kurulunun yapmış olduğu batıl bir işlemi (örneğin bir siyasi partiye yapılan bağışın ortaklık ehliyet sınırları dışında kalması) kapsayan ibra kararı, Genel kurula, yazılı denetçi raporu sunulmadan alınan ibra kararı, İbraya temel teşkil eden bilanço, kar ve zarar hesabı ve faaliyet raporu olmadan alınan ibra kararları, İbraya ilişkin genel kurul karar tutanağının, Ticaret Bakanlığı Komiseri tarafından imzalanmaması halindeki ibra kararı, İflas halinde olan bir anonim ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı, ortaklık alacaklılarının açacakları sorumluluk davalarına engel olmak üzere alınan ibra kararı.

[263]. **AYTAÇ**, s. 188.

İbranın mutlak hükümsüzlüğünün herkes tarafından, her zaman ileri sürülebilmesi mümkündür. Yine, mutlak hükümsüzlüğün tespitini, hukuki bir yararı bulunan, ibra kararında olumlu oy kullanan pay sahipleri, pay sahibi olmayan üçüncü kişiler ve ortaklık alacaklıları dahil herkes isteyebilmelidir. Mahkeme de önüne gelen uyuşmazlıkta mutlak hükümsüzlüğü resen dikkate almalıdır[264].

III. İptal Edilebilirlik

A. Türk Ticaret Kanununa Göre İptal Edilebilirlik

İbra kararlarının iptal edilebilirliğine ilişkin düzenleme, TTK' nın 381. maddesinde yer almaktadır.

Buna göre, madde metninde sayılı kimseler yani pay sahipleri, yönetim kurulu, denetçiler ve yönetim kurulu üyeleri, kanun veya ana sözleşme hükümlerine ve özellikle objektif iyi niyet esaslarına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, bu kararların alındığı tarihten itibaren üç ay içinde ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurarak iptal davası açabileceklerdir.

İbra kararı da, bir genel kurul kararı olduğundan TTK 381. madde hükmü çerçevesinde iptal davası açılması suretiyle ortadan kaldırılabilecektir[265].

Diğer taraftan, pek çok Yargıtay kararında da belirtildiği üzere, anonim ortaklık genel kurulunun ibra edilmemeye ilişkin aldığı kararın TTK m. 381 uyarınca iptali için, ilgililer aleyhine önce sorumluluk davasının açılmış olması gereklidir[266]. Yargıtay, bu görüşünü, genel kurulun ilgililerin ibra edilmemeleri yönünde aldığı kararın tek başına uygulanabilir bir karar niteliği olmadığı, bu kararın yalnızca sorumluluk davasının dayanağı durumunda olduğu gerekçesine dayandırmaktadır. Yargıtayın yerleşik uygulamasına göre, bu durumda, yönetim kurulu üyelerinin ibra

---

[264]. **AYTAÇ**, s. 189.
[265]. **AYTAÇ**, s. 196.
[266]. Bu yönde bkz. Y. 11. HD. , T. 12/07/2005, E. 2004/10875, K. 2005/7564, (Kazancı).

edilmemelerine ilişkin genel kurul kararının iptalini, haklarında sorumluluk davası açılmadıkça, önceki bir aşamada dava edebilmeleri mümkün değildir[267].

1. İptal Davasının Tarafları

TTK m. 381 hükmünde pay sahiplerinin[268], yönetim kurulunun ve yönetim kurulu üyeleriyle denetçilerin her birinin[269] iptal davası açabilecekleri öngörülmüştür.

Ancak iptal davası, bu sayılan kimselerden pay sahipleri açısından pratikte herhangi bir fayda sağlamamaktadır. Çünkü genel kurulca alınmış bir ibra kararı olsa da pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakları bundan etkilenemeyeceği için, direkt olarak sorumluluk davası açmak imkanı varken, fazladan bir de kararın iptali yoluna gitmek pay sahiplerinin yararına değildir[270].

Diğer taraftan, yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler bakımından da iptal davasının öneminin kalmadığını söyleyebiliriz. Zira, onlar da TTK m. 381/3 uyarınca ibranın iptalini istemeye yetkili olmayıp sadece ibranın reddi kararına karşı iptal davası yahut doğrudan ibra davası açabileceklerdir[271].

İptal davasının davalı tarafında ise ortaklık tüzel kişiliği bulunmaktadır. Bu tüzel kişiliği yönetim kurulu temsil edecek olup davacının yönetim kurulu olması halinde temsilci, denetçiler; onlar da davacı iseler temsilci, mahkemece atanacak kayyım olacaktır[272].

---

[267]. **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 330; **MOROĞLU**, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, s. 220 ve 221.
[268]. Dava açma hakkı tanına pay sahipleri, TTK m. 381, Nr. 1 uyarınca, toplantıda hazır bulunup da karara muhalif kalarak durumu zapta geçirten veya oyunun kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen yahut toplantıya davetin usulü dairesinde yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini yahut genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara iştirak etmiş bulunduklarını iddia eden pay sahipleridir.
[269]. TTK m. 381, Nr. 3 hükmüne göre, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin her birinin iptal davası açmaları, kararların infazı yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını mucip olduğu takdirde mümkündür.
[270]. **AYTAÇ**, s. 197.
[271]. **AYTAÇ**, s. 197.
[272]. **TEKİL,** s. 304.

2. İptal Nedenleri

TTK m. 381' de de belirtildiği üzere, birinci iptal sebebi kanuna aykırılık olup bundan gerek özel hukuka ilişkin gerekse kamu hukukuna ilişkin hükümlere aykırılığı anlamak gerekir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, burada ifade edilmek istenen mutlak hükümsüzlük yaptırımı sonucunu doğurmayan kanuna aykırılık halleridir. Diğer bir deyişle, mutlak-nisbi emredici hükümler veya emredici-tamamlayıcı (yedek) hükümler tartışmasına girmeden, mutlak hükümsüzlük sonucunu doğuran hükümler dışında kalan kanun hükümlerine aykırı kararlar iptale tabidir[273].

Kanunda yer alan ikinci iptal sebebi, ana sözleşmeye aykırılıktır. Eğer, ibra ile ilgili olarak ana sözleşmeye konulmuş hükümler var ise ve fakat genel kurulca ibra kararı, bu hükümlere uyulmadan alınmış ise bu durumda da ibra kararı, iptal edilebilirlik yaptırımıyla karşı karşıya kalacaktır.

Üçüncü iptal sebebi, TMK m. 2' de yer alan objektif iyi niyet kurallarına aykırılıktır. Genel hüküm niteliğinde olan bu esasın, TTK m. 381' de tekrar düzenlenmesinin sebebi, doktrinde, konuya açıklık getirmek ve tereddütleri yok etmek, ayrıca çoğunluğun haksız ve yersiz kararları ile azlığı ezmesine engel olmak şeklinde belirtilmiştir[274].

Bu iptal sebeplerini aşağıdaki örneklerle açıklayabiliriz[275]:

TTK m. 368' de öngörülen toplantıya davetin gerektiği şekilde yapılmaması halinde alınacak ibra kararı, İbra konusunda yapılan toplantıya yetkisiz kimselerin katılmaları ve karara iştirakleri veya toplantıya katılmayan şahısların katılmış gibi gösterilmesi (TTK m. 361/III, m. 381/1), TTK m. 377' ye göre bilançonu onaylanması hakkındaki görüşmelerin ertelenmesi talebinin reddedilmesine rağmen bilançonun onaylanması ve ibraya karar verilmesi, İbra kararının alınmasında ortakların oylarını kullanmaktan haksız yere men edilmeleri, Çoğunluğun yetkilerini

[273]. **AYTAÇ**, s. 198; **İMREGÜN**, s. 313; **ARSLANLI**, s. 79 vd.
[274]. **AYTAÇ**, s. 198; **İMREGÜN**, s. 315-316; **POROY (TEKİNALP/ ÇAMOĞLU)**, s. 384.
[275]. **AYTAÇ**, s. 199.

kötüye kullanarak ve dürüstlük kurallarına aykırı bir şekilde ortaklığa ve diğer pay sahiplerine zarar vermek için kasıtlı olarak aldığı ibra kararı, Gündemde ibra ve aynı zamanda hesapların (bilançonun) onaylanması maddelerinin yokluğuna rağmen alınan ibra kararı, Yönetici ve denetçilerin katılmadıkları genel kurul toplantılarında, özellikle denetçilerin hazır bulunmadığı bir toplantıda alınan ibra kararı, TTK m. 362 ve m. 363' de öngörülen bilgi alma hakkının keyfi olarak, hiç veya gereği gibi kullandırılmaması ve bunun ibra kararına etkili olması, Bilanço ve diğer hesaplarda, kanunda öngörülen hükümlere uyulmaması ve bunlara bağlı olarak alınan zımni ibra kararı, İbra ile ilgili oy yasaklarına veya oydan mahrumiyet hallerine uyulmadan alınan ibra kararı, İbra kararının alındığı toplantıda, pay sahiplerinin haksız olarak toplantıdan çıkarılmaları, Kuruluş dönemine ilişkin olarak, dört yıllık süreye uyulduğu halde, 1/10 azınlığın muhalefetine rağmen alınan ibra kararı. Buna karşılık, şeklen de olsa toplantı (TTK m. 372) ve karar (TTK m. 378) yetersayılarına uyulmadan alınan ibra kararı yoklukla maluldür.

3. İptal Davası Açma Süresi

TTK m. 381 uyarınca, iptal davası, iptali talep edilecek olan kararın alındığı tarihten itibaren üç aylık süre içinde açılmalıdır. Bu üç aylık süre, hak düşürücü süre niteliğinde olup üç aylık süre geçtikten sonra açılacak bir iptal davası, hakim tarafından da resen gözetilerek reddedilmeye mahkumdur.

4. Yetkili ve Görevli Mahkeme

İptal davalarında görevli mahkeme, asliye ticaret mahkemesi, ayrı bir asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yerlerde ise ticaret mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesidir. İptal davası, Ticaret Kanunumuzda düzenlendiği için bu dava, mutlak ticari dava niteliğindedir (TTK m. 4).

Yetki bakımından ise ortaklık merkezinin bulunduğu yer mahkemeleri iptal davalarını görmeye yetkilidir (TTK m. 381).

5. İptal Kararının Hüküm ve Sonuçları

Genel kurulca alınan ibra kararının kesin nitelik kazanması, ibra kararının alındığı ortaklık genel kurul toplantısını takip eden 3 aylık süre içinde bir iptal davası açılıp açılmamasına bağlıdır. Bu üç aylık süre içinde ibraya ilişkin kararın iptali için iptal davası açılmamış ise ibra kararı kesinleşmiş demektir[276]. Eğer, üç aylık dava açma süresi içinde ibra kararının iptali talep edilmişse, bu durumda ibra kararının kesinleşmesi, yapılacak yargılama sonucuna göre belirlenecektir. Böyle bir davada mahkemece ya davanın reddine veya davanın kabulüne yani genel kurul kararının iptaline karar verilir.

İptal kararı verilinceye kadar, iptali istenen genel kurul kararı, hukuken geçerliliğini devam ettirir. Ancak, mahkemece yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin görüşü alındıktan sonra verilebilecek bir tedbir kararı ile ve mahkemece uygun görülecek teminat karşılığında kararın uygulanması geri bıraktırılabilir[277].

Mahkemenin davanın kabulü ile genel kurul kararının iptali yönünde karar vermesi durumunda, davaya konu yapılan genel kurul kararı, artık hükümsüz bir hal alır ve geçmişe etkili olarak ortadan kalkar. Bu karar, tüm pay sahipleri bakımından hüküm ifade eder.

Mahkemece verilen karar, sadece ilgili genel kurul kararının iptali şeklinde olup genel kurulun yerine geçilerek kararın iptalinin yanı sıra ilgililer hakkında sorumluluk davası açılmasına şüphesiz karar verilemez. Genel kurul kararı iptal edildikten sonra, kararı uygulayarak geçerli bir ibra ya da sorumluluk davası açılması kararını verecek olan, bu konuda münhasır yetkiye sahip genel kuruldur.

B. Borçlar Kanununa Göre İptal Edilebilirlik

İbranın BK' da düzenlenen irade sakatlığına ilişkin hükümler çerçevesinde iptalinin, pratikte bir önem taşımadığı ileri sürülmüşse de kanımca genel hüküm

[276]. **ERÜRETEN**, fasıl 4.
[277]. **TEKİL**, s. 305.

niteliğindeki BK 23 vd. hükümlerinin oy kullanma dolayısıyla ibra kararları bakımından da uygulanması mümkün olmalıdır[278]. Yukarıda bu konuya değinmiştik[279].

IV. Türk Ticaret Kanununun 380. Maddesine Aykırılık Nedeniyle Hükümsüzlük

İbra bakımından TTK m. 380' de bir hükümsüzlük hali daha öngörülmüştür.

Buna göre, bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veya bilanço, ortaklığın gerçek durumun görülmesine engel birtakım hususları ihtiva etmekte ise, yönetim kurulu üyeleri ile müdürler ve denetçiler, bilançonun onaylanması ile ibra edilmiş olmazlar.

Anılan hükme göre, bazı hususları belirtmeyen; eksik bilanço ve ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel birtakım hususları ihtiva eden; yanlış bilanço, ibranın geçersizliği sonucunu doğuracaktır. Böyle bir ibra, başlangıçtan beri sonuçlarını doğurmayıp ortaklığa, pay sahiplerine ve alacaklılara karşı herhangi bir hüküm ifade etmez[280]. Bu durumda, ilgililerin sorumlulukları devam ettiğinden artık sorumluluk davaları gündeme gelebilecektir.

TTK m. 380 hükmü, yukarıda belirtilen nitelikteki bilançoya açıkça geçersizlik sonucunu bağladığından, bu nitelikteki bilançoya dayanılarak alınan ibra kararının, iptal davası açarak iptali yoluna gitmeye gerek bulunmamaktadır. Gerçekten; iptal davasının konusu, genel kurulca alınmış bir karardır ve fakat hükümsüzlük durumunda ortada kanun hükmü gereği geçerli bir karar bulunmadığından bir başka deyişle, karara, geçersizlik sonucu bağlandığından, iptal davası açılması yoluna gidilmesi mümkün ve daha ziyade faydalı olmayacaktır. O

---

[278]. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **AYTAÇ**, s. 190 vd.
[279]. Bkz. yukarıda bölüm § 10, I.
[280]. **AYTAÇ**, s. 204.

halde, TTK. m. 380 uyarınca hükümsüzlük, ancak tespit davası yolu ile ileri sürülebilir[281].

[281]. **AYTAÇ**, s. 204.

§ 11. İBRA KARARININ GERİ ALINMASI

Anonim ortaklık genel kurulunca alınmış bir ibra kararı, yukarıda incelediğimiz üzere, iptal davasına konu yapılarak yahut geçersizliği ileri sürülerek hükümden düşürülebilecektir. Ancak, bu şekilde ibra kararının hükümden düşürülmesi, kararı alan genel kurulun kendi iradesi dışında mahkeme kararıyla olmaktadır. Peki, genel kurul, ibra kararını yine kendisinin alacağı bir başka kararla geri alıp ibra kararını hükümden düşürebilir mi?

Doktrinde Moroğlu, ibra kararının yönetim ve denetim kurulu üyelerini sorumluluktan kurtaran ve bu haliyle yenilik doğurucu nitelikte hukuki işlem olması nedeniyle yeni bir kararla geçmişe etkili sonuç doğuracak şekilde geri alınamayacağını, aksi halde menfi borç ikrarı niteliğinde olan ibranın, bunu beyan ve ikrar eden kişiyi yani anonim ortaklık tüzel kişiliğini hukuken bağlamayan veya hüküm doğurması bu kişinin keyfine kalmış bir işlem niteliğine bürüneceğini ifade etmiştir[282].

Gerçekten, ilgililerin sorumluluktan kurtarılması gibi önemli bir sonuç doğuran ibra kararının alınmasından sonra, kararı alan kurulun iradesiyle geri alınması, kötü niyetle ve keyfi bir biçimde kullanılmaya müsaittir. Zaten, ibra kararının sonuçları bertaraf edilmek isteniyorsa, bu, yasal olarak iptal nedenlerine ya da sakatlık nedenlerine dayanılarak mümkündür. Bu durum, genel kurulu önemli sonuçlar doğuran ibra kararını alırken ciddi düşünmeye de sevk eder.

Yine Doğanay da, " *Borç kesin olarak bilinmemekle beraber alacaklı borçluyu ibra etmiş ve fakat sonradan hakikaten borcun varlığı anlaşılmış olsa dahi alacaklı ibradan rücu edemez meğer ki BK' nın 24/4 bendi manasında ortada rızayı ifsat eden herhangi bir sebep bulunsun.* " diyerek ibranın geri alınamayacağı görüşünü savunmuştur[283].

---

[282]. **MOROĞLU**, İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri Alınması, s. 11.
[283]. **DOĞANAY**, s. 839.

Acaba, yukarıdaki durumun tersine olarak, genel kurulca ibra kararı alınmayıp, sorumluluk davası açılmasına karar verildikten sonra, dava sırasında genel kurulca ibra kararı alınması mümkün müdür? Domaniç, ibra kararlarının sorumluluk davasından önce söz konusu olması doğalsa da, sorumluluk davasının açılmasından sonra da genel kurulun eski kararından dönerek bir ibra kararı almasının mümkün olduğunu belirtmiştir[284].

[284]. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 541.

§ 12. İBRA KARARININ ETKİ VE SONUÇLARI

I. İbra Kararının Sorumluluk Davalarına Etkisi

Bilindiği gibi, TTK m. 336 uyarınca, bir anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, görevlerini gereği gibi yerine getirmedikleri ve bu nedenle bir zarara yol açtıkları hallerde, ortaklıkla aralarındaki sözleşme ilişkisinin de bir sonucu olarak, gerek ortaklığa, gerek münferit pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

Bu sorumluluğun bir sonucu olarak, ortaklığın kendisi, pay sahipleri ve alacaklıların, ilgili yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açma hakları bulunmaktadır.

Ancak, anonim ortaklık genel kurulunca geçerli bir şekilde alınmış ibra kararı, -ibra ilgilileri sorumluluktan kurtaran bir müessese olduğundan- ibra kararının kapsamına giren iş, işlem ve faaliyetlerden dolayı söz konusu olabilecek sorumluluk davalarına etkili olacaktır[285]. İbranın sorumluluk davalarına etkisi, geçerli bir ibra kararının bulunduğu hallerde söz konusu olacağından, eğer batıl bir ibra kararı varsa yahut ibra kararı TTK m. 381 gereğince iptal edilmişse, ibra kararının sorumluluk davaları üzerinde herhangi bir etkisi olamaz[286]. Zira, batıl bir ibra kararı hukuki bir sonuç doğurmaz, TTK m. 381 gereğince iptal edilen bir ibra kararı da geçmişe etkili olarak ortadan kalkmış olmaktadır.

İbranın sorumluluk davalarına olan etkisini, kendilerine sorumluluk davası açma yetkisi tanınan ortaklık, pay sahipleri ve alacaklılar bakımından ayrı ayrı incelemek yerinde olacaktır.

---

[285]. Belirtmek gerekir ki, burada sözü edilen sorumluluk, hukuki sorumluluktur. Dolayısıyla, ibraya rağmen, ibra edilenlerin cezai sorumluluğu devam eder. Bu yönde bkz. Y. 5. CD. , T. 27.12.1989, E. 5609, K. 6670: Yargıtay, anılan kararında, " Kooperatif Genel Kurulunun ..... tarihindeki geçmiş hesaplara ait ibra kararının hukuki sonuç dışında zimmet suçunun oluşmasına engel teşkil etmeyeceği gözetilmeden .... " diyerek, ibraya rağmen, cezai sorumluluğun devam ettiğini açıkça vurgulamıştır, http://hukukcu.com/modules/smartsection/item.php?itemid=101.

[286]. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 324.

A. Ortaklığın Sorumluluk Davası Açma Hakkına Etkisi:

Yönetim kurulu üyeleri görevde kaldıkları süre içinde[287] yönetim ve temsile ilişkin olarak tüm görev ve yetkilerini yürütürken, kanun ve esas sözleşme hükümlerine uygun hareket etmek ve gereken dikkat ve özeni göstermek durumundadır.

Aksi durum, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu ve bu anlamda sorumluluk davasını gündeme getirecektir.

Sorumluluk davasının açılması bakımından da ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki sözleşmesel ilişki sonucu, asıl hak sahibi olan anonim ortaklığın kendisidir. Peki, anonim ortaklığın sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkı, ibra kararından ne şekilde etkilenir? Ortaklığın sorumluluk davası açma hakkı ortadan kalkar mı?

Türk Hukuk sisteminde ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olarak kabul edilmesinin bir sonucu olarak, geçerli bir ibra kararının varlığı, ilgili hesap dönemine ait ve ibra kapsamına giren iş, işlem ve faaliyetler bakımından, anonim ortaklığın ilgili yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır. Çünkü, ortaklık adına genel kurul tarafından açıklanan irade, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin ibra kapsamına giren işlemlerden dolayı bir sorumluluğunun bulunmadığını, bu nedenle sorumluluk davası açmasının gerekli olmadığını beyan etmiş, böylece onları aklamıştır[288]. Hal böyle iken, ortaklık tarafından sorumluluk davası açılması açıklanmış olan ve yenilik doğurucu etkiye

---

[287]. Yargıtay bir kararında görev süreleri sona eren yönetim kurulu üyeleri bakımından şu şekilde bir karar vermiştir. Anılan kararda, Türk Ticaret Yasasının 314 ve bunu izleyen maddelerinde, 3 yıllık süre için seçilen anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin görev süreleri sona erdiğinde, bu sıfatlarının kendiliğinden düşeceğine ilişkin bir hüküm olmamasına göre, yeni yönetim seçilene kadar önceki yönetim kurulunun görevlerine devam edeceklerinin kabulü gerekeceği, keza, yetkisi devam eden yönetim kurulu üyesinin tayin ettiği vekilin işlemlerinin de, vekaletten azlin, vekile tebliğ edilmesine kadar geçerli olacağı, dolayısıyla takip dayanağı çekten ötürü, vekaletten azlin, çekin keşide tarihinden önce vekile tebliğ edilmemesi halinde borçlunun sorumluluğu söz konusu olacağından, bu hususun araştırılıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir: Y. 12. HD. , T. 12.02.1998, E. 1998/691, K. 1998/1434, (Kazancı).

[288]. **İPEKÇİ**, s. 1238; **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 329.

sahip bulunan iradeye aykırı düşer. Yenilik doğurucu işlem olarak ibra, mahkeme kararıyla iptal edilmedikçe ortaklığı bağlar.

Ancak doğaldır ki, ortaklığın ibra kararının kapsamına girmeyen konularda sorumluluk davası açma hakkı saklı tutulmuş olmaktadır[289]. Hatta, ibra kararı bulunmasına rağmen bir işlemin ibra kararının kapsamına girmediği iddiasıyla dava açılması mümkündür[290].

Varılan bu sonuçlar, gerek açık ibra kararları gerekse zımni ibra kararları için geçerlidir[291].

B. Pay Sahiplerinin Sorumluluk Davası Açma Hakkına Etkisi:

Anonim ortaklığın dışında, pay sahipleri de hem doğrudan doğruya hem de dolaylı olarak uğradıkları zararlar için ilgililer aleyhine sorumluluk davası açma hakkına sahiptirler (TTK. m. 336, 340, 309). Pay sahiplerinin doğrudan zararları nedeniyle dava açabilmeleri, esasen hukuk genel ilkelerinin bir gereğidir. Kanun koyucu, pay sahiplerinin dolayısıyla uğradıkları zararlar nedeniyle de, ortaklık yönetici ve denetçilerine karşı sorumluluk davası açabilmelerine olanak sağlamıştır. Ortaklığın uğradığı doğrudan zarar, pay sahipleri bakımından " dolaylı zarar " ya da " dolayısıyla zarar " olarak nitelendirilir. Pay sahiplerinin dolaylı zararları nedeniyle sorumluluk davası açmakta menfaatleri bulunmaktadır. Zira, ortaklık malvarlığının gerçek sahipleri pay sahipleridir ve ortaklık malvarlığındaki azalmalar, onların kâr payı ve tasfiye bakiyesi gibi mali haklarını etkiler[292].

Pay sahiplerinin doğrudan doğruya ve dolaylı olarak uğradıkları zararlar için açacakları sorumluluk davalarının hukuki dayanakları, nitelikleri ve şartları birbirinden tamamen farklıdır[293]. Bu nedenle geçerli olarak alınmış bir ibra kararının pay sahiplerinin dava açma haklarına olan etkisi de farklı olacaktır.

---

[289]. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 543.
[290]. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 325.
[291]. **AYTAÇ**, s. 207; **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 330.
[292]. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 331.
[293]. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 331.

1. Pay Sahiplerinin Doğrudan Doğruya Uğradıkları Zararlar Nedeni ile Açacakları Davalara Etkisi:

Bir anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, pay sahiplerinin uğradıkları doğrudan doğruya zararlardan da sorumlu tutulmuşlardır (bkz. TTK m. 336).

Doğrudan doğruya zarar, pay sahiplerinin, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin fiil ve işlemleri sonucunda, ortaklığın zararından bağımsız olarak uğradıkları zararlardır[294].

Ortağın, bilânçonun doğruluğuna inanarak pay sahibi olması veya paylarını elden çıkarması, sermaye artırımında pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının ihlal edilmesi, ortağın payının kanuna aykırı şekilde iptali, sermaye payına uygun temettü ödenmemesi, yine bilânçodaki yanlış kayıtlar veya genel kuruldaki yanıltıcı beyanlar nedeniyle ortağın çok yüksek bedelle yeni paylar almaya sevk edilmesi, bir ortağın genel kurula katılmasına haksız olarak engel olunması, pay sahibinin doğrudan doğruya uğradığı zararlara örnek olarak gösterilmektedir[295].

Doğrudan doğruya zarar, ortaklığın zararından bağımsız bir zarar olduğu için, burada pay sahibinin uğradığı zararın yanı sıra ortaklığın da bir zarar görmüş olup olmamasının önemi yoktur. Başka bir deyişle, ortaklık, pay sahibinin uğradığı zarara rağmen herhangi bir zarara uğramamış olabilir yahut ortaklık pay sahibinin uğradığı zararın yanında bir zarara da uğramış olabilir.

Pay sahibinin uğradığı doğrudan doğruya zararın, ortaklığın zararından bağımsız bir zarar olmasının sonucu olarak pay sahibi, sorumluluk davası sonucunda hükmedilecek tazminatın ortaklığa değil kendisine ödenmesini talep edecektir.

Tüm bu nedenlerle, genel kurulca alınmış geçerli bir ibra kararı, anonim ortaklıklarda bir pay sahibinin doğrudan doğruya uğradığı zarar nedeni ile sahip

[294]. **AYTAÇ**, s. 208.
[295]. **AYTAÇ**, s. 209.

olduğu sorumluluk davası açma hakkını etkilememektedir[296]. Bu sonuç, Türk Hukuk doktrininde oybirliği ile benimsenmiştir.

2. Pay Sahiplerinin Dolayısıyla Uğradıkları Zararlar Nedeni ile Açacakları Davalara Etkisi:

Bir anonim ortaklıkta pay sahipleri doğrudan doğruya uğradıkları zararlardan başka, dolaylı olarak uğradıkları zararları da dava edebilmektedirler. Yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, bu dolaylı zararlardan da sorumlu tutulmuşlardır.

Genel olarak, ortaklığa doğrudan doğruya verilen zarar, pay sahipleri açısından dolaylı zarar olarak nitelendirilebilir[297].

Yöneticilerin yetkilerini kötüye kullanmaları, gerçek olmayan kar dağıtımı, spekülatif krediler açılması ve gereksiz yatırımlar sonucu pay senetlerinin değerinin düşmesi, tasfiye artığı veya kâr payının azalması, pay sahibinin dolayısıyla uğradığı zararlara örnek olarak gösterilmektedir[298].

Pay sahibinin dolayısıyla bir zarara uğraması sonucunda açacağı sorumluluk davasında hükmedilecek tazminat, doğrudan doğruya uğranılan zararlardan farklı olarak, ortaklığa verilecektir. Pay sahibi, bu tazminatın kendisine ödenmesini talep edemeyecektir.

İbra kararının, pay sahibinin dolayısıyla uğradığı zarar nedeni ile sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkına olan etkisine gelince; bu konu doktrinde tartışmalıdır. Bir kısım yazarlar, ibra kararının pay sahibinin dolayısıyla uğradığı zarar nedeni ile sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırdığını ileri sürmektedir[299]. Genel kabul gören görüş, kaynak İsviçre Borçlar Kanunu m.

---

[296]. Ayrıntılı bilgi için bkz. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 342 vd.
[297]. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 331.
[298]. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 332.
[299]. **ATAN**, s. 66; **AYTAÇ**, s. 213.

757' de[300] yer alan hüküm doğrultusunda, genel kurulca alınmış geçerli bir ibra kararının, söz konusu ibra kararı aleyhine oy veren veya anılan karara çekimser kalan, veyahut ibra kararının alındığı toplantıya katılmayan pay sahibinin dolayısıyla uğradığı zarar nedeni ile sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkını etkilemeyeceği yönündedir[301]. Gerçekten, ortaklığın aldığı ibra kararı, ancak ortaklığın kendi hakkı yönünden etkili olup pay sahiplerinin ve alacaklıların dava hakkını etkilemez[302]. Ayrıca, bu sonuca varırken pay sahipleri ve alacaklıların dava haklarının ikince derecede değil bağımsız ve asli nitelikte olduğu da dikkate alınmalıdır.

Böylece kural olarak, ibra kararının, pay sahibinin dolaylı zarar nedeniyle açacağı sorumluluk davasına etkili olmayacağı sonucuna varılmaktadır. Ancak, genel kurulda ibra lehine oy veren pay sahibinin durumu farklıdır. Bu halde konunun dürüstlük kuralı yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir. Genel kurulda ibra kararı lehine oy veren bir pay sahibinin, daha sonra sorumluluk davası açabileceğini kabul etmek, TMK m. 2' de yer alan dürüstlük kurallarıyla bağdaşmayacaktır. Bu nedenle, böyle bir durumda pay sahibinin dolayısıyla uğradığı zarar nedeni ile sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkının ibra kararından etkileneceği ve bu hakkı ortadan kaldıracağı açıktır.

Bu konuda önemli olan bir konu da, ibra kararı lehine oy kullanan pay sahibinin bu oyunu irade sakatlığı hallerinden birinin etkisiyle kullanmış olması durumudur. Böyle bir durumda örneğin, pay sahibi, yanılma neticesinde ibra lehine oy kullanmışsa ve gerçek durumu bilseydi ibra lehine oy vermeyecek idiyse oyundan dönerek, sorumluluk davası açma hakkına sahip olabilir[303]. Bu halde, pay sahibinin

---

[300]. TTK' ya alınmayan Or Art. 757' ye göre, ibra kararı ancak, bu karar lehine oy vermiş veya yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmiş olduğunu bilerek payı devralmış olan ortağın sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır.

[301]. **DOMANİÇ,** AŞ. , 874; **ÇAMOĞLU,** Hukuki Sorumluluk, 219; (**POROY/ TEKİNALP**), 8. bası, Nr. 618; **TEKİL,** AŞ. , 227-228; **AYTAÇ,** İbra, 213; **HELVACI,** Hukuki Sorumluluk, 108 ve dn. 472' deki yazarlar; **İMREGÜN,** AO. , s. 250: Yazar, ibra kararının tüm alacaklıları etkilediğini ve bunların dava açabilmeleri için önce ibra kararını iptal ettirmeleri gerektiğini, buna karşın alacaklıların ibra kararından etkilenmeyeceğini ileri sürmektedir. (**PULAŞLI,** s .497, dn. 901' den naklen). Ayrıca, ayrıntılı bilgi için bkz. **ÇAMOĞLU**, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 331 vd.

[302]. **ERİŞ**, s. 2170.

[303]. **ÇAMOĞLU (POROY/ TEKİNALP)**, s. 339; **ARSLAN**, s.125.

öncelikle oyunun iradeyi ifsat eden nedenlerden biriyle sakatlandığını ispat etmesi gerekir. Mahkemece, bu husus bir ön sorun olarak ele alınır.

C. Alacaklıların Sorumluluk Davası Açma Hakkına Etkisi:

İbranın alacaklılarının sorumluluk davası açma haklarına olan etkisi, kural olarak ibranın pay sahiplerinin sorumluluk davası açma haklarına olan etkisi ile aynıdır. Bu nedenle yukarıda ibranın pay sahiplerinin gerek doğrudan doğruya ve gerekse dolaylı olarak uğradıkları zararlar için açacakları sorumluluk davalarına olan etkisi hakkında yaptığımız açıklamalar, alacaklılar bakımından da kural olarak aynen geçerlidir.

Ancak, alacaklılar, genel kurulda yapılan ibra oylamasına katılmayacağından ibra lehinde ve aleyhinde oy kullanmaları söz konusu değildir. Bu nedenle denilebilir ki, alacaklıların sorumluluk davası açma imkânı, pay sahiplerine kıyasla daha geniştir.

II. İbra Kararının Diğer Etki ve Sonuçları

A. Yönetici ve Denetçilerin Müteselsil Sorumluluğuna Etkisi

Genel kurulun aldığı ibra kararı ile ilgililerin ibra edilmelerinin bir sonucu olarak, bu kimselerin müteselsil sorumlulukları ortadan kalkmakta ve artık onlara karşı ortaklık tarafından sorumluluk davası açılamamaktadır.

Bazen yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve denetçilerin bir kısmı ibra edilirken diğerleri ibra edilmeyebilir. İbra edilmeyenlerin müteselsil sorumlulukları devam eder. İbra edilmeyen tek bir kişi varsa, artık müteselsil sorumluluğun söz konusu olmayacağı açıktır.

B. Teminat Olarak Yatırılan Paylar Üzerindeki Etkisi

TTK' nın 313/1. maddesinde, yönetim kurulu üyelerinden her birinin görevlerinden doğan sorumluluğun teminatını teşkil etmek üzere, ortaklık sermayesinin en az %1' ine eşit miktarda pay senetlerini ortaklığa (rehin olarak) vermek zorunda olduğu hükme bağlanmıştır.

Yine, aynı fıkrada ortaklığa verilen bu hisse senetlerinin yönetim kurulu üyesinin genel kurul tarafından ibra edilmesine kadar başkalarına devrolunamayacağı ve geri alınamayacağı açıkça belirtilmiştir.

İbra kararı ile, yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu sona erdiğine göre ve artık sona ermiş bir sorumluluğa karşı da teminat gösterme lüzumu kalmadığına göre, genel kurulda ibra kararının alınmasından sonra, teminat olarak yatırılan bu pay senetlerinin, teminatı yatıran yönetim kurulu üyesine iadesi söz konusu olacaktır. Ancak bu sonuç, yönetim kurulu üyesinin görev süresinin sona ermesi halinde geçerlidir. Yoksa, yönetim kurulu üyesi bir olağan genel kurulda ibra edildikten sonra, henüz görev süresi dolmadığı için görevine devam ediyorsa hisse senetlerini rehin bırakma yükümlülüğü sona erer.

Doktrinde, ibraya ilişkin genel kurul kararının TTK' nın 381. maddesine göre iptalinin talep edildiği hallerde, iptal davasının kesinleşmesine kadar, teminat olarak yatırılan payların (hisse senetlerinin), ortaklıkta rehin olarak bırakılması önerilmektedir[304].

[304]. **DOMANİÇ**, A. Ş. , s. 442.

SONUÇ

İbra, anonim ortaklıklarda, kusursuzluğun ispatı, sulh ve zamanaşımı dışında yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren bir diğer haldir.

Sözlük anlamı bakımından, aklama, temize çıkarma, borçtan kurtarma, ber' i kılma, beraat etme anlamlarına gelen ibra, hukuk terminolojisinde farklı anlamlarda karşımıza çıkmaktadır.

İbra, Borçlar Hukukunda borcu dar anlamda sona erdiren sebeplerden biri olarak kabul edilirken, Tüzel Kişiler Hukukunda ise Borçlar Hukuku alanına nazaran daha farklı bir anlam ve amaç taşımakta olup borcun sona ermesinden ziyade sorumlulukla ilgili bir kavram olarak, derneklerde veya ortaklıklarda veyahut diğer tüzel kişiliklerde, organları sorumluluktan kurtarma hallerinden biridir.

Anonim ortaklıklarda ibra da, genel kurulun, ilgili hesap dönemi sonunda verdiği kararı ile ilgililerin belli bir hesap dönemindeki işlem ve faaliyetlerinin hukuka ve maslahata uygun bulunarak onaylanması ve bu suretle sorumluluktan kurtulmaları anlamını taşımaktadır.

Görülmektedir ki ibra, Borçlar Hukuku anlamındaki ibra sözleşmesinden farklı bir nitelik arz etmektedir. Bu farklılık, yabancı hukuk düzenlerinde gözetilerek her iki hukuk dalındaki ibra için farklı terimler kullanılıyor olmasına rağmen bu detay, bizim hukuk sistemimizde gözetilmeyerek her iki hukuk dalında da ibra, tek bir terimle ifade olunmuştur. Bu durum ise hem kavram hem de anlam karmaşalarına yol açacağından, ortaya çıkması muhtemel bu karışıklıkları önlemek amacıyla, Borçlar Hukukunda ibra yerine " ibra sözleşmesi " teriminin, Tüzel Kişiler Hukukunda ve dolayısıyla Anonim Ortaklıklar Hukukunda ise ibra yerine " ibra kararı " teriminin kullanılmasının daha isabetli olacağı kanısındayım.

İbra için daha kapsamlı bir tanım vermek gerekirse, ibra, " kuruluştan dolayı sorumlu olanların kuruluş dönemi içerisinde gerçekleştirmiş oldukları işlem ve

faaliyetlerin, kuruluştan sonra ise, yöneticilerin bir hesap dönemi içerisinde yapmış oldukları iş, işlem ve faaliyetlerin, gerek hukuki ve gerekse iktisadi yönden onaylandığını ve ortaklık tüzel kişiliğinin onlara karşı bu iş, işlem ve faaliyetlerden dolayı herhangi bir hak veya alacak ileri sürmeyeceğini, onları sorumlu tutmayacağını, tazminat davası açmayacağını beyan eden, genel kurulun tek taraflı, kabulü gerekmeyen, karar şeklinde bir irade açıklamasıdır. ” şeklinde tanımlanabilir

Bu tanım çerçevesinde ibranın unsurları şu şekilde sıralanabilir: Anonim ortaklıklarda ibra, hem kuruluş dönemi için hem de faaliyet dönemi için söz konusudur; Anonim ortaklıklarda ibranın iki anlamı vardır; İbra kararını almaya yetkili organ genel kuruldur; İbra, genel kurulun karar şeklinde bir irade açıklamasıdır; İbraya ilişkin irade açıklaması, sarih olabileceği gibi zımni de olabilir; İbra, tek taraflı, kabulü gerekmeyen bir hukuki işlem niteliğindedir; İbra, ortaklık içi bir hukuki işlemdir; İbra, yenilik doğurucu bir hukuki işlemdir; İbra, menfi borç ikrarı niteliğinde kabul edilmektedir; İbra kural olarak şarta bağlanamaz.

Yukarıda sayılan unsurlar içinde özellikle ibranın hukuki niteliğinin ne olduğu hususu, doktrinde tartışmalara maruz kalmıştır. Bu konuda pek çok görüş ileri sürülmüş olmasına rağmen, doktrinde oy çokluğuyla kabul edilen ve Yargıtay tarafından da benimsenen görüş, ibranın menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu yolundadır. Gerçekten; nasıl ki menfi borç ikrarında taraflar arasında bir hukuki ilişki mevcut olup bu hukuki ilişkiden dolayı herhangi bir borcun meydana gelip gelmediği, bir borç söz konusu ise bu borcun miktarı belli olmayıp aksine taraflar arasında şüpheli ve tereddütlü bir durum mevcut ve tarafların bu şüpheli ve tereddütlü duruma son vermek amacıyla aralarındaki hukuki ilişki dolayısıyla herhangi bir borcun bulunmadığını ikrar etmeleri söz konusu ise, anonim ortaklıklardaki ibrada da, genel kurul, alacağı karar ile itiraza uğrayan veya varlığı şüpheli olan bir alacağı ortadan kaldırarak, ilgililere karşı bir alacak veya hak iddiasında bulunulmayacağını ikrar etmiş olur.

İbra, anonim ortaklıklarda faaliyet döneminin yanı sıra kuruluş dönemi bakımından da söz konusudur ve kuruluş dönemi ve faaliyet dönemi için ibra, şartları bakımından farklılık arz etmektedir.

Kuruluş dönemi bakımından, TTK' nın 310. maddesinde, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin kuruluş aşamasındaki işlemlerinden doğan sorumluluklarının ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle sona erdirilemeyeceği, bu sürenin geçmesinden sonra ise, genel kurulun onayıyla sulh ve ibranın kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırabileceği, ifade edilmiştir.

Anılan madde pek çok yönden, özellikle ifade tarzı bakımından yetersizdir. Tasarıya baktığımızda da bu yetersizliklerin giderilmediğini, Tasarıda bu yönde herhangi bir değişiklik yapılmayarak, TTK' nın 310. maddesinin, eski şekliyle Tasarıya geçirildiğini görmekteyiz.

Öncelikle, madde metninde kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin kuruluş aşamasındaki işlemlerinden doğan sorumluluklarını sona erdiren nedenlerden olarak hem sulh hem de ibraya yer verilmesine rağmen, madde başlığı sadece " ibra " olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla, madde metninde yer alan " sulh ve ibra " ibaresinin " sulh veya ibra " olarak düzeltilmesi ya da madde başlığının sadece " ibra " değil, " sulh ve ibra " olarak değiştirilmesi daha uygun olacaktır.

TTK' nın 310. maddesindeki bir diğer ifade eksikliği, madde kapsamına giren yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin, kuruluştaki ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler olduğuna dair herhangi bir ifadeye yer verilmemiş olmasıdır. Her ne kadar, buradaki ibra, anılan kimselerin kuruluştan doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılmasına ilişkin ve bu durum açıkça belli ise de, madde metnine "ilk" kelimesinin eklenmesi, daha düzgün bir ifade tarzı olacaktır.

TTK' nın 310. maddesi ile ilgili olarak eleştirilen bir diğer husus, madde metninde yer alan " .... *umumi heyetin tasdikiyle tamam olur*. " ifadesidir. Burada

genel kurulun tasdikinden söz edilmişse de, ibraya karar vermeye yetkili tek kurul olan genel kurulun, kendi verdiği kararı bizzat onaylaması düşünülemeyeceğinden, bunu genel kurulun ibraya karar vermesi olarak anlamak gerekir. Bu nedenle, " .... *umumi heyetin tasdikiyle tamam olur.* " tabiri yerine, " .... *genel kurulun kararı ile tamam olur.* " denmesi daha doğrudur.

Faaliyet dönemi bakımından ise, TTK' nın 380. maddesinde, kural olarak, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı ile, yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve denetçilerin ibra edilmiş olacakları belirtilmiştir.

Anılan maddede, bilançonun onaylanmasına kural olarak ibra sonucu bağlanmıştır. Ancak, bu emredici değil aksi öngörülebilen bir hükümdür. Dolayısıyla, genel kurulun bilançonun onaylanmasına rağmen ilgilileri ibra etmemesi mümkündür.

TTK' nın 380. maddesi ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise, maddede yer alan *" .....bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış birtakım hususlar ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalarıyla, müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdıkiyle ibra edilmiş olmazlar.* " ifadesidir. Buna göre, kural olarak bilançonun onaylanması, ibra sonucunu doğuracak ise de ibraya konu bir karar veya işlemin bilançoda yer almaması, bilançoda yer almış olsa dahi ortaklığın gerçek durumunun görülmesini engelleyecek yanlış bilgiler içermesi vb. hallerde, alınan ibra kararı, bilançonun onaylanmış olmasına rağmen geçersiz sayılacak ve dolayısıyla ilgililer ibra edilmiş olmayacaklardır. Bu haller, işletmenin iktisadi ve mali durumunu aksettirmeye engel olma amacıyla, aldatma kasdının bulunduğu hallerdir. Bu durum, Tasarıda " *bu hususta bilinçli hareket edilmişse* " ibaresinin madde metnine eklenmesi suretiyle yerinde bir çözüm tarzı olarak vurgulanmıştır.

Anonim ortaklık genel kurulunun, ilgililer tarafından tüm yükümlülükler gereği gibi yerine getirilmiş olmasına ve tüm şartlara uyulmuş olmasına rağmen, gerek genel kurulca ibra kararının alınmasından sebepsiz yere kaçınılması gerekse

ibranın reddedilmesi durumunda ibra talebi kavramı karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, ilgililerin hem ibra hakkında bir karar alınmasını, bunun geciktirilmemesini isteme ve hem de kararın olumsuz olması yani ibranın reddi halinde, bunu dava etme hakları mevcuttur. Açılacak ibra davasının sonunda, mahkeme tarafından verilecek kararın, ibra kararı yerine geçip geçmeyeceği, davanın hukuki niteliğinin tespitine göre değişmektedir. Kanımca, ibra davasının hukuki niteliğini menfi tespit davası olarak kabul etmek gerekir. Aksi halde, mahkemenin davanın kabulüne ilişkin verdiği karar, ibra kararı yerine geçmiş olacaktır ki, bu durum, genel kurulun ibra kararını almaya münhasıran yetkili olduğunu düzenleyen TTK' nın 310. , 369. ve 380. maddelerine aykırılık teşkil eder. Bu nedenle, mahkemenin davanın kabulü ile tespit niteliğinde bir hüküm vererek, genel kurulu bu hüküm doğrultusunda ibra kararını almaya teşvik etmesi daha yerindedir.

Genel kurul kararı niteliğindeki ibra, öncelikle anonim ortaklıklarda genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hüküm ve sonuçlara tabidir. Diğer taraftan, TMK m. 5 yolu ile iki taraflı sözleşmelere ilişkin yokluk, hükümsüzlük veya irade sakatlığı nedeniyle bozma hükümleri, niteliğine uygun oldukları ölçüde ibraya ilişkin genel kurul kararları bakımından da uygulanabilecektir. Ayrıca, bu sakatlık hallerine doktrinde geçersiz hükümsüzlük olarak adlandırılan ve TTK m. 380' de öngörülen kanuni hükümsüzlük halini de eklemek mümkündür.

Geçerli bir ibra kararının varlığı, ilgili hesap dönemine ait ve ibra kapsamına giren iş, işlem ve faaliyetler bakımından, anonim ortaklığın ilgili yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır. Ancak ibra, pay sahibinin doğrudan doğruya uğradığı zarar nedeni ile sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkını etkilememektedir. Dolaylı zararlar bakımından da, genel kabul gören görüşe göre, ibra kararı aleyhine oy veren veya anılan karara çekimser kalan, veyahut ibra kararının alındığı toplantıya katılmayan pay sahibinin sorumluluk davası açma hakkı ibradan etkilenmemektedir. İbranın, alacaklılarının sorumluluk davası açma haklarına olan etkisi ise ibranın pay sahiplerinin sorumluluk davası açma haklarına olan etkisi ile aynıdır.

Günümüzde anonim ortaklıkların sayısının artmasına paralel olarak, uygulamada sıkça karşılaştığımız ibranın, önemine de binaen, mevzuattaki düzenleniş biçimi ise düşündürücüdür.

Halen yürürlükte bulunan 1956 tarihli TTK' daki ibraya ilişkin düzenlemelere baktığımızda, bu düzenlemelerin kanun sistematiği açısından düzenli olmadığını, ibra müessesesini tüm yönleriyle ele alan açık düzenlemeler niteliğinde olmadığını görmekteyiz. TTK Tasarısı da bu eksiklikleri ne yazık ki giderebilmiş değildir.

Örneğin, ibranın kanuni tanımına Tasarıda da yer verilmiş değildir. Her ne kadar doktrinde, ibranın tanımı konusunda genel bir paydada buluşulmuşsa da, ibranın bir sorumluluktan kurtulma müessesesi olarak taşıdığı önemine karşılık, hiç olmazsa kanuni tanımına yer verilmiş olması daha yerinde olurdu.

Yine, ibra ile ilgili esas düzenleme olan TTK' nın 380. , Tasarının 424. maddesi, bulunduğu yer itibariyle yanlış olup, ibra, sorumluluk ile ilgili bir kavram olduğuna göre, bu hükmün Tasarıda 11. bölümde, 558. maddede yer alması daha uygun olacaktır.

Tasarının 558. maddesi, 424. maddede olduğu gibi sadece örtülü ibrayı düzenlemiş, açık ibraya yer vermemiştir. Bu konuda da detaylı bir düzenlemenin getirilmemiş olması bir eksikliktir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde ise, tasarıdaki ibra ile ilgili düzenlemelerin dil bakımından sadeleştirildiğini, ancak kanun sistematiği açısından uygun olmadığını, eksik ve yetersiz kaldığını, bu nedenlerle, gerek kuruluş dönemindeki ve gerek faaliyet dönemindeki ibranın, sorumluluk kısmında düzenlenip, kanuni tanımına yer verilmesi gerektiğini, ibra hakkında temel, tartışmalı hususların duraksamaya yer vermeyecek şekilde hüküm altına alınması gerektiğini söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

1. ALTAN, Alparslan: Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları ve İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, (Yayınlanmamış) Tez, 1992.

2. ANSAY, Tuğrul: " Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararı ", Batider, C. III, S. 3, Ankara 1966. (Anılış: HGK Kararı.)

3. ANSAY, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, Beşinci Baskı, Ankara 1975. (Anılış: A. Ş. Huk. Dersleri.)

4. ANSAY, Tuğrul: Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri, Ankara 1971.

5. ANSAY, Tuğrul: Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku (Yargıtayın 1975-1980 Yılları Arasında Verdiği Kararlar), Ankara 1981.

6. ARSEBÜK, Esat: Borçlar Hukuku, C. I-II, 3. Bası, Ankara 1950.

7. ARSLAN, İbrahim: Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar), XVI, 14 Mayıs 1999, Ankara.

8. ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler, II-III Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul 1960.

9. ATAN, Turhan: Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967.

10. AYTAÇ, Zühtü: Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara 1982.

11. BAŞBUĞOĞLU, Tarık: Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu (Açıklamalar-İçtihatlar), C. I: Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak Hukuku (madde 1-185), Ankara, 1988.

12. BERKİ, Ali Himmet: Mecelle-i Ahkamı Adliye, Ankara 1959.

13. ÇAMOĞLU, Ersin: " Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi ", İÜHFM 1971, C. XXXVI, S. 1-4. (Anılış: İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi.)

14. ÇAMOĞLU, Ersin: " Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Raporu Hakkındaki Düşünceler ", İkt. Mal. 1971, C. XVII, S.12.

15. ÇEVİK, Orhan/ AZIK, Kenan: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Ankara 1971.

16. ÇEVİK, Orhan Nuri: Anonim Şirketler, 4. Baskı, Ankara 2002. (Anılış: A. Ş.)

17. ÇEVİK, Orhan Nuri: Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 4. Baskı, Ankara 2003. (Anılış: Ltd. Şti. Huk. ve Uyg.)

18. ÇEVİK, Orhan Nuri: Uygulamada Şirketler Hukuku, Ankara 1989. (Anılış: Uyg. Şkt. Huk.)

19. ÇİL, Şahin: İş Hukukunda İbra Sözleşmesi, Erişim: http://www.yayin.adalet.gov.tr/18_sayi.htm.

20. DELİGÖZ, Muzaffer: Şirket ve Kooperatiflerde (İbra) Almış Yönetim Kurullarının Mesuliyetleri, Erişim: 29/11/2006, http://hukukcu.com/modules/smartsection/item.php?itemid=101.

21. DEVELİOĞLU, Ferit: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, 1970.

22. DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 1980.

23. DOMANİÇ, Hayri: Anonim Şirketler, İstanbul 1978. (Anılış: A. Ş.)

24. DOMANİÇ, Hayri: Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerin Kuruluşundan Doğan Hukuki Mesuliyet, İstanbul 1964. (Anılış: Kuruluştan Doğan Mesuliyet.)

25. DOMANİÇ, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988. (Anılış: TTK Şerhi.)

26. EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 2, 5. B. , İst. 1999.

27. ERİŞ, Gönen: Ticari İşletme ve Şirketler, 2.Cilt: Ticaret Şirketleri Madde 174-556, Aralık 2004.

28. ERÜRETEN, Bahir Mahzar: Açıklamalı, Uygulamalı, İçtihatlı Anonim Şirket ve Davaları, İstanbul 1988.

29. FEYZİOĞLU, Feyzi N. : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, İstanbul 1977.

30. GÖKÇE, Deniz: Faiz Dışı Fazla Nedir? , Erişim: 24/10/2004, http://www.malihaber.com/modules.php?name=News&file=article&sid=183.

31. GÜMÜŞ, Mustafa Alper: " Bir Borç İlişkisinde Müteselsil Borçlulardan Birisinin İbrasının Diğer Müteselsil Borçlular Üzerindeki Etkisi " , Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan, İstanbul 1999.

32. HİRŞ, Ernst E. : Ticaret Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1948.

33. İMREGÜN, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 12. Bası, İstanbul 2001.

34. İPEKÇİ, Nizam: Ticaret Şirketleri Tatbikatı TTK Şerhi, Ord. Prof. Reşit Belgesay Hatıra Sayısı İÜHFM, C. XXXVI, Sayı. 1-4, Ankara 1998.

35. KALPSÜZ, Turgut: " Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararının İptali " , Batider, C. X, 1979.

36. KARAHASAN, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, İstanbul 2003.

37. KARAYALÇIN, Yaşar: Bilanço Hukuku, Kavramlar-İlkeler-Başlıca Sorunlar-Yeni Gelişmeler, Ankara 1979.

38. KOSCHAKER, Paul/ AYİTER, Kudret: Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları, İzmir 1993.

39. KUMKALE, Rüknettin: Anonim Şirketlerde İbra, Erişim: 17 Kasım 2004, http://www.alomaliye.com/ruknettin_kumkale_as_ibra.htm.

40. KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı, İstanbul 1995.

41. KUYUCAK, Hazım Atıf: Ticaret Hukuku, İstanbul 1939.

42. MOROĞLU, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu'na göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 3. Bası, Ankara 2001. (Anılış: Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü.)

43. MOROĞLU, Erdoğan: " Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi ", İÜHFM 1976, C. XIII, S. 1-4, (Özel Sayı, E.Hirsch'e Armağan).

44. MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması, Banka ve Ticaret Hukuku

Dergisi, C. XXI, S. 2, Ankara, Aralık 2001. (Anılış: İbranın Zamanı, Kapsamı, Geri Alınması.)

45. MOROĞLU, Erdoğan: Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmeleri, İstanbul 1978.

46. MOROĞLU, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Başlangıç, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri ve Son Hükümlere İlişkin Değerlendirme ve Öneriler, Mayıs 2005. (Anılış: TTK Tasarısı.)

47. ÖTLEGEN, Mehmet Zülfü: Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunu Sona Erdiren Nedenlerden İbra ve Zamanaşımı, (Yayınlanmamış) Tez, Ankara 2003.

48. ÖZMEN, Çiğdem: Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Erişim: http://www.ydk.gov.tr/sayi_3_4.htm.

49. PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2001.

50. POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ TEKİNALP, Gülören: " Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu, Anonim, Limited, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar ile Kooperatiflerde ", Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan, İÜHFM, C. XLV-XLVII, S. 1-4, İstanbul 1982.

51. POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ ÇAMOĞLU, Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2000.

52. POSTACIOĞLU, İlhan E. : " Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili Bazı Meseleler " , Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978.

53. PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku, 4. Baskı, Adana 2003.

54. RADO, Türkan: Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku, İstanbul 1997.

55. SUNGURBEY, İsmet: Borç İkrarı ve Vaadi, İstanbul 1957.

56. ŞENER, Oruç Hami: Anonim Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Kuruluştan Doğan Sorumluluğun Sulh veya İbra Yoluyla Sona Erdirilmesine Engel Olabilme Hakkı, Yar. D. 1991/1-2.

57. ŞENER, Oruç Hami: Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2002. (Anılış: Uyg. Ort. Huk.)

58. TEKİL, Fahiman: Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993.

59. TEKİNALP, Ünal: " İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açıp Açamayacakları Sorunu " , İkt. Mal. , C. XXIII, S. 4, Temmuz 1976.

60. TUNÇOMAĞ, Kenan: Türk Borçlar Hukuku, C. I, Genel Hükümler, 6. B., İstanbul 1976.

61. Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, S. 403, 6. Bası, Ankara 1974.

62. TÜZÜN, Necat: Şirketler Hukuku Dersleri, Ankara 1976.

63. ULUSOY, Erol: " Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği " , Prof. Dr. Turgut Kalpsüz' e Armağan, Ankara 2003.

64. YILMAZ, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Ankara 1996.

65. ZEVKLİLER, Aydın: Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara 1999.

66. http://www.aofsitesi.com/genelmuhasebe2.htm (Mali Tablolar).

67. http://www.kgm.adalet.gov.tr/turkticaretkanunutasarisi.htm.